

OEMBOE DONGGA

Oemboe Dongga, het familie-hoofd.

OEMBOE DONGGA

HET KAMPONG-HOOFD OP SOEMBA

EEN VERHAAL UIT HET
LEVEN VAN EEN HEIDEN

DOOR

D. K. WIELENGA

MET OORSPRONKELIJKE ILLUSTRATIES

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN — 1928

WOORD VOORAF.

Dit is geen zendingsboek in den gewonen zin van het woord, omdat het niet verhaalt van de krachtige doorwerking van het Evangelie in de Heidenwereld.

Het is ook geen zendingsverhaal, vertellend hoe een Heiden kwam tot het Licht, want het eindigt met een vraagteeken.

Maar het boek wil den lezer inleiden in het werkelijkheidsleven van den Heiden, zooals dat onrustig en onzeker, in vrees voor allerlei duistere machten en krachten, door noodlot en toeval wordt geregeerd.

Niet de „ware levensgeschiedenis” van Oemboe Dongga wordt hier gegeven, want hij is slechts een naam, dien ik noodig had als middelpunt van een beschrijving van het dagelijksche leven van den Soembanees, zooals zich dat openbaart op verschillende tijden en in verschillende omstandigheden.

Het is echter meer dan „een verhaal op waarheid gegrond” waarbij de schrijver ook eigen fantasie laat werken, want alleen de persoonsnamen en de plaatsnamen in dit boek zijn gefingeerd.

Geen verhaal uit het volksleven, maar een beschrijving van het volksleven in den vorm van een verhaal, wilde ik geven. Zooveel mogelijk wordt de Soembanees zelf aan het woord gelaten, sprekend zijn beeldenrijke taal in maat en cadans, wanneer hij zaken heeft te behandelen of moeilijkheden op te lossen.

Het is dus een boek voor hen, die niet slechts kennis willen nemen van het geestesleven van een natuurvolk in het algemeen, maar die ook een antwoord willen hebben op de vraag: hoe denkt en spreekt, leeft en handelt een Heiden in het gewone dagelijksche leven met al zijn moeiten en zorgen.

Toch is het wel een zendingsboek, omdat men zal leeren kennen

de groote armoede en de droeve ellende van den Heiden met zijn menschelijke goden.

Van Oemboe Dongga's leven, zoo vol onrust en vragen, gaat de sprake uit, dat alleen licht van Evangelie kan opklaren de vele raadselen van het leven.

Al worden hier veelal de slagschaduwen van het Heidendom geteekend, ook op dit zendingsveld beginnen de lichtstralen van het Evangelie klaar te schitteren. — Maar dat is een andere geschiedenis.

Dit boek wil laten zien de groote moeilijkheden van zendingsarbeid onder een Heidensch volk, opdat men zich steeds meer bewust worde, dat geen cultuur of beschaving, dat niet een menschenwoord of een menschendaad, maar alleen Gods Woord en Geesteswerking redding kan brengen in duisternis en dood.

Kennis van armoede en ellende bij den naaste, brenge ons echter niet slechts tot dank over eigen rijkdom en geluk, maar leide ons tot daadwerkelijke volbrenging van de bede: Uw Koninkrijk kome.

Zendingskennis zal onze zendingsliefde vermeerderen.

D. K. WIELENGA.

Augustus 1927.

I. DE ONGENEESLIJKE ZIEKE.

OEMBOE DONGGA was een man van kracht en bruto geweld. Hij was wel niet bijzonder ervaren in het voeren van een twistgesprek, veel minder had hij een vlugge, glatte, ratelende tong tot zijn beschikking, waardoor hij bij onderhandelingen zijn tegenpartij kon dood-praten, maar hij had een zware bulderende stem, die bevelen kon. Het geluid van die stem, de fonkeling van zijn donkere oogen en het gebaar, waarmede zijn rechterhand steeds greep naar het heft van zijn groot kapmes, was meer dan voldoende om gezag aan zijn woorden bij te zetten.

Zijn denkend hoofd en zijn sprekende mond had hij echter in Ana Kami, een lijfslaaf, die van jongsafaan met hem was opgegroeid, die hem als een schaduw steeds nabij bleef en hem vergezelde, waar hij ook ging.

Ana Kami was een listig man. Onuitputtelijk in het bedenken van slimigheidjes bij het verkoopen van gestolen paarden. Hij was een meester in het bijknippen van paardenooren, zoodat het oorspronkelijke eigenaarsmerk onherkenbaar vergroeide en de ooren toch niet zóó geschonden waren, dat men zien kon dat er aan geknoeid was.

Hij kende het geheim van een zekere grassoort, waardoor een mager, schonkig beest in een paar dagen als omgetooverd werd in een schijnbaar glanzend, goed doorvoed paard. De Arabier in de havenplaats mocht het dier in het felle zonlicht van alle kanten bekijken en betasten, hij zou niets ontdekken en denken een „koopje” te hebben gedaan, wanneer hem het paard voor zeventig rijksdaalders werd afgestaan. Het wàs dan ook een

„koopje”, want als het beest zijn geheimzinnig krachtvoer niet meer kreeg, begon het zienderoogen te vermageren en was binnen enkele dagen niet veel meer dan vel over been. Geen dertig rijksdaalders waard.

Toen hij dezen streek eenige malen had uitgehaald, vond hij het maar geraden zelf geen paarden meer te koop aan te bieden. Dat was ook niet noodig, want een andere slaaf van zijn heer, desnoods gekleed met een hoofddoek van boombast en een schouderdoek van hetzelfde primitieve materiaal als een man van het gebergte, werd tot verkoop uitgezonden.

Ana Kami was bovenal bedreven in het uitspinnen van ellenlange redeneeringen. Als een kronkelende rivierpaling wist hij urenlang zijn tegenstanders bezig te houden, zonder ooit vat op zich te geven. Steeds trad hij dan ook op als woordvoerder voor zijn heer, die er alleen maar bij zat om gezag aan zijn woorden te geven. In alle twistvragen met naburige dorpen en streken, over weidevelden of tuingedeelten, over bruidsschat en boete, was hij iedereen te glad af en wist altijd het laatste woord te hebben, zoodat de overwinning steeds aan zijn kant was.

Niet minder ervaren was hij in allerlei godsdienstzaken. Beter dan menige oude voorbidder kende hij de uitvoerige litanieën der gebeden. Nauwkeurig lette hij er op, dat bij het brengen van offers het juiste ritueel in de juiste volgorde werd toegepast.

Hij was ook een deskundige in alle adat-zaken bij huwelijk, geboorte en begrafenis. De onderlinge familie-verhouding der verschillende stammen en geslachten en familiën en huizen van eigen landschap en aangrenzende landschappen was voor hem geen gesloten boek. Wanneer bij het sluiten van een huwelijk of bij het verdeelen van een erfenis moeielijkheden rezen, werd hij nooit tevergeefs geraadpleegd.

Dat Oemboe Dongga als een der voornaamste landschaps-hoofden werd beschouwd, een man van rijkdom en dus van invloed en gezag, was niet het minst te danken aan zijn tweede-ik, Ana Kami.

Samen zaten zij, zich koesterend in het morgenzonnetje, op de open voorgalerij.

Oemboe Dongga sneed uit de punt van een karbauwenhoorn

Hij sloot de poort met de zware dwars-boomen en wachtte den bezoeker af met getrokken kapes (blz. 11).

een kalkpotje, terwijl Ana Kami aan een vischnet zat te knopen.

Men kan wel uren stilzitten zonder spreken, maar niet zonder het een of ander knutselwerkje. De handen moeten wat te doen hebben, terwijl men spreekt of denkt.

Terwijl zij zoo rustig zwijgend naast elkaar zaten, Ana Kami schuins rechts achter zijn heer, werd de stilte telkens verbroken door een scherp blaffend hoesten binnen in huis.

Oemboe Dongga trok een zwaren rimpel in zijn voorhoofd en nadat hij een vuurrooden straal sirihspeeksel naar buiten had gesist, begon hij tegen zijn lijfslaaf te klagen.

„Hoort ge dat hoesten van Haboekoe? 't Is niet meer om aan te hooren. Den ganschen nacht heeft hij zoo liggen blaffen en dat duurt nu reeds vele dagen en nachten.”

Het was een treurig geval met Haboekoe en deze was er slecht aan toe. Reeds maandenlang was hij ziek en 't werd maar niet beter. Zijn meester had eerst gedacht, dat het maar slavenkunsten waren en had hem daarom een paar maal naar de tuinen gezonden. Maar op zekeren avond had men hem zittend op een paard, thuis gebracht, na een hevige bloedspuwing. Hij kòn werkelijk niet meer werken.

De vroeger zoo flinke man was nu bijna onherkenbaar, zoo vermagerd was hij. Zijn forsche stem was veranderd in een kort stootend uitgesproken gefluister.

In het donkere huis had men een hokje voor hem afgeschoten. Zwoegend ging zijn borst op en neer, want het was er alles behalve frisch in dat kamertje. Geen zonnestraaltje drong tot hem door. Wel de rook van het haardvuur, dat in het schoorsteenlooze huis overal een uitweg zocht.

Het was jammer van den man, want het was altijd zulk een trouwe, goede slaaf geweest en zijn heer had bijna nooit over hem te klagen gehad. Daarom had Oemboe Dongga hem ook in het familiehuis opgenomen nu hij zoo ziek was. Hij behoorde tot een slavengeslacht, dat reeds van ouder op ouder in de familie was opgegroeid en hij werd dus in zekeren zin als „kind des huizes” behandeld. Met de gekochte slaven, die van hand tot hand gingen, maakte men niet zooveel drukte. Die liet men eenzaam als een hond sterven in een afgelegen tuinhuisje.

Maar Oemboe Dongga had voor hem, behalve vele kippen, zelfs een varken laten slachten om de geesten gunstig te stemmen. Niets had echter geholpen. Allerlei medicijn met allerlei bezwering had men toegepast, zonder eenig gevolg van beterschap.

De heer des huizes kon zijn gedachten niet langer voor zich houden en sprak tot Ana Kami, zijn rechterhand: „'t Is jammer van den man, zoo groot, zoo sterk en zoo gewillig in het werk. En nu zal hij sterven. Ik ben wel ongelukkig den laatsten tijd. Eerst werd mijn rijpaard kreupel, toen werden mij vijf paarden uit de kudde gestolen. Telkens vallen er kippen dood en de varkens worden ook zoo mager.

En nu dat gesukkel met mijn menschen. Haboekoe is bijna dood. De een hoest, de ander heeft het in zijn buik en die weer in zijn hoofd. 't Is tegenwoordig meer dan erg. Ik zal nog arm worden, als het zoo doorgaat.

Zou de dorpsgeest vertoornd zijn? Maar ik heb toch een paar maand geleden een jongen buffel geslacht bij zijn offersteen?

Zijn de zielen der voorvaderen beleedigd? Maar ik weet niet of ik den laatsten tijd iets gedaan heb, wat in strijd is met de aloude zeden en gewoonten.

Die tocht naar Ai Langga, om paarden te halen, was misschien niet heelemaal in orde, maar ik heb toen immers een vet varken met uitstekende slagstanden geofferd. Vroeger, in mijn jonge jaren, heb ik heel wat gedaan, wat eigenlijk niet geoorloofd was. Een jonge vrouw te schaken of zelfs een getrouwde vrouw te dwingen, daar zag ik niet tegen op. Maar daarvoor heb ik toch al lang geleden geofferd. Dat is dus afgelopen. 't Is mij daarom onbegrijpelijk, hoe tegenwoordig alles mij zoo tegen loopt.

Voor al die zieken; waar de oorzaak te vinden en hoe er een einde aan te maken?"

Ana Kami had zijn heer stil laten uitpraten, maar waagde nu de opmerking: „Als de Witte Heer eens kwam kijken, die is kundig in allerlei medicijn. Men zegt, dat hij wel honderd flesschen en potten met velerlei drank heeft. Iederen morgen komen tientallen van menschen op zijn erf. Allen helpt hij. Zelfs in de vuilste wonden zit hij met een stokje te roeren, smeert er zalf op en verbindt ze, o groote verkwisting, met helder witte lappen.

Als wij hem eens riepen om naar Haboekoe te komen kijken en tevens raad vroegen over de vele ziekten in ons dorp?"

„Zwijg jij, hoe kan men nu een witten vorst laten halen voor een zieken slaaf. Hoe kun je denken, dat hij daarvoor komen zou?"

Ana Kami gaf het niet zoo spoedig op en zijn antwoord was: „Die Witte Heer is onbegrijpelijk. Hij vraagt niet of iemand vorst of vrijheer of slaaf is. Iedereen helpt hij. Ik hoorde laatst nog, dat hij een vuilen ouden slaaf eerst heeft geholpen, omdat die het eerst was gekomen, terwijl de groote Oemboe Horoe van Lalatang zijn beurt moest afwachten. Als u hem laat roepen, komt hij zeker. En waar eigen offer en medicijn niet baat, kon zijn geesteskracht wel eens in staat zijn om den boozen ziekte-geest te verdrijven.”

Terwijl zij nog zaten te redeneeren, kwam een slaaf met de tijding, dat een witte vreemdeling naderde met klein gevolg.

Terstond gaf Oemboe Dongga het bevel de dorpspoort te sluiten en niemand toe te laten, dan nadat eerst duidelijk was de reden van het bezoek. Een van zijn onderhoorigen haastte zich aan het bevel te voldoen. Hij sloot de poort met de zware dwars-boomen en wachtte den bezoeker af met getrokken kapmes.

Maar toen hij den Witten Medicijnman herkende, riep hij met luide stem: „Er is een vriend. Open de poort.”

Door vele handen werden de balken vlug weggetrokken en de Witte Heer met zijn gevolg mocht binnenkomen.

Hij was op zijn doorreis naar een verder gelegen landschap en wilde hier overnachten. De zon stond bijna in volle middag-hoogte, zoodat rust noodzakelijk was, terwijl het volgende dorp, geschikt voor nachtverblijf, te ver verwijderd was om het voor zonsondergang nog te bereiken.

De verschijning van den Witten Heer bracht allen in beweging.

Oemboe Dongga daalde van zijn voorgalerij en stak zijn hand op bij wijze van groet. Vlug schoten enkele mannen toe om de paarden in ontvangst te nemen, te ontzadelen en onder het huis te stallen.

Nadat hij verder het bevel gegeven had, dat de jongens er op uit moesten gaan om groen gras voor het paard van mijnheer te snijden, klonnen allen in huis, zich neerzettend in

de voorgalerij, waar enkele nieuwe matjes waren uitgerold.

Na de gebruikelijke plichtplegingen, bestaande in het aanbieden van benodigdheden voor een pruimpje, begon het gewone gesprek over „vanwaar” en „waarheen”. Als inleiding mag er alleen gesproken worden over zeer algemeene onderwerpen. Hoe ver het was. Hoe warm het was. Hoe slecht de weg was en hoe diep de rivier.

Intusschen had Ana Kami er voor gezorgd, dat een der jongens in een aangrenzend huis een kuiken was gaan vragen. Het beestje was hem gebracht en met een snelle beweging had hij het den nek omgedraaid. Uit zijn sirihtasch had hij een vlijmscherp mesje genomen en vervolgens den buik van het kuikentje open gesneden. Met voorzichtige hand had hij de ingewanden er uit gehaald en die op zijn vlakke hand uitgespreid.

Met een strak, onbewogen gelaat naderde hij zijn heer en sprak: „Goed zijn de ingewanden der kip en gunstig is de stem.”

Nu eerst was de gast werkelijk welkom en kon als vriend worden behandeld, met wien vertrouwelijk kon worden gesproken.

Het duurde dan ook niet lang of het gesprek ging over ziekten en zieken.

„Mijnheer moest eens kijken naar mijn zieken slaaf Haboekoe en hem wat medicijnen geven,” was al spoedig Oemboe Dongga's verzoek.

Oemboe Dongga stond op en beval Ana Kami den weg te wijzen.

De trap van de voorgalerij naar het binnenhuis bestond uit een schedel met groote hoornen van een buffel. Zoo was men in twee groote stappen in huis. Maar het was er donker, vooral voor oogen, die zoo uit het felle zonlicht van buiten kwamen.

Voorzichtig tastend met de voeten werd over dien vloer van rammelende bamboe- en pinanglatten geloopt; want ze liggen tamelijk los naast elkaar, met groote openingen hier en daar.

Het afgeschoten hokje was spoedig bereikt.

Ana Kami, die schijnbaar als een kat in het donker kon kijken, zeide: „Hier ligt hij.”

Maar er was niets te zien in het duistere hok. Een benauwende walm kwam uit de zoogenaamde deuropening, waar een onzichtbare hand een bijna onzichtbare doek op zijde schoof. Was er

niets te zien, te ruiken was er des te meer; een vreeselijke walm van vuilheid en vervuiling. En te hooren was het zacht gekreun van een zwaar zieke.

Maar wáár die zieke lag, links of rechts, dat was niet te onderscheiden.

Een gediensige vrouw bracht een klein fakkeltje, een stokje met aanéén geregen harsachtige pitten, aangestoken aan het smeulende haardvuur. Bij dat flikkerend vlammetje werd eenigszins zichtbaar de liggende gestalte van een man, uitgeteerd tot een geraamte.

't Scheen alsof hij spoedig sterven zou, zoo rochelend ging zijn adem. Ongeloofelijk benauwd was het in dat bedompte, rookerige hokje. Zelfs voor een gezond mensch was de ademhaling hier moeilijk.

Op verzoek van den Witten Heer werd de arme zieke voorzichtig opgenomen en naar buiten in de open voorgalerij gebracht. De frissche lucht deed hem goed. Wat minder zwoegend ging zijn borst en wat minder strak stonden zijn oogen.

Het was een hopeloos geval, want hij was in het laatste stadium van tering, zoo veelvuldig voorkomend in die vuile huizen en dorpen.

Op den uitersten hoek van de lange voorgalerij werd hij neergelegd en na met moeite een poedertje geslikt te hebben, viel hij een uurtje later in slaap.

Den gast werd een eenigszins verhoogde plaats in de voorgalerij ter beschikking gesteld. Nadat jonge kokosnoten waren gebracht, opgedronken en leeggelepeld, gingen allen een „middag-dutje” doen.

Lang duurde echter de rust op de open voorgalerij niet.

Want toen de zon wat begon te dalen en de schaduw der klapperboomen zich begon te verlengen, kwamen allerlei menschen het dorp binnen met allerlei boodschappen.

Oemboe Dongga met zijn vele onderhoorigen en zijn vele bezittingen heeft heel wat zaken te beredderen en heel wat vragen te beantwoorden.

Nu eens komt er iemand bericht brengen hoe het met dezen of dien tuin is: een wild varken is er des nachts in door-

gedrongen en heeft de aardnootjes omgewoeld. Een ander komt zeggen, dat de steenen omheining van een anderen tuin door de buffels op verscheiden plaatsen is omver gestooten, zoodat herstelling dringend noodig is.

Een derde komt vragen: „De tuin bij den rivieroever is van onkruid gezuiverd, mag ik maïs hebben om te planten?”

Weer een ander komt met het verzoek om wat goud-schilfertjes; want de aanplant staat zoo flets en het is noodig, dat de „tuingeest” een offer ontvangt.

Dan komt er iemand binnen, die zegt dat er drie verdachte mannen over de vlakte rijden, zoogenaamd zoekend naar verloren geraakte paarden. Iemand wordt hen achterna gezonden om hen vanuit de verte gade te slaan, opdat zij geen van de kudde afgedwaald paard stilletjes zullen strikken en meenemen. Daarom moet ook gewaarschuwd de bewaker van de eenige overtrekbare plaats der rivier, een afstand van een tiental kilometers.

Een ander komt vertellen, dat de kudde boven in het bergdal vermeerderd is met drie merrie-veulens en twee hengst-veulens; maar dat de groote bontgevlekte merrie een poot heeft gebroken en dus is geslacht en opgegeten.

Daar komen twee mannen aan, met moeite voorttrekkende een kreupel geworden paard. Nadat een deskundig onderzoek is ingesteld en men algemeen tot de conclusie is gekomen, dat het beest voor zijn leven onbruikbaar zal blijven, wordt besloten het te offeren aan den geest der vlakte, want men kan wel wat regen gebruiken.

Zoo is het een gestadig aan- en afloopen van menschen.

Onderwijl zit Oemboe Dongga, de heer van alles en allen, met gekruiste beenen in zijn voorgalerij, de rug geleund tegen een der kromme huispaaltjes. Hij luistert naar de berichten en antwoordt op de vragen, maar zijn handen zijn niet ledig.

Nu eens hakt hij met geoeffende hand den ruwen vorm voor het heft van een kapmes; anderen zullen het wel besnijden en glanzend polijsten; of hij snijdt stukjes hoorn voor het halster van een paard. Steeds zit hij wat te knutselen.

Ook de gasten en de menschen, die een boodschap komen brengen, mogen niet ledig zitten. Er hangt aan een der dak-

sparren een vischnet en ieder die komt mag er een eindje aan knoopen.

Op den vloer der voorgalerij liggen een paar groote stukken slijpsteen. En er is altijd wel een kapmes op te scherpen.

Heelemaal leegzitten zonder iets te doen staat niet.

Bij het ondergaan der zon was de tijd aangebroken, dat den Witten Heer en zijn volgelingen een maaltijd werd aangeboden.

Uit de voorgalerij klom men in huis. Rechts van den ingang is de plaats voor de gasten. Langs de gansche breedte van het huis is een verhooging van smal gespleten en nauw aan elkaar verbonden bamboe-latten aangebracht. Hier kan men zitten en liggen en slapen.

Voor het avondeten zou een haan worden geslacht. Bij het eerste bezoek van den Witten Heer had men een geitenbokje gebracht; nu was dit niet meer noodig. Een groote, vette haan was voldoende.

De haan werd doorgegeven en aangevoeld, om te laten zien dat het een lekker vet beestje was Zwaar was hij op de hand.

Toen nam Ana Kami het beest in zijn handen. Stevig gesloten omknelden zijn vingers het spartelende dier.

Een oude voorbidder, naast hem gezeten, zou het gebed doen tot den huisgeest. En hij begon :

„Hoor mijn stem, o kip!
Eveneens gij gestorvenen en gij geesten!
Dit toch is een kip.
De gewoonte is, dat gij er van eet
en dat gij er bij drinkt.
Geef dat het een goede kip zij.
Geef dat het een oprechte kip zij.
Opdat ik de zaak kan beschouwen
en nauwkeurig kan onderzoeken.
Dit zij de kip, welke berichten overbrengt.
Laat het dus zijn een voldoende kip.
Laat het zijn een genoegzame kip,
Opdat ik het kan lezen in zijn ingewanden.
Opdat ik het niet vergete.

Opdat het niet verloren ga
van geslacht tot geslacht.
Ik leg u bloot mijn zaak
Ik verhef tot u mijn stem
Antwoord mijn stem."

Ana Kami trok zijn kapmes en sneed het beest den hals door. Kalm liet hij hem doodbloeden; het bloed druppelde door de groote reten van den vloer op den grond.

Toen het dier dood was gaf hij het aan een jongen, die het bracht naar het haardvuur, tusschen de vier hoofdpalen van het huis, waar reeds allerlei kookpotten op het vuur stonden.

Met een waaier werd het vuur wat opgevlamd en na enkele oogenblikken in het vuur te zijn geroosterd, werd het beest vlug van veeren geplukt.

Zwart door het rookerige vuur en ruw stoppelig geplukt werd het terug gebracht.

Ana Kami trok wederom zijn kapmes uit de scheede. Door één goed gemikten slag werd het beestje in de lengte opengespleten.

Met vaste hand werd de buikopening verder opengescheurd, de ingewanden er uitgehaald en op een verroest, geschilferd bord gelegd.

Het walmende oliepitje van een tuitlampje gaf echter geen licht genoeg om alles nauwkeurig te onderzoeken. Een fakkeltje van harsachtige pitten werd ontstoken. Helder vlammend knetterde het hoog op.

Ernstige koppen bogen zich over het bord, maar de teekenen waren gunstig. Geen vergroeiing of ziekte der ingewanden was te bespeuren. Het offer was aangenomen.

Haan en ingewanden werden nu weer bij elkaar gedaan in een grooten houten schotel en terug gebracht naar het haardvuur tot verdere bereiding.

De jongen kwam terug en gaf aan Ana Kami een bosje van de staartveeren. Deze stond op en stak ze tusschen het dakriet, rechts boven den ingang van het huis.

Op de vraag van den Witten Heer, waarom hij dat deed, was het antwoord: „Dat is voor den huisgeest, opdat hij wete, dat

wij hem niet vergeten hebben. Het is zijn aandeel in dezen maaltijd."

„Als ik hier huisgeest was, had ik toch liever het vleesch dan de veeren."

„Wat zegt mijnheer?"

„Wel, dat die huisgeest hier al gauw tevreden is. Wij menschen eten straks het vleesch, en het is een vette haan, maar de huisgeest moet genoeg nemen met een bosje veeren. Zelfs de honden zijn er nog beter aan toe, want die krijgen straks de beentjes en de varkens onder het huis smullen van de darmen en van het afval. Hoe kan de huisgeest dit nu goed vinden?"

„Maar hij ziet toch onzen goeden wil? Wij hebben toch aan hem gedacht en hem aangeropen te komen?"

„Maar Ana Kami, als gij morgen een kip brengt aan uw heer en vraagt hem om een gunst, wat doet gij dan? Misschien ook gauw slachten en dan wat veeren in een mandje en die geven aan Oemboe Dongga, terwijl gij zelf het vleesch neemt en dat opeet? Hoe boos zou Oemboe Dongga niet zijn en zeggen: houd de veeren maar voor je zelf en geef mij het vleesch. Het mandje met veeren zou hij naar uw hoofd smijten."

„Dat is zeer zeker waar, maar met den huisgeest is het wat anders. Die is met de veeren tevreden. Zoo is de gewoonte van aloude dagen. Want het is het teeken, dat de gasten hem, den geest van het huis, niet hebben vergeten, toen zij hier waren en aten. Maar hoe is de gewoonte van mijnheer?"

En toen begon een gesprek, hoe God, die alles geschapen had, ook alles bezat.

„Hij vraagt niet om een kip of om een varken of om een buffel. Dat is gemakkelijk te geven. Maar Hij vraagt meer. Hij vraagt den geheelen mensch. Hij eischt, dat wij Hem zullen gehoorzamen, naar al wat Hij zegt in het groote Boek.

Wanneer ik eet, dan bid ik ook. Maar niet gelijk gij doet. Terwijl die oude man zoeven aan het bidden was met harde, droge stem, praatte de een met den ander, zoodat hij bijna niet te verstaan was. Wanneer de huisgeest werkelijk zoo groot is, dan moet gij met meer eerbied tot hem komen. Als een slaaf zoo onverschillig spreekt tot zijn heer, dan wordt hij afgeranseld.

En niet ten onrechte. Moet de huisgeest het dan maar goed vinden, dat gij hem een paar woorden toemompelt en hem enkele veertjes geeft van al het eten?

Neen, wanneer gij bidt om hulp en kracht, om gezondheid en zegen, dan moet gij rechtstreeks gaan tot Hem, die alles geschapen heeft. En dan moet gij komen als een kind, eerbiedig vragend met een recht hart. Gij kijkt altijd of de darmen van een kip en de lever van een varken of van een buffel wel goed zijn. Dat komt er werkelijk niet op aan. Uw eigen lever moet goed zijn en de inhoud van uw buik mag geen kronkelingen vertoonen."

"Heer, gij hebt gelijk, want gij kunt in het groote Boek alles zien, wat gij weten wilt. Maar hoe kunnen wij zien onze eigen lever en onze eigen ingewanden?"

"Neen, dat kunt gij ook niet, maar gij moet leeren verstaan, wat het groote Boek van Hem, die de menschen vlecht en weeft, u zegt van den weg des levens en van het pad des doods."

Zoo begon een gesprek, dat afgebroken werd door de vrouwen, die het eten opdienden in houten en steenen en ijzeren schaaltes.

Na het eten verdween ieder naar zijn slaapplaats en de nachtrust werd alleen gestoord door het blaffen van een hond en het gehinnik van een paard, dat niet genoeg gras had.

Des morgens bij het opgaan van de zon, vertrok de Witte Heer en de rust kwam weer in het kalme dorp.

Ana Kami, met enkele oudsten, had den halven nacht zitten wichelen met het viertouwig orakelsnoer. Opdat Oemba Dongga niet al te veel onder den indruk zou komen van de woorden, gesproken door den Witten Heer, wilde men toch eens toonen, dat men ook nog wel iets wist, al hadden zij geen „boek" om te raadplegen.

De uitslag van het onderzoek was: „de dorpsgeest is vertoornd, omdat men bij den laatst gehouden strooptocht wel een varken, maar geen jongen buffel had geslacht. Daarom heeft de beschermer van het dorp, die er anders voor zorgt, dat geen nijldige zielen of booze geesten kunnen binnendringen, zich tijdelijk terug getrokken. Dus is het dorp onbeschermd en de

geestelijke vijanden hebben vrij spel. Noodig is een offerande om deze schuld te verzoenen en mogelijke andere zonden, die in het verborgene zijn bedreven.”

Midden op het plein tusschen de twee rijen huizen staat de aloude offerplaats. 't Is een hoop ruwe steenen, tot een langwerpige vierkant opgestapeld; een meter hoog, twee meter lang en ongeveer een meter breed. Middenin staat een dikke boomtak, wit uitgebleekt door de zon, met een scherp gepunte tak naar boven gekeerd. Er hangen nog eenige kinnebakken aan van vroeger geofferde varkens, als bewijs voor den dorpsgeest dat men aan zijn verplichtingen heeft voldaan.

Na een samenspreking met Oemboe Dongga werd besloten den dorpsgeest terug te roepen, zijn toorn te stillen en hem te vragen verlossing te geven van de booze ziekten.

Een der oudsten, de voornaamste der voorbidders, ging rond in alle huizen, want alle huisgezinnen moeten meedoen aan de verzoeningsplechtigheid.

Ieder heeft hem een offerande te geven, welke hij straks uit aller naam brengen zal. Het hoofd van elk huisgezin overhandigde hem een tweetal kleine mandjes, van klapperbladeren gevlochten. Het eene bevatte gekookte en het andere ongekookte rijst. De mandjes waren paarsgewijs aan elkaar gebonden met garen van verschillende kleur; een bonte kleurmengeling wit met rood, zwart met groen, geel met paars.

Het dient als onderscheidingsteeken van ieder huis, opdat de dorpsgeest wete van wien het offer is en opdat men straks zal kunnen zeggen: „het zwart-gele garen was van mij, dat was mijne offerande”.

Bovendien had men hem gegeven enkele fijne schilfertjes goud. De rijstmandjes verzamelde hij in een groote mand en de goudschilfertjes in een klapperdop.

Toen hij klaar was met zijn rondgang, ging hij naar het offergesteente en zette zich neer tegenover de rechtopstaande tak.

Hij zat er alleen in fellen zonneschijn. Vanuit de voorgalerij sloeg ieder huisgezin nauwkeurig gade wat er gedaan werd, luisterend naar de luid gesproken gebedswoorden.

„In moeite en zorg
komen wij tot u, o dorpsgeest!
Wij zijn allen verzameld.
Ieder huis wil spreken.
Ik verhef tot u mijn stem met kracht
en leg onze zaak voor u neder.
Kom en daal tot ons af
op dezen opgerichten steen
en op dit geplante hout.
Hoor onze stem.”

Nu stond hij op en de kleine saamgebonden rijstmandjes uit de groote mand nemend, ordende hij alles op den grond voor het offergesteente. De klapperdop met goudschilfertjes zette hij neer rechts naast zich.

Met de ledige mand vóór zich, ging hij weer zitten.

Beginnende met de familie van Oemboe Dongga, nam hij de rijstmandjes van diens huis in de hand en bad hij aldus in diens naam :

„O, Heer dorpsgeest!
Ik ben schuldig.
Ik heb gedaan,
wat ik niet had moeten doen.
Ik heb nagelaten,
wat ik wel had moeten doen.
Een varken heb ik geofferd
en het had een buffel moeten zijn.
In mijn onwetendheid is het geschied,
want verdwaald was mijn hart.
Ik ben schuldig tot aan mijn lendenen toe.
Ik ben schuldig tot aan mijn hoofd toe.
Hoor mijne stem.”

Toen verscheen iemand uit het huis van Oemboe Dongga en bracht een klein kuikentje, reeds gedood en even boven het vuur geroosterd.

De voorbidder nam het aan, scheurde met zijn vingers den buik open en haalde de ingewanden er uit.

Na nauwkeurig onderzoek, waaruit bleek, dat alles in orde was en de dorpsgeest de stem had gehoord, werd het beestje geworpen in de mand met een paar schilfertjes goud uit den klapperdop. Eveneens de kleine rijstmandjes.

Nu was een volgend huis aan de beurt en met die offerande in de hand, klonk zijn luide stem :

„O, Heer dorpsgeest !
Ik ben schuldig.
Overspel is er bedreven
in mijn huis
en de slaapmat is verontreinigd.
Verdwaald was mijn hart
en verblind was mijn oog.
Ik ben schuldig tot mijn lendenen toe.
Ik ben schuldig tot mijn hoofd toe.
Hoor mijne stem.”

Een kuiken werd gebracht en na gehouden onderzoek neergelegd in de mand. Zoo werd ieder huis opgedragen en de offerande opgestapeld in de mand, als zoenoffer voor schuld.

Het bidden was afgelopen en algemeene stilte heerschte op het plein en in de huizen.

Daar springt een jongen uit het huis van Oemboe Dongga, aan een touw voorttrekkend een jongen hond, een echte magere gladakker.

Trillend van angst, zooveel mogelijk tegenspartelend werd het beestje naar het offergesteente gesleurd.

De voorbidder nam van den grond een wit uitgebleekt stuk dijbeen van een vroeger geslachten buffel en met twee welgemikte slagen op zijn kop was de hond dood, na enkele stuip-trekkingen.

Toen stond de oude man op. Hij nam de mand met offeranden in zijn armen en langzaam stappend ging hij in de richting van de dorpspoort.

De jongen, den dooden hond aan het touw voortslepend over den grond, volgde hem dicht op zijn hielen.

De stoet werd gesloten door een man, bedaard plechtig slaande op een handtrom.

Zij begeleidden de booze geesten, die al de onheilen van ziekte en tegenspoed hadden veroorzaakt, naar buiten, buiten het dorp, nu de dorpsgeest hen niet meer wilde toelaten.

Opdat geen der booze geesten ontvluchten zal, zich trachtend te verschuilen in het eene of andere huis, ontstond er plotseling een geweldig lawaai. Onder luid krijschend gegil der vrouwen en kinderen werd in ieder huis met stokken geslagen op den vloer, tegen de omwanding, tegen het dak, tegen de palen, op potten en pannen.

Onder dit oorverdoovend rumoer schreed de voorbidder langs de huizen en verdween eindelijk door de dorpspoort naar buiten.

Nauwelijks is hij uit het gezicht verdwenen of alles wordt weer stil. 't Is afgelopen. Men is van schuld bevrijd en alle ongeluk zal wijken. Het offer van den dooden hond met al de rijstmandjes werd ver buiten het dorp gebracht en neergeworpen in een diep ravijn.

Toen de voorbidder met zijn gevolg terug gekomen was, werd er feest gevierd.

Trommen en gongs werden te voorschijn gehaald. Vroolijk opwekkend noodigde de muziek uit tot dansen, mannen-dansen en vrouwen-dansen.

Oemboe Dongga slachtte een jongen buffel als dank aan den dorpsgeest.

De lever was gunstig van lijnen en men was gerust.

Voor verdere rampen zou men voorloopig bewaard zijn.

Maar des avonds stierf Haboekoe.

II. DE GESTOLEN PAARDEN.

OEMBOE DONGGA was wrevelig en ontstemd. Nu eens zat hij onrustig zijn sirihpruim te stampen in den zwart hoornen koker op de ruw houten voor-galerij van zijn huis, dan weder sprong hij plotseling op, liep rond de huizen, ging onder de huizen, bukte zich, bezag nauwkeurig den grond, zoekend naar vage sporen.

Zijn zware stem klonk dreigend door het dorp, hoog gelegen op een steilen kalkheuvel. Iedereen vreesde den toorn van den geweldigen heer; vooral de slaven hielden zich maar wat achteraf.

Daar stond hij te midden van de hoge Soemba-huizen, groot en fors gebouwd, met een bijna kogelronden kop, waarin twee zwarte donkere oogen, die in flikkering van woede soms uit hun kassen schenen te willen dringen. Hij was slechts half gekleed. Een vuile witte doek in slordige plooiën om zijn lendenen geslagen, waaruit even te voorschijn stak het ivoren heft van zijn groot kapmes; en over zijn schouders geworpen een oude vale veelkleurige doek; om zijn verwarde hoofdharen gebonden een zwarte lap; in zijn rechterhand een korte werpspeer, — zoo was hij 's morgens woedend zijn huis uitgesprongen op het geroep: „Heer, de paarden zijn verdwenen!”

Hij was een rijk man; zijn kudde paarden, buffels en geiten waren veel in getal. Van geslacht tot geslacht was hij een vrijheer en groot was het aantal van zijn volgelingen. Hij stond bekend als een vrijgevig man en bij offers of feesten zag hij niet op een enkel dier meer of minder. Als iemand bij hem op bezoek kwam, werd hij goed en ruim onthaald. Zelfs koffie werd er aangeboden.

En nu gebeurde het wel meer, dat er een paard van hem gestolen werd, uit een kudde op de vlakke of in de bergen. Dat was echter de risico van het bedrijf. Waren er in zekeren tijd eens teveel paarden spoorloos verdwenen, dan organiseerde hij zelf ook een strooptocht in het gebied van zijn aartsvijanden, de menschen van Massoe, hoog in het gebergte.

Nu echter was het een ander geval. Brutale roovers hadden dien nacht twee zijner beste paarden gestolen. Echte rasdieren waren het; zorgvuldig opgefokt, nooit losgelaten op de weidevelden, altijd gebonden staande onder het huis. Jong gras en maïsbladeren was hun voedsel, zelfs in den meest drogen tijd.

Hij was gehecht aan de dieren. Hooge sommen waren hem er reeds voor geboden door de Arabische paardenhandelaren. Maar verkoopen wilde en mocht hij ze niet. Als hij stierf zouden ze geslacht worden om hem te begeleiden naar het zielenland.

En nu waren ze hem ontstolen; 's avonds stonden ze nog onder zijn huis en 's morgens bij het opstaan waren ze verdwenen.

Zoo zocht hij nu naar sporen, wellicht achtergelaten door de dieven. Een opening in de omheining van het dorp gehakt, was echter het eenige teeken waar men was binnengedrongen en waar men weer was heengegaan. Een hevige regenbui in de morgenuren had alle sporen blijkbaar weggevaagd. Hij kon niet rustig blijven zitten, huis en dorp werden hem te benauwd. Al waren een tiental mannen te paard reeds alle richtingen uitgegaan, naspeurend de vermetele roovers, hij zelf kon niet langer werkeloos blijven afwachten. Een half getemde zwarte hengst werd hem gebracht, met een forschen sprong zat hij op het ongezadelde paard en hij trok er op uit. Zoo kwam hij den Witten Medicijnman tegen en deze, verwonderd hem zoo half gekleed op een half wild paard te zien zonder eenig gevolg — een groot heer rijdt nooit alleen — vroeg hem: „Waarheen gaat gij, o heer?”

Het sterk steigerend paard werd ingehouden en zijn antwoord was:

„Ik volg zijn spoor
ik zoek het teeken van zijn bek,
zijn beweeglijken nek en zijn harden hoef;
verdwenen des avonds, verloren des morgens.”

En zoo vertelde hij langzamerhand het verhaal van den diefstal. Hij wond zich meer en meer op en zwoer de daders te zullen vinden.

„Levend villen en onthoofden zal ik ze, krokodillen-zonen dat

„Het dorp, hoog gelegen op een steilen kalkheuvel!” (blz. 23).

ze zijn. Vind ik hen vandaag niet, dan zal morgen het gods-ordeel spreken. Komt u maar eens zien hoe ik de schurken dan zal ontdekken."

Den volgenden morgen waren de mannelijke inwoners van zijn dorp saamgeroepen. Alle pogingen om eenig spoor van de paardendieven te vinden waren vruchteloos geweest. Maar het was onbegrijpelijk hoe menschen van een andere streek, zonder hulp van ter plaatse goed bekenden, zoo ongemerkt hadden kunnen binnendringen, terwijl zelfs de honden stil waren gebleven. Alles wees er op dat eigen menschen de paarden hadden losgemaakt en aan anderen hadden overgegeven tegen een flinke belooning.

Wie waren echter de schuldigen?

Het orakel alleen kon uitspraak doen in een dergelijk geval en daarom waren zij allen saamgeroepen, de ouden zoowel als de jongeren. Een gedrukte stemming heerschte er, want men kon nooit weten hoe grillig de uitspraak zou zijn.

Daar verscheen Oemboe Dongga met toornige schaduw boven zijn wenkbrauw. Het doel van de samenkomst werd nog eens duidelijk uiteengezet en in krachtige termen werden de dieven vervloekt.

Een oude man, huisgenoot van Oemboe Dongga, door vele jaren ervaren in alle godsdienstzaken, zou de moawal, het vier-touwig orakelsnoer raadplegen. Uit de binnenste laag van zijn sirihtasch haalde hij zijn moawal tevoorschijn. Het was een bijzonder mooi exemplaar. De vier touwtjes van boombast gevlochten, waren wel vuilgroezelig door het veelvuldig gebruik, maar helder blonken de lichtblauwe kraaltjes in den fellen zonneschijn.

Hij streek ze eerst recht op zijn bloote knie; links de twee vrouwelijke touwtjes, aan ieder einde twee kraaltjes, en rechts de twee mannelijke touwtjes, aan ieder einde één kraaltje.

Allereerst zou uitgemaakt worden of de dieven woonden in de nabijheid, of dat zij waren vreemdelingen, of dat zij onvindbaar waren.

Want er zijn drie mogelijkheden bij het spannen van het viertouwig orakelsnoer, dat men om de vingers windt, gelijk kin-

deren ook wel met touwtjes spelen, allerlei figuren makende.

Wanneer de voorbidder de vier touwtjes om zijn vingers gespannen heeft, strekt hij de handen strak voor zich uit en laat het orakelsnoer van zijn vingers op zijn schoot vallen. Op verschillende wijze kunnen dan de touwtjes in elkaar gedraaid zijn.

De eene mogelijkheid is, dat zij allen los van elkaar komen te vallen en in dit geval is de zaak hopeloos, daar er volstrekt geen aanwijzing van de dieven zal te vinden zijn.

Zijn echter de touwtjes zoo in elkaar gestrengeld, dat één mannelijk en één vrouwelijk touwtje met elkaar zijn verbonden, terwijl het andere paar los van elkaar is, dan is het duidelijk dat de daders òf in het dorp òf in de nabijheid te zoeken zijn.

De derde mogelijkheid is, dat de beide paren in elkaar zijn gedraaid in de juiste verhouding van mannelijk en vrouwelijk. Nu is de moeilijkheid grooter, want de daders wonen ver weg en zijn niet gemakkelijk op te sporen.

Zijn de vier touwtjes in de war geraakt, twee mannelijke en twee vrouwelijke in elkaar of alles tot een kluwen verwrongen, dan is het orakelsnoer vertoornd en is het brengen van een offer noodzakelijk, eer men opnieuw kan gaan raadplegen.

De oude man begon kalm de touwtjes om de vingers te winden, het orakelsnoer aldus toesprekend:

„O orakelsnoer, alwetend en rein,
almachtig en vooruitziend,
indien gij ziet met uwe oogen
de verloren paarden,
zijt dan goed verbonden,
maar indien gij ze niet ziet,
zijt dan allen los van elkaar.”

In angstige spanning van de aanwezigen liet hij de touwtjes van zijn vingers glijden en zij waren goed aan elkaar verbonden; één paar los en één paar vast. De daders moesten dus in de nabijheid zijn en de moeilijkheid zou dus spoedig opgelost worden.

Maar om volledige zekerheid te hebben, had het orakel vijfmaal achtereenvolgens hetzelfde antwoord te geven.

Wederom werd het orakelsnoer gespannen en wederom was het in de juiste verhouding verbonden. Bij de derde poging echter waren de touwtjes verward in elkaar gedraaid.

Volstrekt niet uit het veld geslagen, sprak de oude man zijn orakelsnoer toe, met verheffing van stem als tot een weerspannig kind:

„O gij orakelsnoer!
dwaal niet af van den weg,
struikel niet als een kind,
recht verbonden moet gij zijn,
één paar los en één paar vast.”

En werkelijk, nu gelukte het vijf achtereenvolgende malen. Maar omdat het zoo even eenmaal mis was geweest, wilde men volle zekerheid hebben. Daarom sprak hij het orakelsnoer wederom toe:

„O orakelsnoer, alwetend en rein,
almachtig en vooruitziend,
laat nu beide paren
juist aan elkaar verbonden zijn.”

Toen het werkelijk zoo uitviel, was het allen duidelijk, dat men niet lang behoefde te zoeken om de daders te vinden.

Daarom ging men nu verder met het onderzoek. Uitgemaakt moest worden wie de schuldigen waren. Had men eerst nog de kans gehad, dat het spoor van den dief ver weg zou leiden, en de dreigende toorn van Oemboe Dongga anderen zou treffen, nu werd de toestand meer gespannen.

Wien zou het lot treffen? Onberekenbaar waren dikwijls de uitspraken van het orakel.

In drift was Oemboe Dongga opgestaan en hij verweet de aanwezigen, dat een uit hen de dader was. Nooit had hij iets van hen wederrechtelijk weggenomen; niemand had hij ooit

kwaad gedaan; altijd was hij mild geweest in het geven van feesten en in het brengen van offers en nu was dit het loon voor al zijn goedheid.

Maar vreeselijk zou hij de daders straffen, ontkomen zouden zij hem niet. Met verheffing van stem riep hij uit:

„Ik zal ze een steen binden om den hals
en werpen in de rivier
en de krokodil daar wachtend
zal ze verscheuren.
Ik zal ze binden met touwen
en nederleggen in het bosch
en de slangen zullen zich om hen heen kronkelen
en de adders zullen hen bijten.
Ik zal ze dood knuppelen
als een hond
en werpen in de rivier,
zoodat de garnalen hun vleesch zullen eten
en de visschen hun oogen uitbijten.”

Vreesaanjagend was de man in zijn toorn en men beefde, want men wist dat hij zijn bedreiging zou uitvoeren ook.

Allen gingen nu zitten in een halven kring voor Oemboe Dongga en den ouden man.

Men bracht den deskundigen orakelpleger een mandje met droog gekookte rijst, een aarden pot met water en een klapperdop. Aan een stok, stevig in den grond gestoken, was opgehangen een schild van buffelhuid, met gevlochten rand van rottan. De witte schelpen en de zwarte veeren-versiering was er afgedaan. Dof glimmend hing daar het ovale zwarte schild. Met een krijtsteen had men horizontaal over de geheele breedte een witte streep getrokken, even ver van het boven- als van het benedeneinde.

Toen alles gereed was en allen gezeten waren, hurkend op den grond, vulde de oude man zijn klapperdop met water en gaf dien aan den eersten man gezeten aan zijn rechterhand. Deze spoelde den mond nu goed schoon en spuwde het water weer uit. Nu ontving hij van Oemboe Dongga eenige rijstkorrels,

genomen uit het rijstmandje vóór hem staande. Bij het overhandigen sprak hij de woorden: „Indien hij het is, die gestolen heeft, blijve de rijst knappend droog.”

De man begon nu te kauwen en op een gegeven teeken stond hij op, liep naar het schild en liet het gekauwde uit zijn mond glijden, druipend langs het schild. Met kracht spuwen is verboden; uit den geopenden mond moet men het als van zelf laten vallen. En komt nu de gekauwde rijst, langzaam naar beneden glijdend, niet tot de horizontale streep of juist tot aan de streep, zoo zal hij schuldig zijn. Want droog is zijn kauwsel, omdat zijn speeksel niet werkte.

Is hij echter onschuldig, dan zal het glijden met snelheid naar beneden langs het schild, over de dreigende streep heen, soms vallend op den grond.

Maar het scheen wel of heden het oordeel niet zou worden uitgesproken. Bijna allen hadden reeds hun beurt gehad en van het opdrogen van speeksel was bij niemand sprake geweest.

Eindelijk bleef nog over een jongen van ongeveer veertien jaar, een neefje van Oemboe Dongga. Of het nu kwam door het lange stil zitten in de gloeiende zon of doordat hij zenuwachtig was, wat allen gelukt was, kon hij niet.

Het kauwsel bleef dreigend hangen boven de streep.

Hij was dus schuldig. Maar dat kon toch niet! Hoe zou een jongen van veertien jaar twee groote paarden stelen, zelfs al durfde hij het doen.

En dan nog wel een jongen uit eigen huis en uit eigen familie! Een oogenblik was men verbaasd en niemand sprak.

Niet lang echter duurde de verlegenheid.

Dat de proef mislukt was stond vast, maar de oorzaak van dit mislukken was niet duidelijk.

Allerlei stemmen kwamen nu los, want ouderen en jongeren wilden hun meening uiten.

De een merkte op, dat tusschen het raadplegen van den moawal en het doen van de rijstproef minstens één nacht moet verlopen. Het mag niet gebeuren terstond na elkaar noch op denzelfden dag.

Een ander zei: „De rijst was niet genoeg ontbolsterd, het was

slecht gestampte rijst en het moeten spierwitte rijstkorrels zijn, wil de proef gelukken."

Een ander was daarentegen van meening, dat roode rijst moest gebruikt worden, want dat is de oorspronkelijke voorvaderlijke rijst, terwijl de witte rijst later door de vreemdelingen is ingevoerd.

Maar daartegenover beweerde een ander: „Neen, het moet juist rijst zijn gekocht bij de Chineezzen, die is veel sterker."

Oorzaken voor het mislukken van de proef waren er dus genoeg op te noemen, totdat tenslotte Ana Kami, de wijze raadsman van Oemboe Dongga het uitmaakte en zeide: „De rijstproef bij paardendiefstal aangewend, gaat niet altijd op. Bij een zoo ernstige zaak van zooveel gewicht, als het stelen van een paard, is de rijst niet machtig genoeg om een oplossing te geven.

Bij alle vrouwenzaken is de rijstproef onfeilbaar, werkt terstond, zonder fout. Bij paardendiefstal is 't echter veel beter een proef te nemen met vuur en ijzer. Dat werkt uitstekend en de dader kan niet ontkomen. Verleden maand werd te Kadoemboel de jonge Oemboe Madi verdacht een paard te hebben gestolen en men heeft hem de vuurproef doen ondergaan. Een bijl was roodgloeiend gemaakt, enkele bladeren van den kalimbaki-boom werden geplukt en op zijn rechterhand uitgespreid en daarop werd de gloeiende bijl gelegd. Honderd pas liep hij, honderd pas heen en honderd pas terug. Hij wierp het gloeiende ijzer op den grond, nam de bladeren van zijn hand en ziet, ongedeerd was zijn vel, niet het geringste brandteeken was er te bespeuren.

Wat is er eenigen tijd geleden gebeurd te Kanatang? Oemboe Diki werd aangeklaagd van het stelen van buffels. Heftig ontkende hij, maar hij werd er algemeen van verdacht, terwijl de moawal hem ook had aangewezen. Hij bleef echter halsstarrig ontkennen. Toen heeft men de vuurproef genomen.

Een grijs gespikkelde kip, zonder gebreken, werd gekookt in een offerpot, vol met water, waarin eenige tamarinde-blaadjes waren gedaan. Toen alles ziedend en bruisend kookte, moest hij met bloote hand en arm de kip er uithalen. Moedig stak hij zijn hand er in, met een schreeuw wierp hij de kip op den grond. Tot aan zijn elleboog toe was zijn arm verbrand, overdekt met groote blaren.

Schuldig was hij en twintig buffels boete heeft hij moeten betalen. Het is daarom beter nog wat te wachten, totdat wij eenig spoor hebben van de daders. Verdenken wij een bepaald persoon, laten wij dan de vuurproef nemen met het gloeiende ijzer of met het kokende water. Laten wij dus geduld hebben en eerst ijverig zoeken naar sporen van de verdwenen paarden."

Ana Kami had gesproken en men was het eens met zijn beslissing. Alleen Oemboe Dongga bleef donker starend zitten. Ontevreden was hij, dat hij zijn wraaklust niet kon uiten en lijdelijk moest afwachten totdat er eenig licht kwam.

Nadat hij nog een poosje zwiingend had zitten mokken, kwam eindelijk zijn eenigszins schuchter geuite vraag: „Maar hoe denkt de Witte Heer der Medicijnen over het geval? Kunt u mij niet helpen in deze verwarde aangelegenheid?

Men vertelt, ik weet het niet zeker, ik hoorde het maar in het ruischen van den wind, dat u een groot tooverboek heeft. U is nooit in verlegenheid hoe te handelen of hoe te beslissen. Wij domme menschen moeten trachten de teekenen te lezen in de lijnen van een varkenslever of in de kronkelingen van een kippendarm. Wij moeten letten op de grillige uitspraken van een orakel. Maar u heeft een groot boek en daarin is door u te lezen de oplossing van al wat verward en duister is. Ik zal dus tot u komen in uw huis en neem gij dan dat boek en lees mij de oplossing van het raadsel, dat ons denken verwart: wie is de schuldige?"

„Neen, Oemboe, mijn Boek is geen tooverboek, dat antwoord geeft op alle raadselen in het leven. Het spreekt alleen maar van den wil van Hem, die de menschen vlecht en weeft, die alles geschapen heeft, Heer van hemel en aarde, die Hij is. Dit Zijn Boek zegt, dat ons leven en al wat geschiedt, niet bij toeval, maar van Zijn Vaderhand ons wordt toebedeeld. Niet de oplossing van allerlei kleine moeilijkheden in ons leven is in dat Boek te vinden, maar er wordt ons gewezen de groote weg naar den hemel.

Wanneer gij komt op het ruime veld en in de smalle dalen der bergen, zijn er zoovele paden kris en kras door elkaar loopend, dat men niet weet welk pad te volgen. Alleen hij die het land kent en den weg weet, zal niet dwalen of ellendig van dorst omkomen.

Zoo is het leven van den mensch op aarde. Hoevele paden kruisen zich niet, links en rechts, zoodat het voor een vreemdeling onmogelijk is het juiste pad te vinden. Hopeloos dwaalt hij rond, zoodat zonder water hij versmacht en zonder eten hij uitteert. Hij loopt in de gloeiende zon en hij slaapt in den druipenden dauw, totdat hij sterft.

Zoo gaat de mensch, als een vreemdeling op aarde, door het leven, tastend en zoekend in het onbekende, steeds vrezend in angst voor allerlei moeilijkheid en zorg, voor verlies en tegen-spoed.

Maar wij moeten leeren, dat onze Vader in de hemelen, in voorspoed en tegenspoed, in zorg en druk, zijn kinderen leidt, zoodat zij op Hem alleen hebben te vertrouwen.

Het groote Boek kan u niet zeggen, wie de paardendieven zijn, maar spreekt wel, dat het stelen van iemands paarden schuld is.

En hebt gij nooit paarden van een ander gestolen?"

Verontwaardigd en als beleedigd was zijn antwoord: „o Heer, ik heb nooit paarden gestolen.”

„En toch, neen zeker weet ik het niet, ik heb het ook maar gehoord in het ruischen van den wind; zijt gij niet dikwijls naar het bergland Massoe getrokken met uwe metgezellen en hebt daar paarden uit de kudden gestolen?"

„Neen, Heer, gestolen heb ik nooit, alleen maar meegenomen wat mij rechtens toekwam. Daar onder dat gindsche huis ziet gij een zwarten hengst staan, tien dagen geleden weggehaald uit een tuinhuis te Omang Bakol in Massoe. Een mijner slaven heeft dat met geruischloozen voet gedaan. Maar dat is geen stelen. Dat zult u begrijpen, wanneer ik u vertel het hoe en het waarom.

De menschen van dat dorp zijn eenige maanden geleden hier langs gekomen op hun reis om paarden te verkoopen aan den grooten riviermond en aan het witte zeestrand. Wij hebben hen ontvangen in ons dorp, sirih en tabak gaven wij tot kauwen en rijst gaven wij tot eten. Toen zij vertrokken waren, misten wij een klein varken, dat buiten het dorp in het struikgewas rondgelopen had. Zij hadden het gestolen en in het bosch geroosterd en opgegeten. De sporen hebben wij er van gevonden.

Daarom heb ik Ana Djaki, mijn slaaf, als geen tweede snel

van voet en vast van oog, uitgezonden naar hun dorp en hij heeft dat paard meegenomen.

„Dat is toch geen diefstal. Eerlijk heb ik laten nemen, wat mij toekwam. Niemand kan mij van diefstal beschuldigen. Ik heb nooit iets anders weggenomen, dan waarop ik volgens recht en oude gewoonte aanspraak had.

Menig paardendief heb ik gevangen en als afschrikwekkend voorbeeld heb ik hem zijn hoofd laten afhakken en dat opgehangen in het struikgewas langs den weg. Want stelen is slecht, maar te nemen, waarop men recht heeft, is geen diefstal.”

„Maar, Oemboe, hoe weet gij nu, dat de eigenaar van dien zwarten hengst meegedaan heeft aan het stelen van uw varkentje? Is het niet mogelijk, dat hij onkundig is van de daad zijner dorpsgenooten? Dat hij zijn hand niet heeft opgeheven en zijn hoofd niet heeft bewogen, dat zijn oog niet heeft gezien en zijn oor niet heeft gehoord, omdat hij zelf thuis is gebleven hoog in het gebergte en ver van de zee?”

„Zeker, dat is mogelijk, maar onze aloude gewoonte is toch, dat de schuld van een dorp te verhalen is op ieder lid van de dorpsgemeenschap. Wanneer iemand uit *Oman Bakol*, wie het ook zij, met weten of zonder weten van de anderen, iets van mijn eigendom steelt, dan ben ik gerechtigd uit dat dorp weg te nemen, wat ik maar grijpen kan en wien het ook toebehoort.”

Een verdere redeneering over persoonlijk bezit en persoonlijke verantwoordelijkheid was in deze communale gedachtenwereld van weinig nut. En zoo eindigde het gesprek met deze woorden: „Oemboe, uwe paarden zijn verdwenen. Wie het gedaan heeft, weten wij niet. Zoek dus kalm en nauwkeurig naar sporen. Geen lever of kippendarm of orakel zal u antwoord geven, alleen het nauwkeurig nagaan der teekenen op het veld en langs den weg en het ondervragen van de menschen. Wanneer gij de noodige aanwijzingen hebt, spreek dan tot den vermoedelijk schuldige en laat hij zich verantwoorden.”

Zijn antwoord was: „Heer, als ik den schuldige gevonden heb, wilt gij dan met mij meegaan en mijn mond zijn?”

Dat was natuurlijk maar een beleefdheidsvorm, want hij was niet van plan het eigen rechter spelen op te geven.

Eenige maanden later ondernam hij wederom een strooptocht naar het dorp Ai Langga. Daar woonden de schuldigen, die zich echter volstrekt niet schuldig gevoelden, omdat Oemboe Dongga indertijd een vrouw uit dat dorp had geschaakt zonder ooit den bruidsschat ten volle te betalen.

Oemboe Dongga kwam terug met een buit van zes mooie paarden.

En het antwoord was dus nu weer aan de menschen van Ai Langga.

III. ANA KAMI DE WIJZE.

ALS familie-hoofd en als dorps-hoofd had Oemboe Dongga steeds allerlei moeilijke vragen te beantwoorden en allerbei beslissingen in twistzaken te geven.

Er waren geen bepaalde audiëntie-dagen of -uren vastgesteld, want iedereen kon komen wanneer hij wilde.

Geen vraag mocht echter gedaan en geen zaak worden besproken of de oude voorbidder tot den huisgeest moest aanwezig zijn, terwijl Ana Kami als raadsman ook onontbeerlijk was.

Gingen er soms dagen en dagen voorbij zonder dat een bepaald moeilijk geval ter bespreking en oplossing werd voorgedragen, vandaag waren zij bezig geweest van zonsopgang tot zons-
ondergang.

Nauwelijks had het druppen van den nachtelijken dauw uit de lange dakrietslierten opgehouden of Ama Pendji was de geopende dorpspoort reeds binnen gereden.

Toen de lucht in het Oosten maar even vaag wit was geworden, bij het allereerste hanengekraai, was hij vertrokken uit de havenplaats Makale, waar al de vreemde handelaren woonden en waar de Witte Heer de vlag van „Vader en Moeder van Overzee” bewaakte.

Hij had een snellen tocht van drie uur te paard achter den rug en eenigzins stijf liet hij zich op den grond glijden.

Ama Pendji woonde in een mooi bergdal, met vele frissche bronnen en een helder vloeiende beek. Een uitstekend tuingedeelte.

Het was op de uiterste grens van het kustlandschap, waar de vage grens overging in de bergstreken, bewoond door de roofzuchtige, onafhankelijke kleine stammen. Maar als tusschenpersoon bij het smokkelen van het noodzakelijke kruut en lood, had hij weinig last van hen gehad.

Ook in de kuststreken was hij een goede bekende. Zijn aanplant van tabak, zijn sirih-tuin en zijn pinang-bosch bracht zooveel op, dat de kustmensen bijna nooit een vergeefschen tocht deden naar zijn hooge nederzetting, wanneer men voor het een of andere groote feest een bijzondere hoeveelheid kauw-ingredienten noodig had.

Maar hij stond ook bekend als niet buitengewoon snugger.

„Dom” wilde men hem niet noemen, want „dom” zijn alleen de bergmensen. Kustmensen moeten daarom eigen naam steeds hoog houden.

Dit was het gebrek van Ama Pendji, dat hij niet rekenen kon. Hij hield er nog op na een soort viertallig stelsel: acht noemde hij dan ook steeds tweemaal vier. Alles verkocht hij „bij vieren”. Vier zakjes pinang-schijfjes, vier mandjes tabak, vier rol gedroogde sirih of vier bosjes versche sirih.

Het gevolg was, dat hij bij een eenigszins grooten „handel” telkens in de war raakte en tenslotte zei: „Broeder, zeg jij het maar hoeveel het is.” Want hij was „goedig”, volstrekt niet schraapzuchtig of wantrouwend.

Dikwijls kwam hij niet naar beneden naar de kust, want als de menschen iets noodig hadden, klommen zij wel tot hem op, want om zijn handelswaar was iedereen telkens verlegen. Slechts een enkele maal verscheen hij in de havenplaats. Alleen als het hoog noodig was.

Zoo was hij ditmaal een vracht geel sandelhout komen brengen tot afbetaling van een oude schuld bij den Endeneeschen koopman Ngapoe. Geladen op de ruggen van een zestal draag-merries en op de schouders van een twaantal mannen en vrouwen, had hij een vijftigtal bossen sandelhout geleverd.

Maar bij de afrekening en het vaststellen hoeveel schuld nog te betalen bleef, was groot meeningsverschil ontstaan.

Daarom zijn gevolg in de havenplaats achterlatende ter bewaking van zijn hout, was hij zelf 's morgens heel vroeg vertrokken, om raad te gaan vragen bij Oemboe Dongga.

Zoo gleed hij dan van zijn paard, dat door een jongen onder het huis aan een paal werd gebonden en nadat hij het een paar armen vol gras uit den daar liggenden hoop had voorgeworpen, klom hij in de voorgalerij.

Na de noodige plichtplegingen van het elkaar overreiken der sirihtasch, kwam hij al spoedig met zijn verzoek voor den dag, want hij had haast. Nog voordat de zon koud werd, wilde hij weer terug zijn bij zijn menschen in de havenplaats.

„Heer, zes manen geleden, bij het begin van den drogen tijd, is mijn zoon de „kamer ingegaan”. Voor het betalen van den bruidsschat der vrouw had ik enkele goederen nodig. Deze heb ik gekocht bij den vreemdeling Ngapoe in de havenplaats. Ik ontving allerlei soorten goederen: kralen, witte en blauwe; kapmessen en speerpunten; witte doeken en gekleurde doeken; oorhangers en halskettingen. Teveel om alles afzonderlijk op te noemen, want zulke getallen kan ik niet onthouden. Maar wij kwamen overeen, dat het een schuld was van tweehonderd rijksdaalders. Bij het in ontvangst nemen der goederen betaalde ik vijftig bossen sandelhout, dat ik verhandel met de bergmenschen. Elke bos werd gerekend voor één rijksdaalder. Het waren groote bossen, van meer dan het gewone gewicht. Nu ben ik gisteren in de havenplaats gekomen en heb weer vijftig van die groote bossen sandelhout gebracht. Maar toen ik aan Ngapoe vroeg, hoeveel bossen moet ik nog brengen, was zijn antwoord: tweehonderd.

Op mijn vraag, hoe is dat mogelijk, daar wij voor tweehonderd bossen zijn overeen gekomen en ik er nu reeds tezamen honderd gebracht heb, was zijn antwoord: „Dom bergmensch” — en dat is een beleediging, want ik ben een kustmensch — „gij kunt niet rekenen. Daarom zal ik het je eens voorrekenen. Let maar goed op.”

En toen is hij op deze wijze aan het rekenen gegaan.

„Hoeveel goederen heb je ontvangen?” vroeg hij, en ik zeide:

„Voor tweehonderd rijksdaalders”. „Hoeveel bossen sandelhout heb je gebracht?” en mijn antwoord was: „Honderd bos voor honderd rijksdaalders”.

„Nu, hoeveel is tweehonderd rijksdaalders en honderd rijksdaalders?” en ik moest wel zeggen: „Driehonderd rijksdaalders”.

„Juist, dat is samen driehonderd rijksdaalders. Nu heb je gebracht honderd bos hout en dat trekken wij dus van die driehonderd rijksdaalders af en dan blijft er nog tweehonderd rijksdaalder te betalen. Jij moet mij dus nog tweehonderd bos brengen. En als je niet betalen wilt, dan zal ik je gaan aanklagen bij den Witten Heer, die de Vlag bewaakt.”

„Daarom ben ik tot u gekomen, want het draait in mijn hoofd als een draaikolk in een bergbeek. Gij zijt echter wijs in het losmaken van verwarde touwen en in het pad vinden op de wijde vlakte en in de vele dalen. Los mij op het raadsel, dat ik, reeds gebracht hebbende honderd bos hout, nog steeds tweehonderd rijksdaalders schuld heb.”

Op een wenk van zijn heer, nam Ana Kami het woord. Het was voor hem, die zooveel paardenhandel had gedreven met allerlei vreemde handelaren, met Witmensen en Arabieren, met Chineezen en Savoeneezen, niet moeilijk het juiste antwoord te geven.

„Jongere broeder,” aldus begon Ana Kami, „terecht hebt gij u een kustmensch genoemd en is de naam bergmensch een beleediging, waarvoor Ngapoe boete zal hebben te betalen.

Wij kustmensen laten ons niet uitschelden, door welken vreemdeling ook, al woont hij in de schaduw van de groote Vlag.

Toch zijt gij, daar gij zoo ver van de kust woont in het hooge bergdal, niet opgewassen tegen die liegende, bedriegende vreemdelingen in hun listig dubbeltonig praten.

Maar wees niet bevreesd. Wat nog donker is zal licht worden en het verwarde zal ontknoopt worden.

Dit is het bedriegelijke in de redeneering van Ngapoe; als iemand geld leent van een ander, hoeveel of hoe weinig ook, dan moet men de schuld in eens afdoen. Al wat men zoogenaamd op afbetaling zou brengen, wordt gerekend als rente. De hoofdsom blijft de hoofdsom, hoeveel men ook betaalt.

Daarom leeft de Savoenees van schuld innen, er voor zorgende dat de schuld nooit op eenmaal wordt voldaan.

Maar bij schuld van geleverde goederen is het anders, daar wordt alle afbetaling van de schuld afgetrokken.

Wat heeft Ngapoe, de listige, nu gedaan? Bij uw goederenschuld van tweehonderd rijksdaalders, telt hij eerst op de honderd bos hout, welke gij reeds gebracht hebt. Maar bij zijn goederenschuld mag hij niet optellen, want het was uw hout tegenover zijn rijksdaalders.

Hij moet beginnen met van die tweehonderd rijksdaalders uw honderd bos af te trekken en dan blijft er nog honderd rijksdaalders over, door u te betalen met honderd bos hout. Laat u niet bang maken door zijn dreiging met den Witten Heer van den Vlaggestok. Daar het een geschil betreft met een vreemdeling, zal deze wel uitspraak moeten doen. Maar uw zaak is recht en uw lever is wit. Laat daarom uw antwoord zijn: „Nog honderd bos sandelhout zal ik u brengen voor de schuld der ontvangen goederen en zijt gij daarmee niet tevreden, dan zullen wij gaan tot den Witten Heer en hij zal recht spreken.”

Maar als Ngapoe het zoover laat komen, zend dan spoedig bericht, want ik zal uw mond zijn in het spreken, daar ik de taal der vreemdelingen ken.

Wij kustmensen zijn broeders en zullen elkaar helpen.

De zaak is afgehandeld en gij kunt heengaan.”

Nadat de sirih-tasschen weer gewisseld waren, vertrok Ama Pendji met een opgeruimd gezicht.

Twee dagen later kwam hij op zijn thuis-reis even aan en vertelde hoe de zaak was afgelopen.

„Toen Ngapoe hoorde de beslissing van Oemboe Dongga en Ana Kami, want ik zei hem, dat ik hier was geweest om raad, was terstond zijn woord: „Gij zult wel gelijk hebben en wij zullen daarom maar niet gaan naar den Witten Heer. Ik zie dat gij geen bergmensch zijt, maar een kustmensch.”

Ik heb hem toen gewezen op zijn schelden en dat ik daarvoor boete eischte. Na lang praten stemde hij toe en ik ontving drie vademen geel goed voor een hoofddoek.”

Op denzelfden dag, dat Ana Kami het rekenkundig vraagstuk

had opgelost, werd hij voor een moeilijker vraagstuk gesteld.

Oemboe Kaboeroe van het kleine tuindorp Kawangoe was verschenen, begeleid door twee broodmagere slaven.

Hij woonde tamelijk afgelegen op een hooge kalkrots, aan den oever van een breede bergbeek in een steil dal. Daar hij behoorde tot een vroeger rijke maar nu zeer verarmde vrijheersfamilie, had hij den titel van Oemboe, Heer, behouden, al bestond zijn bezit uit niet meer dan een drietal getrouwde familie-slaven, zeven merries en twee hengsten, bovendien wat kleinvee, als kippen, varkens en geiten.

Al zat hij niet mee aan in den raad der landschapshoofden en oudsten, hij was toch een Oemboe en daarom werd bij zijn komst een schoone witte mat voor hem uitgespreid in de voorgalerij, naast Oemboe Dongga.

Zijn beide volgelingen bleven als „honden van de voorgalerij” beneden op den ruwen boomstam zitten, welke dient als opstap naar de zitplaats der menschen. Het waren immers maar slaven.

Aan het gezicht van Oemboe Kaboeroe en aan heel zijn zenuwachtige houding was te zien, dat hij een zaak van groot gewicht op zijn hart had.

Na de onontbeerlijke sirih-pruim klaar gemaakt te hebben, begon Oemboe Dongga zelf: „Spreek, jongere broeder, spreek uit de overdenkingen van uw hoofd en de overleggingen van uw lever, opdat wij kunnen licht geven in het duistere en raad in het verborgene.”

Toen vertelde Oemboe Kaboeroe zijn verhaal.

„Oudere broeder, ik kom tot u, die zijt een spoorzoeker van den gehoornen buffel en van het hardhoevige paard.

Nevelachtig zijn mijn oogen en gebroken is de lijn van mijn lever.

Aldus is het begin der zaak.

Gezonden heb ik mijn twee slaven, Kalikit en Kalendi, naar de bergmensen. Zij namen mede geweven goederen tot hen, die slechts geklopte boombast als kleeding kunnen vervaardigen. Deze goederen hebben zij ingeruild voor sirih, pinang en tabak, welke ik hier weer met winst wilde verkoopen.

Bij een vrijheer hoog in het gebergte zijn zij geweest en voor-

spoedig was de ruil. Na twaalf nachten gingen zij op de terugreis, want: „Blijf niet lang op den weg”, was mijn woord geweest. Zij zijn terug gekeerd en ik was tevreden over hun handel. Zij waren ook goede familie-slaven, die hun heer niet bedriegen.

Maar nu sinds enkele dagen zijn zij aan het vermageren. Vaal-geel wordt hun huid en dof staan hun oogen. Hun buikwand valt in en hun handen en beenen beven en sidderen. Zij drinken als een mier en zij eten als een oude vrouw zonder tanden.

Wat is de oorzaak van hun ziekte en de oorsprong van hun lijden?

Door welken geest zijn zij betooverd en waarom vloeit hun levenskracht weg, als water in het zand?

Wat ik hun ook vraag, steeds is het antwoord: „Ik weet het niet”.

Vraag ik hun: „Hebt gij geesten gezien?” — dan is het antwoord: „Misschien wel.”

Oudere broeder, wanneer zij sterven ben ik arm als een verweesd kind, door vader en moeder weggeworpen. Dan is mijn huisgezin, als kippen, door een roofvogel uiteengejaagd en als hout versplinterd door den bliksem.

Want van waar zal ik nieuwe slaven krijgen, als zij zijn heengegaan?

Daarom heb medelijden met mij en help mij. Op u alleen is mijn vertrouwen.”

Het was allen duidelijk, dat met die beide slaven iets bijzonders was gebeurd, dat zij zelfs aan hun ouden Heer niet durfden vertellen.

Van angst en vrees teerden zij weg. Zwijgend zouden zij sterven, wanneer niet het verlossend woord werd gesproken.

Ernstig en langdurig was de samenspreking tusschen Oemboe Dongga en Ana Kami met den ouden voorbidder.

Iemand die op reis gaat naar onbekende streken, over hooge bergen en door diepe ravijnen, door dichte bosschen en over wijde vlakten, staat aan allerlei geestelijk gevaar bloot, om van menschengeweld nog te zwijgen. Boschgeesten en berggeesten, boomgeesten en brongeesten en de ronddwalende landgeesten loeren altijd op de voorbijgangers.

„Hoog in het gebergte is het zielenland” (blz. 41).
(Op den voorgrond een gedeelte van een bergtuin, waar de boomen zijn weggekapt).

Moet men soms niet een omweg van uren maken om een bepaald stuk heilig land, door geesten bewoond, te mijden?

Hoe gemakkelijk kan een onervarene niet hun prooi worden, tenzij men den boozen invloed der kwade geesten, die iemands lever opeten, weet onschadelijk te maken door het juiste offer en door de juiste gebedsformule.

Daar de beide slaven, hoe nauwkeurig ook ondervraagd, hardnekkig bleven zwijgen over iets bijzonders op den weg, was en bleef de zaak duister. En toch, eerst wanneer men van iets de oorzaak weet, kan men door tegenmaatregelen de gevolgen opheffen.

Ani Kami kwam eindelijk tot de gevolgtrekking: „Er moet iets zeer ernstigs gebeurd zijn; iets waarover de mond der levenden slechts zelden durft spreken.

Machtiger dan de geesten en begeeriger naar een menschenlever zijn slechts de dooden-zielen. Daar hoog in het gebergte is het zielenland, waar de gestorvenen hun dorpen hebben. Het kan niet anders of zij hebben gegeten in een zielendorp.

Ik zal hen wel noodzaken te antwoorden en te bekennen.”

Kalikit en Kalendi, de beide slaven, werden geroepen en gingen lijdelijk starend zitten.

Ani Kami nam het woord.

„Hoor mijn stem, o slaven, en sidder niet als de bladeren van een naaldboom. Te spreken valt u moeilijk en uw tong ligt zwaar in uw mond.

Hier hebt gij een kuiken — een gereedstaande jongen drukte hen ieder een kuiken in de hand — het is een kuiken van goede ingewanden en van oprechte ingewanden.

Ieder die onwaarheid spreekt of geen antwoord geeft op de vraag, zal sterven als een hond. In den druipenden regen en in de brandende zon zal het gebeente verbleeken, als van een paard op de wijde vlakke.

Zijn ziel zal nooit bereiken het zielenland en hij zal rondwalen als een nachtuil, nooit komend tot rust.

Ik zal u vragen en gij zult antwoorden. Misschien is er verlossing, wellicht is er ontkoming.

Dit is mijn vraag: Gij hebt handel gedreven in het dorp van

Oemboe Nai Laki, hoog in het gebergte. Al de goederen hebt gij geruild en beladen hebt gij uw paarden en gij zijt heengegaan.

Maar waar hebt gij overnacht op uw terugreis van den hoogen berg naar het lage land.

Hoor mijn stem en spreek."

Bevreesd voor den kuiken-vloek in hunne handen, begon Kalikit te spreken; want is sterven vreeselijk, nooit in het zielenland te komen is verschrikkelijker.

Zoo vertelde hij: „Heer, op onze terugreis vermeden wij de bewoonde streken, want roofzuchtig zijn de bewoners der bergdorpen.

De ondergang der zon overviel ons en wij zochten een plaats om te overnachten. Daar zagen wij in de ondergaande zonnestralen een dorp aan den rand van een bosch. Het was een prachtig dorp.

De daken der huizen blonken van nieuw riet, hoog in de lucht.

Toen wij de dorpspoort doorgingen, zagen wij dat de huizen, één groot en tien kleinere, allen nieuw gebouwd waren.

Mooie huizen waren het, geen enkele kromme huispaal was gebruikt.

Het dorpsplein was schoon geveegd en ook onder de huizen was geen vuil te bespeuren.

Zoo schoon en zuiver was door ons nog nooit een dorp aanschouwd.

Het was er schooner dan bij den Witten Heer aan de kust.

Wij hebben onze vrachtpaarden ontladen, zonder iemand te zien. Het was overal stil op het plein en in de huizen.

Toen wij onze paarden gebonden hadden in de paarden-kraal en onze goederen opgestapeld hadden onder het groote huis, klommen wij in de voorgalerij.

De heer des huizes met veel gevolg, daalde neder uit het binnenhuis en liet voor ons uitspreiden nieuwe witte zitmaten. Hij liet ons overhandigen twee goed gevulde sirih-tasschen, alsof wij groote heeren waren. Na het kauwen van de sirih-pruim, vroeg de heer des huizes: „En vanwaar komt gij?"

Wij antwoordden: „Sirih en pinang en tabak hebben wij ge-

kocht bij Oemboe Nai Laki, maar wat wij hebben ontvangen is lang zoo groot en lekker niet als wat gij ons aanbiedt."

„Och, wat zal ik zeggen," zei de heer des huizes. „Ons kauwgoed is hier ook maar gering en wij zijn arme menschen. Ons eten is maar weinig en daarom zullen wij voor u wat maïs laten roosteren."

Wij antwoordden: „Dat is goed, want wij menschen aan de kust eten ook meestal maïs. Wij zijn maar slaven en de rijst is voor de heeren. Wanneer gij geen medelijden met ons hebt, wat zullen wij eten?"

Na verloop van tijd werden wij uitgenoodigd in huis te klimmen.

„Ha vrienden, klim naar binnen en knabbel wat maïs," klonk een stem.

Het eten was gereed. Men gaf ons ieder een groot nieuw mandje met gekookte rijst, een boordevolle mand was het. Als bijspijs werd voor ons neergezet een nieuwe houten nap met groente, gestampte aardnootjes met pompoen.

Wij ontvingen zooveel, dat wij niet in staat waren alles op te eten, hoe gaarne wij het ook gedaan hadden en hoe hongerig wij ook waren.

Na het eten bracht men ons een nieuw sirih-mandje om te pruimen. De sirih-vruchten waren langer dan twee handspannen en de pinang-schijven grooter dan een rijksdaalder. Wonder heerlijk smaakte alles.

Toen wij onze pruim klaar gemaakt hadden, werden voor ons nieuwe slaapmatten uitgespreid op de groote slaapplaats der gasten.

De heer des huizes kwam en zeide: „Ha vrienden, ga daar maar slapen. Denk echter om uwe paarden. Gij moet er van nacht telkens eens naar gaan zien, want de menschen hier in de buurt zijn echte paardendieven."

Zoo gingen wij slapen.

Toen het middernacht was, stond Kalendi op en zag rondom zich.

Er was geen huis meer te bespeuren, niets dan groote boomen.

Terstond maakte hij mij wakker en ik vroeg: „Waar is het huis, waar wij gisteravond gegeten hebben?"

Wij zaten echter op den grond in een bosch en niets was er te zien. Geduldig en bevend hebben wij het daglicht afgewacht

en toen haastig onze paarden opgeladen. Zoo zijn wij thuis gekomen, maar van de wondere ontmoeting hebben wij niet durven spreken, omdat een oude van dagen ons eens gezegd heeft: „Over de geesten moet gij zwijgen, het past niet aan slaven, tot hun heer er over te spreken.”

Sinds dien tijd zijn wij ziek en wij weten niet welke ziekte het is.”

Wederom nam Ana Kami het woord.

„Helder als het water van een bron, waar men tot op den bodem toe kan zien, is nu de zaak.

Gij hebt gegeten in een zielendorp van het zielenland, afgedwaald op uw weg naar huis.

Een wijs man zou geweten hebben bij het zien van die nieuwe, schoone huizen, dat de zaak verdacht was. Al dat nieuwe en reine, dat vele eten en die groote sirih- en pinangvruchten wezen er op, dat gij niet met menschen van de aarde, maar met zielen der gestorvenen te doen had.

Bij het aanbieden der sirih-tasschen hadt gij moeten zeggen: „Wij zijn maar slaven en mogen geen pruim nemen uit de tasch der heeren. Geef ons maar wat op een boomblad.” Dan hadt gij het, verwisselend met eigen kauw-goed, door de reten van den vloer naar beneden kunnen laten vallen.

Bij het aanbieden van eten, hadt gij moeten zeggen: „Wij zijn maar honden, geef ons wat op een boomblad of in een oud vuil mandje”. Dan hadt gij het in een hoek van het huis kunnen naar beneden laten vallen langs een paal.

Want wie sirih kauwt of eet in een zielendorp, moet sterven, gelijk gij weet. Gij zijt hun deel geworden en nu eten zij uw lever. Daarom langzaam kwijnend, verdwijnt uw levenskracht, totdat gij van uitputting sterft.”

Klagend van stem en met droef-knikkend hoofd, begon Oemboe Kaboeroe te spreken, terwijl zijn beide slaven, schijnbaar onbewogen, onbeweeglijk bleven zitten.

„Oudere broeder, mijn leven is treurig, dat zulke flinke mannen moeten sterven. Scherp van gezicht was hun oog en vast was hun tred in het gaan. Gelijk de zon in middaghoogte was hun kracht.

En wat zal er zonder hen van mij worden?

Grijs is mijn haar en gebogen is mijn gestalte.

Wie zal op mijn dieren passen en wie zal het onkruid uit mijn tuinen wieden?

Als een eenzame hond zal ik moeten dwalen op de wijde vlakke en als een bosch-kip eten moeten zoeken in het struikgewas.

Arm en verlaten zal ik sterven en wie zal voor mijn begravenis zorgen?

Gij die zoo wijs zijt in alle zaken, is er geen middel om dit onheil te voorkomen?"

Ernstig keken de drie mannen, zoo om raad gevraagd.

De oorzaak van de kwaal hadden zij opgespoord, maar nu moesten zij ook het geneesmiddel vinden.

Langen tijd zwegen zij, totdat Ana Kami weer sprak, maar nu niet zoo beslist als gewoonlijk; aarzelend en geheimzinnig klonk zacht zijn stem:

„Ik heb eenmaal gehoord, gesproken door vogelenmond en in het ruischen van den wind, dat er maar één middel is om den dood te voorkomen van hen, die met de zielen hebben gegeten.

Maar daar gij niet weet in welk zielendorp zij hebben overnacht, noch kent den naam van den heer des huizes, waar zij hebben gegeten, is de zaak veel moeilijker. Want hoe kunt gij hen nu roepen, opdat zij uw bidden hooren en uw offer aannemen?

Misschien zijn zij echter van zelf reeds in de nabijheid van uw tuindorp gekomen en zullen dus hooren uw stem als gij roept.

Dit is de eisch, wil het offer worden aangenomen en het gebed worden verhoord.

Geslacht moet worden: één rood varken en één gevlekt varken, één witte haan en één grijs-gespikkelde kip. Bij de offerande zullen Kalendi en Kalikit zich als gestorven houden; stijf van oogen en strak van ledematen. Men zal hen opnemen als dooden en dragen naar den grafkuil. Driemaal zullen zij om den kuil worden rondgedragen en dan nedergelaten in het graf. Eenige oogenblikken later zal men hen weer optrekken, het graf sluiten met een steen en hen brengen naar het stroomende water.

Driemaal zal men hen onderdompelen en dan met nieuwe

lendendoeken omgorden. Vervolgens zal men hen weer opnemen en nederleggen onder een heiligen kouden boom.

Geslacht zal dan worden een jonge witte buffel en een zwart gevlekt paard.

Met droge asch zullen zij besprenkeld worden en bestrooid met witte rijstkorrels.

Zoo zullen zij hun levenskracht weer ontvangen en zij zullen niet sterven. Dit is gezegd van de ouden, maar of het waar is weet ik niet. Gij kunt het probeeren en zoo het onheil trachten af te wenden.

Gesproken heb ik mijn woord en afgehandeld is de zaak."

Na gegeten te hebben en na een laatste sirihruium, vertrok Oemboe Kaboeroe met zijn beide slaven.

Moedeloos en treurig was hij, want wie was tot zulk een offer in staat en wie wist of de onbekende zielen het zouden hooren en aannemen?

Bij zijn heengaan sprak hij: „Wijs zijt gij, Ana Kami, maar ik ben een dom en een arm man."

Zes nachten later werd de stem der klaagvrouwen in het eenzame tuindorp gehoord en droef klonken de weemoedige tonen van de doodengong.

IV. HET VRUCHTBAARHEIDS-OFFER.

GEKOMEN was een afgezant van Oemboe Lara Loenggi, vorst van het landschap. Hij was het hoofd van den stam en had het recht al de vrijheeren, hoofden der verschillende familiën, ter vergadering op te roepen, wanneer hij het noodig oordeelde.

Zoo waren Oemboe Dongga, met den ouden voorbidder en Ana Kami, opgegaan naar het stamdorp Oema Malai, op een dagreis te paard gelegen van hun dorp.

Het doel der samenkomst, waartoe men opgeroepen was, was onbekend. Dit wees reeds op iets bijzonders, want gewoonlijk werd tevoren medegedeeld de zaak, waarover men zou vergaderen. Het moest dus wel iets verborgens zijn, dat de gewone man niet weten mocht en waarover men naar buiten moest zwijgen.

Oemboe Dongga had zich gekleed in prachtig geweven doeken. Zijn tweede vrouw was algemeen bekend als een kunstenares in het aanbrengen van schitterend gestyleerde figuren en kleuren. Daarom had hij voor haar ook zulk een hoogen bruidschat moeten betalen.

In kleurige feestkleedij, gelijk een voornaam hoofd past, trok hij dus op.

Zijn zwarte hengst, door extra voer zeer vurig geworden, was bijna niet te temmen in zijn wildheid. Maar nadat hij met een vluggen sprong op het zadellooze dier was gesprongen, wisten zijn krachtige knieën en zijn straffe hand het steigerend paard wel te bedwingen. Het dansende en springende beest voelde spoedig de kracht van zijn meester, kalmeerde en stapte met opgeheven kop en met opgeheven staart de dorpspoort uit.

Behalve Ana Kami, zoo het kon nog kleuriger gekleed, en alleen door de wijze waarop zijn hoofddoek gedraaid was van een heer te onderscheiden, bestond het gevolg uit zes onderhoorigen, mannen van eenigen naam en van eenig bezit. Slaven mochten niet meegenomen naar zulk een vergadering; maar voor Ana Kami, als bijzonder raadsman van zijn heer, gold deze regel niet.

In het stamdomp waren ruim honderd mannen saamgekomen, zoodat er alleen voor de familiehoofden plaats was in het groote stamhuis. De anderen moesten een verblijf zoeken in de andere huizen of buiten onder het geboomte.

Toen alle familie-hoofden tegenwoordig waren, werd er eerst een voor-vergadering gehouden, waarbij al de saamgekomenen werden toegelaten.

Door den raadsman van den vorst, want de vorst zelf spreekt in een dergelijke vergadering zoo min mogelijk, werd uiteengezet

de oorzaak waarom men alle zonen van den stam had opgeroepen.

Nadat alle familie-geslachten met name waren genoemd en allen opgewekt waren te luisteren naar de stem van den vorst, sprak hij :

„Dit is de oorzaak,
dat uw Vader en uwe Moeder op het land,
u hebben geroepen uit alle dorp.

Langdurige droogte,
door het uitblijven van den regen,
dreigt alle gras te verschroeien,
alle plant te vernietigen,
alle bron en beek te doen opdrogen.

De tuinen zijn gewied,
gereed om beplant te worden,
maar de blauwe hemel
blijft wolkenloos.

De vorige oogst van rijst
is opgegeten door de menschen ;
hongersnood is in de huizen.

Wat men heeft bewaard
voor zaaien en planten,
zal men van grooten honger
niet langer kunnen bewaren.

Wanneer morgen en overmorgen
de regen neder daalt,
heeft men niets om te planten
en groot zal de hongersnood zijn ;
zij allen zullen sterven.

Van het opgaan tot het nedergaan der zon,
wordt de klagende stem gehoord :
de varkens zijn mager en sterven,
en de kippen vallen dood.

Maar als varken en kip ontbreekt,
hoe zullen wij dan kunnen weten
den eischenden wil der geesten,
het verlangend begeeren der zielen ?

Op de wijde breede vlakke,
met' het dorre droge gras,
sterven de paarden zonder water.

Maar hoe zullen wij dan straks
kunnen gaan naar de havenplaats
tot de handeldrijvende vreemdelingen?

Zelfs de sterke buffels
in de moerasachtige plaatsen,
zij vermageren tot de ribben toe
en loeien om water.

Vorst en vrijheer en slaaf
allen zijn in gevaar van leven.

Laat ons dus beraadslagen,
opdat het ongeluk keere
en het onheil worde afgewend;
opdat de vruchtbaarheid weder keere
tot leven van mensch en dier en plant.

Zwijgend was het woord aangehoord en zwijgend stond men op. Het moest niet besproken, maar overdacht worden. Men wist nu de reden der vergadering.

Nadat den volgenden morgen de noodige offers waren gebracht en de bepaalde gebedsformules waren uitgesproken, kwamen de familie-hoofden tezamen in het groote stamhuis.

Achter zijn heer zat Ana Kami, want hij was algemeen bekend als een zeer wijs man, al was hij niet van adellijk bloed.

Allerlei stemmen werden in de vergadering gehoord en velerlei meening werd uitgesproken. Maar men kon het samen niet eens worden, wat nu de eigenlijke oorzaak was van al die rampen en ellende.

En toch, wanneer men de oorzaak niet wist, hoe zou men de droeve gevolgen kunnen afwenden en keeren?

Telkens wanneer iemand op een mogelijke oorzaak gewezen had, werd door den voorbidder van Oemboe Lara Loenggi, het orakelsnoer geraadpleegd, maar telkens was het antwoord geweest: dat is het niet.

De een had opgemerkt, dat hij gehoord had, hoe den laatsten tijd

verschillende huwelijken waren gesloten, welke naar de aloude gewoonte verboden waren, en de vloek van bloedschande is groot.

Een ander had gevraagd of de verschillende familiën wel streng vast hielden aan het eet-verbod van bepaalde dieren, gelijk aan iedere familie was voorgeschreven. Wat zijn familie betrof, waar het eten van duif en haai verboden was, hij vermoedde dat men in een afgelegen tuinhuis heimelijk wel eens een boschduif strikte en opat.

Maar men was van oordeel, gelijk ook het orakelsnoer bevestigde, dat dergelijke overtredingen nooit zulke algemeene rampen konden veroorzaken.

Wanneer een huisgezin of een geheele familie zondigde, dan werden deze gestraft, maar niet anderen.

Toen sprak iemand de gedachte uit of de stamvader en de voorvaderen niet vertoornd konden zijn, omdat men zooveel vreemdelingen aan de kust toeliet, bovenal die Bewaker van de Vlag, die zich overal mede bemoeide en telkens afkeurend sprak over vele oude gewoonten.

Een ander had er aan toegevoegd, dat men ook in overweging moest nemen dat de Witte Medicijnman met zijn dusgenaamd Boek van den Hemel-Heer, wel niet gunstig door de voorvaderen zou worden aangezien.

Maar het antwoord was: de vreemde handelaren zijn er altijd geweest en waren onzen voorvaderen ten voordeel. De Bewaker van de Vlag sprak wel groote woorden, was echter als een hond, die wel blaft, maar nooit bijt. En de Witte Medicijnman deed enkel goed en als hij sprak uit het Grootte Boek dan hoorde men hem beleefd aan, maar het ging aan de ooren voorbij.

Het onheil dreigde allen en er moest dus een oorzaak zijn van algemeenen aard, allen betreffend.

Toen sprak Oemboe Dongga: „Wat ik denk, zal zeggen mijn mond Ana Kami.”

Bescheiden, zich eenigszins op den achtergrond houdende, als verschuilend achter zijn heer, want hij was in een vergadering der grooten, begon deze te spreken.

„Vorsten van alle land,
vrijheeren van alle dorp,
uw slaaf spreekt op uw bevel.
Want hoe zou een rups durven spreken
tusschen de groote slangen?
Hoe zou een hond durven blaffen
temidden der krokodillen?
Maar omdat gij het zegt,
dat ik spreken zal,
zoo hef ik mijn stem op
en fluister als de wind;
omdat gij mij op den buik drukt,
piep ik als een kikvorsch.
Dit is de overweging van mijn hoofd
en het gevoel van mijn lever,
zoodat ik u vraag:
wat is er nog overgebleven
van het vruchtbaarheid gevend maagden-offer?
Strak verdord en stijf verdroogd,
fijn gewreven als stof,
verstrooid door de winden
is het ware levensbeginsel,
ons van geslacht tot geslacht
overgegeven en bevolen,
verdwenen en vergaan.
Laten wij dit offer herhalen,
opdat weer zal leven en voorttellen
al wat wij bezitten,
in mensch en dier en plant.”

Stil werd het in de vergadering, maar menigeen knikte goedkeurend met het hoofd.

Ana Kami had gezegd wat velen dachten, maar niemand durfde uitspreken; want een maagden-offer is iets zeldzaams en alleen in den uitersten nood aan te wenden, hoogstens eenmaal in den tijd van twee menschengeslachten.

Niet één landschap met één vorst kon zoo iets doen, daartoe

was noodig de toestemming van alle verwante stammen en vorsten.

Het besluit der vergadering was, na veel heen en weer geredeneer, dat de vorst Oemboe Lara Loenggi voorbereidende maatregelen zou nemen om zoo spoedig mogelijk tot het brengen van dit vruchtbaarheids-offer te komen.

Volstrekt stilzwijgen werd allen opgelegd. Er mocht niet over gesproken worden, want dan miste het offer al zijn uitwerking. Men zou zwijgen en afwachten.

Den volgenden morgen vertrokken allen, ieder naar zijn eigen dorp. Alleen een vijftal der voornaamsten bleef, waaronder Oemboe Dongga en Ana Kami.

De aloude gewoonte van het offer werd nog eens uitvoerig besproken en vastgesteld.

IJlboden te paard gingen uit naar de zes vorsten van de stamverwante landschappen, hun toestemming vragend tot het groote gebeuren.

De gezanten keerden binnen vier dagen terug met het bericht: „Goed is uw voornemen.”

Toen dus algemeene instemming verkregen was, werd er overgegaan tot het volbrengen van de daad.

Allereerst werden twee jonge sandelhout-boompjes, het allerheiligste hout dat er te vinden is, met wortel en al uitgegraven in het diepe ravijn benoorden het stamdorp.

De eene boom werd vóór het huis van den stamvader geplant, met de wortels naar boven, opdat de voorvaderen zich gemakkelijk konden nederzetten.

De andere boom werd in kleine stukken gehakt om later onder de desbetreffende vorsten der verschillende landschappen te worden verdeeld.

Deze stukjes hout zouden dan geworpen worden in de bronnen van rivier en beek, opdat al wie van dat water zou drinken en al wat door dit water zou worden gedrenkt, kracht van leven zou ontvangen.

Het te offeren meisje moest worden geroofd, uit het verst gelegen landschap, dat als stamverwant werd erkend.

Door een afgezant was men daar op de hoogte gebracht van

het groote gebeuren. Als antwoord was gekomen het korte bericht: „In het dorp Kalouki is zij te vinden.”

Men toog op weg, een stoet van twintig zwaar gewapende mannen. Een droeg zelfs een geweer, als bewijs hoe ernstig gemeend de tocht was.

Na twee dagreizen kwam men in de nabijheid van het bewuste dorp en men hield halt op eenigen afstand. Terwijl men zich schuil hield in het bosch, werd een bode gezonden met de tijding, dat men in de nabijheid was.

's Morgens, vóór het opgaan der zon, gingen eenige mannen op de loer liggen bij de bron, aan den voet van den heuvel, waarop het dorp Kalouki gebouwd was.

Een oude vrouw, het was naar afspraak, begeleidde een jong meisje naar beneden. Met een kruik op haar hoofd trippelde zij achter de oude vrouw aan, om water te gaan scheppen uit de bron, onbewust van eenig gevaar.

Terwijl zij bezig was het water in haar kruik te laten loopen, werd zij overvallen. Plotseling werd haar een doek over het hoofd geworpen, zoodat alle schreeuwen onmogelijk was. De oude vrouw liet men ontsnappen; vluchtend verborg zij zich in het hooge struikgewas.

Door stevige mannenhanden aangegrepen, zoodat alle worsteling niets baatte, werd het meisje weggedragen naar het bosch, waar de bende zich schuil hield. Zij werd op den grond gelegd en terwijl men haar goed vasthield, werd met één forschen slag haar hoofd afgehakt.

Toen zij leeggebloed was, werd eerst de lever uit haar lichaam gesneden en opgeborgen in een meegebracht aarden potje.

Terwijl een tweetal zich bezig hield met het afgehakte hoofd zorgvuldig te scalpeeren, met haar en al, trachtten anderen de huid van het lichaam te villen in zoo groot mogelijke lappen.

Toen dit gruwelijke werk afgeloopen was, liet men de overblijfselen liggen en vertrok haastig.

Na enkele uren rijden, stegen zij van hun paarden op een plaats, ook weer tevoren afgesproken en bepaald.

Daar werden zij achterhaald door de mannen van Kalouki

Onder hevig rumoer en geschreeuw, alsof zij zeer boos waren, klommen zij van hun paarden en hard klonk het verwijt: „Gij hebt een kind van ons vermoord. Laat ons sirih pruimen en deze ernstige zaak bespreken.”

Alsof er niets bijzonders te doen was, ging men echter kalm in een kring zitten pruimen en praten. Intusschen werd een buffel en een varken, welke er reeds tevoren door de menschen van Kalouki waren gebracht, geslacht en werd er rijst gekookt in de aloude aarden offerpotten, tot dit doel neergezet op reeds ingegraven kooksteen.

De menschen van Oemboe Lara Loenggi waren belast met het koken van rijst en vleesch. Toen alles gaar was, werd het eten opgeschept op borden, daar „toevallig” gevonden.

In de portie, bestemd voor het dorps hoofd van Kalouki, had men twee gouden oorhangers gestopt.

Gezamenlijk begon men te eten. Maar toen het dorps hoofd een handvol rijst in zijn mond werkte, vond hij een der twee oorhangers.

Huichelend verbaasd riep hij uit: „Wat is dat?”

Ana Kami, die het woord deed, antwoordde: „Spreek daar niet over en steek het in uw sirih-tasch”.

Even later vond hij het tweede sieraad en riep uit: „Wat is dat?”

Hij ontving hetzelfde antwoord: „Steek het maar in uw sirih-tasch”.

Toen het eten afgeloopen was, zeide het hoofd van Kalouki: „Laten wij nu eens praten over het gedooide meisje”.

Maar Ana Kami antwoordde: „Wat wilt gij nog daarover spreken. Wij hebben immers samen gegeten en gij hebt tot tweemaal toe voordeel gehad. Laat ons verder over de zaak zwijgen.”

Opperuimd, dat alles zoo goed gegaan was, trok de stoet van Oemboe Lara Loenggi heen, scalp en huid en lever als buit meedragend.

Onder het slaan van trommen en gongs kwam men den volgenden avond het stam dorp Oema Malai binnen. Den geheelen nacht werd er feest gevierd met mannendansen en vrouwen-dansen, tot men bij het aanbreken van den dag moest ophouden van vermoeienis.

Scalp en huid van het gedooide meisje werden nu eenige dagen in de zon gedroogd op het offergesteente van het dorpsplein, zorgvuldig bewaakt, opdat geen roofvogel of dorps hond het zou benaderen. De lever werd voorloopig nog in het aarden potje bewaard.

Toen alles goed opgedroogd was, werd tot verdeeling overgegaan. Ieder der deelnemende stammen ontving zijn aandeel.

Het lapje menschenhuid zou men plakken aan de binnenzijde van de groote trom, waarop alleen bij groote plechtigheden wordt geslagen.

Een stukje van de scalp met haar, zou men bevestigen aan den heiligen bidpaal in het stamhuis.

Een klein stukje lever was in een bamboekokertje gedaan, goed afgesloten met een houten stop en zou op het zoldertje boven het haardvuur worden bewaard. Wanneer er een groot stamfeest werd gegeven, zou men op de rijstporties der familiehoofden, met een fijn gepunt stokje wat van die lever uit het bamboekokertje smeren; een bijna onzichtbaar klein vezeltje, want het was meer om den schijn dan om de werkelijkheid te doen. Een vertrouwde bode werd belast met het overbrengen aan iederen vorst van zijn stam-aandeel in dit vruchtbaarheids-offer.

Nadat aldus de verdeeling had plaats gehad, vertrok ieder naar zijn dorp. Ook Oemboe Dongga en Ana Kami gingen heen, terwijl hun naam als goede raadgevers en wijze kenners van de aloude gewoonte door al deze dingen niet weinig was toegenomen.

Als het nu maar hielp.

Want nog altijd stond de hemel strak blauw en slechts boven het gebergte in het binnenland werden regenwolken gezien. Maar de regen daalde niet neder naar het verschroeide kustland, waar mensch en dier en plant om regen schreeuwden.

Als dit offer niet baatte, dan was er geen redding mogelijk en in grooten hongersnood zouden allen ellendig omkomen.

Eenige weken later brak de West-moesson door, al was het bijna twee maanden later dan gewoonlijk.

En algemeen zeide men: „Het offer was goed en het gebed is verhoord”.

V. DE SNELTOCHT.

TOEN na eenigen tijd het geplante in de tuinen begon op te schieten en de maïsstengels reeds vruchten gingen zetten, hield plotseling de regen op.

Fel scheen de zon in strakke lucht en de jonge tuingewassen werden dor en verlept en dreigden af te sterven.

Geen kippenoffer of gebed bij den offersteen van het dorp of bij den offersteen van den tuin, zelfs geen gemeenschappelijk offer gebracht aan den offersteen bij de riviermonding, kon de hoog in het gebergte voorbij drijvende regenwolken naar beneden halen.

Overall in het kustlandschap dreigde misgewas en dus straks groote hongersnood.

Oemboe Lara Loenggi, het stamhoofd, liet Oemboe Dongga en Ana Kami ontbieden tot een samenspreking over wat gedaan moest worden om dit onheil af te wenden.

Na langdurige overwegingen, tot middernacht gerekt, gaf Ana Kami eindelijk als zijn meening te kennen, dat de oorzaak wellicht hierin gelegen was, dat men nog geen wraak genomen had over het feit, dat de bergmensen van Ai Langga verleden jaar een menschenhoofd hadden gesneld in het kustlandschap.

De „dooden-staak” in het stamdorp was hierover misschien vertoornd en de stamvader hield daarom den regen tegen.

Het orakelsnoer van den ouden voorbidder gaf, vijfmaal achter-eenvolgens geraadpleegd, vijfmaal het antwoord: „Zoo is het”.

Nadat den volgenden morgen een varken was geslacht, werd door de lijnen van de lever deze uitspraak bevestigd, terwijl de lever tevens sprak van welslagen der onderneming.

Zoo werd het besluit genomen zoo spoedig mogelijk een menschenhoofd van Ai Langga te gaan rooven.

Dit nu was een werk ten volle aan Oemboe Dongga toevertrouwd.

Al was hij een man van weinig woorden, hij was een man van de daad. Niet ten onrechte droeg hij den bijnaam van

„In het diepe ravijn, benoorden het stamdporp . . .” (blz. 52).
(Boven op den heuvel het stamdporp van Oema Malei. Een drietal huizen zijn duidelijk zichtbaar).

„De Dappere”, een eeretitel aan slechts weinigen gegeven.

Mochten anderen de overwinning behalen, als het er op aan kwam de tegenstanders in woordgesprek vast te praten, en daarin overtrof niemand Ana Kami, Oemboe Dongga daarentegen was iemand, die onbevreesd den vijand durfde aanvallen met lans en schild. In den strijd was hij vooraan en drillend zijn zware werpspeer, slingerde hij die zeker en ver. Zelden miste hij. En kwam het tot een handgemeen, dan was niemand bestand tegen de machtige houwen van zijn breed slagzwaard, terwijl de linkerhand met het harde buffelhuid-schild alle slagen wist op te vangen en af weren. Werden er vele „redenaars” gevonden, ieder dorp, zelfs het kleinste had zulk een woordvoerder, een „dapper” man met persoonlijk moed was zeldzaam.

Dit was nu eenmaal de karaktertrek van het volk.

Wanneer bij een strooptocht of een rooftocht in vijandelijk gebied werkelijk gevochten moest worden, dan huurde men liever „vreemdelingen” uit de nederzettingen aan de kust. Dat waren vechtersbazen en voor den prijs van vijf rijksdaalders plus een buitgemaakte slaaf of slavin, waren zij steeds bereid het eigenlijke gevecht te leveren.

Gewoonlijk bestond echter de strijd tusschen twee naburige stammen, tenzij het een bloedveete betrof, slechts in een woordenstrijd.

Van weerszijden legerde men zich ieder op een heuvel, met een smal dal tusschen beide.

De woordvoerders der beide partijen daalden halverwege den heuvel af en begonnen elkander toe te roepen.

De aangevallen partij heeft het eerste woord, met luide stem schreeuwt deze :

„Wat voor man zijt gij?
Zeg mij : wie is uw vader?
Zeg mij : wie is uw moeder?”

Men moet toch eerst officieel vaststellen, met wien men te doen heeft.

De woordvoerder der andere partij antwoordt :

„Wij zijn mannen van Oema Malai
wij zijn mannen van het land aan de kust.”

Dan komt de eerste vraag om inlichtingen :

„Welaan, hoe is 't aldus met u,
dat gij zoo'n lange streep vormt,
achter elkaar aanlopend hier zijt gekomen?
Waarom toch is het
dat gij zoo in breede rijen hier neerzit;
dat gij zwart ziet in de schaduw
van het donkere dal;
dat gij rood ziet op den top
van een lichten berg?”

Het antwoord laat niet op zich wachten en de aanleidende
oorzaak wordt genoemd.

„Daar gij het nu vraagt:
Er is oorzaak voor ons komen.
Het paard met beweeglijken nek
en de buffel met geringden hoorn.
Zij zijn verloren in den avond,
zij zijn weggeraakt des morgens.
Daarom is het, dat wij komen.”

Uren lang duurt nu het twistgesprek, met woord en weder-
woord, met beschuldiging en ontkenning. Wederzijds dalen
langzamerhand de andere mannen naar beneden en omringen
de woordvoerders, al blijft men op eerbiedigen afstand.

Opgewonden en hartstochtelijk worden de woorden en allerlei
dreigende kreten worden geuit en allerlei dreigende gebaren
met lans en schild en kapmes gemaakt.

Als allen tot koorts-hitte van opwinding zijn gekomen, worden
de lansen geslingerd, maar men blijft nog op veiligen afstand.

Totdat een overmoedige plotseling naar voren rent en met
een gelukkigigen lansworp een einde maakt aan de zaak.

De partij, die het eerst een gewonde heeft, hoe licht ook, wordt geacht het geding te hebben verloren. Deze vlucht zoo snel mogelijk, onder veel geschreeuw een tijdlang achtervolgd, maar steeds op eenigen afstand om niet handgemeen te raken.

Heeft de aangevallen partij het verloren, dan vlucht zij het dorp binnen en sluit de deuren. Den volgen morgen betaalt men zonder verder praten de geëischte boete.

Heeft de aanvaller moeten vluchten, dan keert deze huiswaarts en men heeft verder geen recht meer op verhaal wegens het gestolen paard of den verdwenen buffel.

Maar bij een snelpartij is de zaak ernstiger. Hier wordt van den aanvoerder moed vereischt om met enkele volgelingen zoo diep mogelijk door te dringen in het vijandelijk gebied. Want hoe dicht bij het vijandelijke stam-dorp de kop wordt gesneld, hoe krachtiger van uitwerking de trofee later zal zijn.

Het eischt kalmte en moed zich te wagen op die kronkelende bergpaden, waar het voor een onbekende moeilijk is de richting niet te verliezen.

Hoe gemakkelijk kan men niet worden ontdekt, want overal op de toppen der heuvels en op de hellingen der bergen zijn verscholen tuinhuisjes, terwijl de bewoners steeds op de loer zitten of niet menschen van een anderen stam zijn binnengedrongen.

Is men eenmaal ontdekt, dan is vluchten misschien een tijdlang nog mogelijk, maar men ontkomt zelden. De vijand, als terreinkundige, sluit door een snelle omtrekkende beweging, langs paden hem alleen bekend, tenslotte den terugtocht af. Men moet zich overgeven, wil men niet gedood worden. Dan wacht het droeve lot als slaaf verkocht te worden naar nog verder gelegen stammen en men sterft naamloos in den vreemde.

Daarom voelen zich slechts enkelen geroepen tot het deelnemen aan een sneltocht en slechts weinigen zijn in staat het er goed af te brengen. Oemboe Dongga had echter reeds meer dan één geslaagde sneltocht achter den rug en hij achtte zich geëerd, dat zijn vorst hem wederom dit werk opdroeg.

Teruggekomen in zijn dorp overlegde hij met Ana Kami, welke vier mannen hij zou oproepen als metgezellen op dezen tocht.

Ana Kami zelf kwam niet in aanmerking, die was een „prater”, maar geen „dappere”, gelijk hij zelf erkende en daarvoor behoefde hij zich niet te schamen.

Met een krokodillen-hart worden slechts weinigen geboren.

De keuze viel eindelijk op een viertal mannen, van wie twee reeds vroeger aan een dergelijken tocht hadden deelgenomen. Nummer drie stond bekend als iemand, die in onbekende streken, zelfs in het donker, de goede richting wist te houden, terwijl de vierde den naam had van als een slang zoo geruischloos door het dichtste struikgewas te kunnen sluipen.

Het welslagen van den tocht hing grootendeels hiervan af, dat de zaak geheim werd gehouden Want was de vijand gewaarschuwd, dan was ongemerkt binnendringen in hun landstreek zoo goed als onmogelijk.

Niemand mocht er van weten, opdat de vogelen des hemels het niet zouden vertellen.

De vier mannen werden ontboden met de openlijk uitgesproken bedoeling, dat er een drijfjacht op wilde buffels zou worden gehouden. Ook dit is een gevaarlijk werk, waarvoor men „dapperen” noodig heeft en daarom vond niemand er iets bijzonders in, dat zij door Oemboe Dongga werden geroepen.

Maar in het middernachtelijk uur kwamen deze mannen samen in een tuinhuis, gelegen op een eenzame heuvelspits aan den oever der rivier. Alle mannen en vrouwen en kinderen waren tevoren heengezonden naar het dorp. Alleen de vijf mannen waren samen, met Ana Kami als raadgever.

Want al kon deze zelf niet meegaan, men had hem noodig om nog eenmaal inlichtingen te geven over velerlei, waarvan het welslagen van den tocht kon afhangen.

Nadat men zich overtuigd had, dat noch in het huis noch onder het huis noch in de nabijheid ongewenschte hoorders waren, begon Ana Kami te spreken.

„Mannen zijt gij en dapperen is uw naam. Maar het groote wordt dikwijls door het kleine overwonnen. Is de civet-kat niet listiger dan de krokodil?

Morgenochtend zullen wij offeren en bidden en de lijnen van de varkenslever zullen zeggen of gij moogt uittrekken of niet.

Bovendien hebt gij bij uw gaan naar het verre land en het afgelegen water op deze dingen te letten.

Wanneer uw oog speurt een wild varken voor u uit, dan zult gij het zoo lang achtervolgen, totdat gij het hebt gedood, want anders zult gij geen geluk hebben en terugkeeren is geraden.

Komt het wilde varken u achterop rennen, ga dan moedig voorwaarts, want het spoort u aan en gij zult slagen.

Steekt het uw pad dwars over, vlak voor uw paarden, keer dan terug, want slechts onheil zou u overkomen.

Eveneens wanneer een slang uw pad kruist. Keer terug.

Wanneer de apen in de toppen der boomen, aan de zijde van den weg, schreeuwend heen en weer springen, is het een waarschuwing, dat gij voorzichtig moet zijn, want de vijand is wakker en waakt.

Maar wanneer de kraaien krassen, hetzij vliegend in de lucht, hetzij zittend op de takken, dan moedigen zij u aan. Onder de vogels zijn de kraaien de groote roovers en daar gij op roof uitgaat is hun krassen een gunstig teeken. Werp die kraaien wat siri en pinang toe en gij zult geluk hebben.

Zit de kraai echter stil op een tak, zonder zijn bek open te doen, dan is hij droevig over u en gij zult niet verder gaan.

Maar ik heb ook nog een woord aan uwe vrouwen. Laat ieder het morgen aan zijn eerste vrouw zeggen, opdat gij overmorgen kunt vertrekken.

De vrouw moet zich zooveel mogelijk gedragen alsof zij een weduwe was. Zij moet zoo min mogelijk het huis verlaten. Wanneer het noodzakelijk is, dat zij het dorp uitgaat, dan mag zij dat niet doen langs den gewonen weg door de dorpspoort, maar langs een der kleine sluip-paadjes door de omheining. Zij moet een nap met water neerzetten naast den heiligen bidpaal, opdat haar man „koud" blijve en het hem wel ga.

Zij moet zorgen, dat het vuur in den haard, tusschen de vier huispalen, niet uitgaat en als iemand vuur zou komen vragen, mag zij het niet geven.

Van al wat in het huis is, mag zij niets uitleenen, wie het ook vraagt, al was het haar eigen moeder.

Zij moet lusteloos terneer zitten als in groote droefheid. Mandjes

vlechten of weven aan een doek, eveneens het rijgen van kralen of het aan elkander naaien van lappen goed is verboden.

Hoe onbeweeglijker zij blijft zitten en liggen, en hoe minder zij eet en drinkt, hoe beter het is.

Niet het minst van deze dingen hangt af het welslagen van uw tocht. Door het gedrag uwer vrouwen, zullen de nijdige geesten of de afgunstige zielen denken, dat gij gestorven zijt en u dus met rust laten."

Nadat Ana Kami een en ander nog eens herhaald had, opdat men niets zou vergeten, ging men uit elkaar, om zich „overmorgen-vroeg" op een afgesproken plaats te vereenigen.

Toen deze dag was aangebroken trok Oemboe Dongga bij het eerste morgenlichten op pad, slechts vergezeld van Ana Kami, die hem zou begeleiden tot op de afgesproken plaats, een uur paard-rijden van het dorp. Oemboe Dongga was stemmig in het zwart gekleed. Hij bereed niet zijn vurigen hengst, een prachtige Izabel met donkere manen, want zulk een dier was niet berekend voor steile bergtochten en was door zijn kleur reeds op grooten afstand te zien.

Een mager, maar gespierd, muiskleurig, vaal paard, snel van voet en groot van uithoudings-vermogen had hij voor dezen tocht gekozen.

Zijn kleeding bestond slechts uit een zwarten doek, waarover sterk aangetrokken de vier meter lange donkere lendendoek. De van stevig touw en rottan gevlochten buikgordel hield het samen. Daar tusschen in gestoken was de houten scheede van zijn geweldig kapmes, met zwart hoornen heft. Over zijn naakt bovenlichaam had hij slechts geslagen, als een sierlijke draperie, een zwarte, stijve, dicht-geweven schouderdoek.

In de rechterhand hield hij de voorvaderlijke lans van zwart ebbenhout met vlijm-scherp, gevlamd-stalen speerpunt. Een erfstuk van vele geslachten.

Zoo was hij lenig als een kat, maar gespierd als een buffel op zijn paard gesprongen en zonder achter zich om te zien, bijna ongemerkt het dorp uitgereden.

Op de plaats in het rivierdal, waar het pad naar het gebergte begon, trof hij zijn metgezellen.

Ana Kami slachtte een jonge kip en kon zeggen dat de voor-
teekenen gunstig waren.

Ieder der deelnemers wreef hij het voorhoofd in met „toover-
medicijn”, om hen onkwetsbaar te maken.

Na nog enkele waarschuwende woorden om vooral op de
teekenen van dieren en vogels te letten, sprak hij:

„Gaat zonen van roode krododillen,
kinderen van omstrengelende slangen,
brengt mede wat gij zoekt
opdat leve en vruchtbaar zij
de maïs en de rijst,
het paard en de buffel,
de kip en het varken.”

De vijf mannen sprongen op hun paarden en waren spoedig
op het kronkelende bergpad uit het gezicht verdwenen.

Vlug stappend klommen de sterke paarden naar boven.

Men had niet het gewone bergpad gekozen, opdat men geen
ongewenschte opklimmende of nederdalende menschen zou ont-
moeten. Een aan slechts enkelen bekende weg werd gevolgd.

De zon was reeds tot middag-hoogte geklommen en nog hadden
zij geen enkel verontrustend teeken gezien. Alles scheen hun
voornemen te begunstigen.

Na een korte rust bij een bron onder een schaduwrijken boom,
zetten zij hun tocht voort. Nauwelijks hadden zij de grens over-
schreden, en waren zij doorgedrongen in het vijandelijk land, of
een troep kraaien kwam krassend en schreeuwend over hunne
hoofden vliegen. Kraaien overnachten gaarne dicht bij de kust
op de takken der palmboomen, bij honderden tezamen, want
boven in de bergen is het te koud.

Vol moed trokken de mannen verder, aangemoedigd door een
dergelijk gunstig voortteeken. Zoover mogelijk wilden zij den
eersten dag doordringen in het gebied van de bergmensen,
om den volgenden dag met een snellen rit hun taak te volbrengen.

Zoo dicht mogelijk wilden zij het vijandelijk stamdp
benaderen, opdat het gesnelde hoofd des te meer zegen zou brengen.

Oemboe Dongga, de spoor-zoeker met het valken-oog, reed voorop. Niets ontging aan zijn scherpen blik.

Plotseling stak hij zijn lans in de hoogte en gleeed van zijn paard.

Allen volgden oogenblikkelijk zijn voorbeeld.

Geruischloos verdween men in het struikgewas aan de zijde van het pad. Als een slang kroop Oemboe Dongga naar voren; pratend en lachend kwam naar beneden een groep van tien mannen en vrouwen, beladen met allerlei pakken.

Het zou voor de vijf goed gewapende mannen een kleinigheid zijn geweest, deze menschen te overvallen en af te maken. Maar het was mogelijk, dat het menschen waren van een anderen stam, die slechts om handel te drijven hier waren.

Daarom liet men hen ongehinderd voorbij trekken.

De onderbroken tocht werd voortgezet. Tegen het vallen van den avond trok men een bergbeekje over. In den nacht kon men niet verder gaan en daarom besloot men hier te overnachten, al was de zon nog niet geheel gedaald.

Water voor paard en mensch was een allereerste behoefte.

Nadat de paarden gedrenkt waren en men enkele bossen gras had gesneden voor nacht-voer, trok men zich terug in het struikgewas op eenigen afstand van het pad.

De maaltijd bestond uit gedroogde bananen en wat drooggekookte rijst, in gevlochten pakjes van palmladeren.

Terwijl zij aan het eten waren, ging er een rilling door Oemboe Dongga's lichaam. Hij hoorde het geklank van een paardenhoef op de steenen. Geruischloos sprong hij op en sloop door het hooge riet-gras naar een plek, vanwaar hij een goed overzicht had over het terrein.

Twee mannen te paard daalden het steile bergpad af, dat leidde naar de beek. Zij kwamen van boven en het waren dus mannen uit het binnenland. Ook aan hun kleeding was te zien, dat het geen kustmenschen waren.

Onbewust van eenig gevaar gleden zij van hun paard om de beesten te laten drinken.

Oemboe Dongga sloop voorzichtig dichterbij en hij was zoo gelukkig het woord op te vangen: „Neen, ik ben moe en mijn paard is moe. Laten wij hier overnachten en slapen.”

Hun taal maakte hen openbaar, het waren menschen van Ai Langga, het vijandelijke stamddorp.

Zulk een ongedacht „voordeeltje” had men zelfs niet kunnen droomen. Een verder doordringen in het land was niet meer noodig; hier had men menschen van het stamddorp zelf.

Nog voorzichtiger, als het kon, sloop Oemboe Dongga terug naar zijn makkers. Met een grijnslach op zijn gelaat vertelde hij het bijzondere buitenkansje. De voortteekenen hadden niet gelogen. Hoe gemakkelijk en eenvoudig zou men zijn taak kunnen volbrengen. Het was alles kinderspel, zonder eenig gevaar. Niet één, maar twee hoofden zou men terugbrengen van den tocht. De anders met woorden zoo karige Oemboe Dongga was opgewonden van zenuwen en het liefst was hij er maar terstond op in gerend met lans en kapmes om den buit te veroveren.

Maar zijn metgezellen raadden hem aan tot voorzichtigheid.

Bergmenschen zijn als wilde bosch-kippen, bij het minste geruisch letten zij op en verdwijnen spoorloos.

„Niet nu het nog licht is, maar straks in het middernachtelijk uur, zullen wij hen overvallen. In hun slaap kunnen zij niet ontkomen, noch zich verweren.”

Oemboe Dongga gaf toe, dat, waar de prooi zoo te grijpen was, men niet te voorzichtig kon zijn. Maar de *voorstap* bij den overval eischte hij voor zich op.

Te middernacht slopen zij nader. In het flauwe licht der maan zagen zij de beide mannen, in hun doeken gewikkeld, slapend liggen onder een boom, de paarden op eenigen afstand gebonden aan een struik.

Oemboe Dongga wilde zich uit zijn sluipende houding oprichten om tot den aanval over te gaan, toen een scherp doorklinkend gehinnik van een paard werd gehoord.

De paarden der vijf mannen, rustig en kalm zoolang hun meesters in de nabijheid waren, hadden hun eenzaamheid gemerkt. En de hengst van Oemboe Dongga had zijn hals uitgestrekt en een roep om zijn heer laten hooren. De paarden der bergmenschen, met neergebogen koppen, hangend in de knieën, vlogen overeind, trappelend in het dorre hout.

Als door een slang gestoken stonden de twee slapers op hun voeten, met de korte werpspeer in de hand.

Ook Oemboe Dongga was overeind gesprongen en met de ebbenhouten lans in zijn stevige vuist, gekneld onder zijn rechter schouder-oksels, rende hij voorwaarts, gevolgd door zijn mannen.

De beide bergmensen stonden een oogenblik onthutst over de verschijning van vijf dreigende lansen.

Een van hen liet zich als een door den bliksem getroffen boom op den grond vallen en vlug schuifelend als een slang verdween hij in het hooge gras.

De andere wachtte eenige seconden te lang. Oemboe Dongga met een forschen zwaai zijn lans opheffend, wierp met groote kracht en trof zijn slachtoffer midden in de borst.

Stervend zonk hij in de knieën en voorover vallend drong de lans dwars door zijn lichaam en zich omwentelend in pijn, lag hij op zijn rug. Oemboe Dongga sprong op hem toe en door een goed gemikten houw van zijn kapmes hakte hij het hoofd van den romp; het lemmet van zijn zwaard drong door tot diep in den grond, zoodat hij het slechts met groote krachtsinspanning weer tot zich kon trekken.

De vier metgezellen trachtten nog den tweeden man te achterhalen, maar in het vale maanlicht gaven zij spoedig hun speuren op.

Zij hadden een „hoofd”. Maar nu de terugtocht.

De ontkomen man zou natuurlijk terstond de bergmensen waarschuwen en oproepen tot achtervolging.

Snel verdwijnen was dus de eisch.

Het gesnelde hoofd werd in een van palmbladeren gevlochten zak, voor dit doel meegebracht, gestopt en vlug zochten zij de paarden op. Eenige oogenblikken later daalden zij zoo snel mogelijk het bergpad af.

Terwijl een ander het gesnelde hoofd droeg, dekte Oemboe nu den aftocht, gelijk hij vroeger vooraan gereden had.

In snelheid lag de ontkoming.

Daarom vergde men het uiterste van de paarden, hoe vermoed deze ook waren door hun tocht bergopwaarts van gisteren.

Hals-brekend werk was het in het schemerige maanlicht de

ruwe bergpaden van rollend gesteente en springende trappen af te rennen. Slechts ervaren ruiters en vertrouwde paarden kunnen iets dergelijks doen.

Er waren gedeelten in den weg, welke men zelfs in het volle daglicht te paard zittend niet zou durven afleggen. Men zou afstijgen en, het paard aan het lange touw achter zich aan trekkend, neerdalen van steen op steen.

Snelheid alleen kon echter redding geven en daarom over de nekken van hun paarden gebogen, eraan vastklevend, als één geheel met hen geworden, daalden de ruiters naar beneden. Gelijk schimmen reden zij door den nacht.

Ze waren reeds zoover naar beneden gedaald, dat achtervolging buitengesloten was en een kalme gang mogelijk werd.

Van uit de hoogte zagen zij de zon in majestueuse pracht oprijzen uit de zee en het verre kustlandschap werd zichtbaar voor hun speurende oogen.

Oemboe Dongga had weer de leiding genomen en reed vooraan, nu alle gevaar was geweken.

Eensklaps echter, toen zij den laatsten bergpas zouden doortrekken, om in eigen landschap af te dalen, was het onverwachte gebeurd.

Halverwege den bergpas, bij het omtrekken van een bocht in het pad, zagen zij een stoet ruiters aankomen, naar kleeding en hoofddoek menschen van Ai Langga, terug keerend van een handelstocht naar de havenplaats.

Het was onvermijdelijk, dat zij werden aangehouden en gevraagd naar het „vanwaar” en „waarheen”.

Men zou onderzoeken wat zij als „bagage” meevoerden en de gesnelde „kop” zou hen verraden.

Hoe het gevaar te ontkomen.

Maar hier bewees Oemboe Dongga, dat hij een leider en een dappere was, die zijn tegenwoordigheid van geest in gevaar niet verloor.

Met een wenk van zijn hand en een kort: „Volg mij”, reed hij kalm de menschen van Ai Langga tegemoet. Zijn lans hield hij naar den grond gericht als teeken van vriendschap.

De menschen van Ai Langga hielden hun paarden wat in,

verwonderd zoo op eens een vijftal vreemde mannen te zien, niet wetend wat er van te moeten denken.

Toen Oemboe Dongga, kalm en onbeweeglijk op zijn paard gezeten, naderbij was gekomen, vlak voor de paarden van de vijanden, hief hij een schel-klinkenden oorlogskreet aan, zwaaide zijn lans en liet zijn paard steigeren.

Zijn volgelingen schreeuwden even hard en drongen op, hun lansen drillend. Overbluft van verbazing weken de menschen van Ai Langga op zij en lieten het pad vrij.

Als een stormwind vlogen Oemboe Dongga en zijn mannen voorbij, en eer men van zijn verbazing was bekomen, waren de ruiters achter een heuvelrug verdwenen.

Deze vijf mannen te achtervolgen in hun rennende vaart was onmogelijk en zonder er iets van te begrijpen trok men verder.

Het duurde niet lang of menschen van boven kwamen hen tegen, vertellend wat er gebeurd was bij de bergbeek, hoe de kustmenschen een „hoofd” hadden gesneld.

In toorn verweet men elkaar die roovers niet gekeerd te hebben. Nu waren zij ontkomen en zij zouden lachen over die „domme” bergmenschen.

Oemboe Dongga en zijn mannen hielden, na een uur lang gepend te hebben, hun paarden in. Zij waren in eigen landstreek gekomen en hadden dus geen gevaar meer te duchten. De spanning was geweken en rustig konden zij hun tocht voortzetten.

Terugkeerend van een snelpartij mag men echter niet terstond met het geroofde „hoofd” het dorp binnen trekken.

Eerst moeten allerlei voorbereidende maatregelen genomen worden voor een luisterrijk feest en ook het saambrengen van de noodige buffels en varkens eischt tijd.

Ook het gesnelde hoofd moet „klaar” gemaakt, eer het op den doodenstaak kan worden gezet.

Zoo bleven Oemboe Dongga en zijn volgelingen aan den voet van den steilen kalkheuvel, waarop het stamdorp was gebouwd. Hun terugkomst was niet onopgemerkt gebleven. Nu de daad volbracht was, was geheimzinnigheid niet meer noodig. Snel was de goede tijding over het geheele landschap verspreid. Met gongslag had het eene dorp het bericht doorgege-

geven naar het andere dorp, sneller dan een rennend ruiter het had kunnen doen.

Bij het naderen van het stamdorp werden zij dan ook verwelkomd met woest rommelend trommelgeroffel, schel klinkenden gongslag en hoog gillend vrouwengeschreeuw.

Eenige ruwe hutten van boomtakken en rietgras waren voor hen opgeslagen onder het geboomte, waar zij moesten verblijven totdat de „intocht” kon worden gehouden.

Eenige oogeblikken na hun aankomst was het reeds een rumoerig kamp. Want al mochten zij niet opklimmen tot het dorp, de mannen van boven mochten wel nederdalen, al was het dan niet langs het gebruikelijke pad door de voorpoort. Sluippaadjes waren er genoeg naar beneden door de meters breede en schijnbaar ondoordringbare cactus-omheining, langs steile helling, waar een boomwortel hier en een vooruitstekend stuk steen daar, genoeg was voor een snellen voet en een vaste hand.

Een der voorbidders uit het stamhuis daalde den volgenden morgen naar beneden langs het gewone pad. Hij kwam als „deskundige” om het gesnelde hoofd toe te bereiden.

Het moest geheel van alle zachte deelen worden ontdaan, zelfs de hersenen moesten zorgvuldig met een fijn stokje uit den schedel worden gepeuterd. Hoe schooner de schedel, hoe meer kracht er van zou uitgaan. Angstvallig moest er op gelet, dat bij het schoonmaken niets op den grond viel of verloren ging. Alles werd in een aarden pot gedaan om straks begraven te worden, diep in den grond, opdat geen dorpshond of wild varken het zou kunnen opwroeten en verslinden.

Tijdens het schoonmaken hielden de mannen spiegelgevechten en werden er krijgsdansen uitgevoerd. Doordringend klonk de schelle oorlogskreet, telkens weer aangeheven, afgewisseld door het in heftige cadans uitgestooten triumfwoord: „Bewegelijke nek, bewegelijke nek”, alsof men wilde zeggen: de nek, waarop dit hoofd heeft gezeten, kan zich niet meer bewegen; ons is het hoofd.

Toen de kop goed schoon gemaakt was, afgeschraapt tot het uiterste met scherpe mespunten, werd deze aan een staak opgehangen,

hoog boven een flink vlammend houtvuur om hem te drogen.

In dit vuur werden groote stukken varkensvleesch gebraden en de mannen namen de half geroosterde bloederige brokken in hun handen, zetten er de tanden in en riepen in hartstochtelijke opwinding uit: „Wij eten menschenvleesch — wij eten menschenvleesch”.

Na enkele dagen was het groote oogenblik aangebroken, dat het „hoofd” naar boven zou worden gebracht. Alles was tot ontvangst gereed.

Langs het groote pad klommen de vijf mannen naar boven. Oemboe Dongga voorop met den schedel in zijn handen.

De voornaamste voorbidder tot den stamgeest stond hen op te wachten in de dorpspoort.

Een ei werd op den grond geworpen en fijn getrapt, terwijl hij de langs hem heen trekkende mannen met pas gestampte rijstkorrels bestrooide. Zoo werden zij gereinigd van mogelijke smet, opdat zij van hun tocht in het vijandelijke land geen geestelijk kwaad het dorp zouden binnendragen.

De intocht had plaats onder een ontzettend gejoel en geraas van trommel en gong en mensch.

Nauwelijks waren zij de dorpspoort door gegaan, of er werd een buffel, een varken en een kip geslacht, zoo vlug en zoo gelijktijdig mogelijk.

Toen trok de stoet, achtervolgd door gillende en schreeuwende mannen en vrouwen, driemaal langs de huizen, welke om het dorpsplein waren gebouwd en tenslotte werd het hoofd bevestigd op den alouden doodenstaak, geplant in het offergesteente, dat voor den stamgeest is opgericht midden op het dorpsplein, recht tegenover het stamhuis.

Terstond werd wederom een buffel geslacht.

Dat vleesch werd door de voorbidders in stukken en brokken aan de zich verdringende schare toegeworpen met de woorden: „Hier groote honden” (dat zijn de mannen van vorsten- of vrijheerengeslacht), „hier kleine honden” (dat is het gewone volk), „hier hebt ge vleesch. Eet, opdat gij dapper moogt zijn in het aanvallen van het wild.”

Den geheelen nacht werd er feest gevierd, want uit al de

omliggende dorpen was men gekomen, zoodat honderde mannen en vrouwen het dorpsplein vulden.

Groote houtvuren waren aangestoken en bij het walmende schijnsel van rook en vlammen en onder het geschreeuw der mannen en het gegil der vrouwen, werd dans na dans uitgevoerd.

Dof dreunde de groote heilige trom, als een zware bas, te hooren onder het snelle geroffel van de handtrommen en het steeds in vlugger en vlugger tempo slaan op de gongs.

Het was een echt heidensche nacht van opwinding.

Reeds brak het schemerlicht van den vroegen morgen door, eer de feestvierenden langzamerhand groepsgewijze naar huis gingen.

Bij de eerste stralen van de zon lag het dorpsplein verlaten en stilte heerschte in de huizen.

Tegen den middag vertrokken Oemboe Dongga en zijn mannen.

Trotsch waren zij op hun gelukkig volbrachte heldendaad, welke zegen zou geven aan de tuinen van maïs en rijst, zoodat een rijke oogst straks kon worden binnengehaald.

Toen zij den volgenden dag tegen den avond hun dorp binnen reden, onder kreten van vreugde der mannen en vrouwen, was de lucht reeds bewolkt. De eerste groote druppelen vielen zwaar kletterend neer, zoodat ieder zich haastte een schuilplaats in huis te zoeken.

Onder het stroomen van den regen, die het dorpsplein maakte tot een vuilen drabbigen plas, vertelden Oemboe Dongga en Ana Kami aan de hunnen het verhaal van den tocht.

Het bewijs van zegen en voorspoed was gekomen, want met den gesnelden kop waren de regenwolken uit het hooge bergland nedergedaald naar het dorre kustland.

Er was regen, vruchtbaar makende regen, spijs belovende voor mensch en dier.

VI. EEN REGENDAG.

HET was gaan regenen en het was blijven regenen. Stroomen van water. De zwarte wolken waren komen aandrijven en nauwelijks was de eene bui voorbij getrokken of enkele uren later kwam een andere. Zelfs des nachts regende het bij tijden. Ongekend veel water viel er, zooals zelfs de oudsten zich niet wisten te herinneren.

Onbegaanbaar was het vuile dorp en vol rook waren de woningen, want wie had er nog droog brandhout!

De dieren scholen onder het huis en de menschen hurkten in huis, nat en koud en verkleumd.

Door de vele regens ontstond er watergebrek, want het anders zoo heldere riviertje was geworden tot een vollen, bruisenden, vuilen, modderigen stroom. De eenige mogelijkheid om nog aan het noodige water voor drinken en koken te komen, bestond hierin, dat men aan den oever van de rivier gaten groef, waarbij de rivierwand als filter diende voor het doorsijpelende water. Al was het wat troebel, het was toch geen modderwater meer en dus wel bruikbaar.

Maar nu was Ina Kahi in het vroege morgenuur uitgegaan om haar kruik te vullen uit zulk een gat aan den oever der rivier en zij was niet terug gekomen. Men was eindelijk uitgetrokken om haar te zoeken en al spoedig was de oorzaak van haar verdwijnen opgespoord.

Bij het onderdompelen van haar kruik in het gat, was de rivierwand ingestort, ondergraven en uitgehold door den fellen stroom en zij was neergestort in het wild bruisende water, meegesleurd ten doode, stroomaf naar zee, als een prooi voor vischen en schaaldieren.

Naar haar lijk te zoeken zou vruchteloos werk zijn geweest en men keerde terug naar het dorp, waar in het huis van Koedji, wiens vrouw het groote ongeluk had getroffen, de klaagvrouwen begonnen te gillen en de doodzang werd aangeheven:

„Belast met het verzorgen van een maïs-tuin” (blz. 79).

„O vrouw en moeder Kahi!
doe open uwe oogen,
de oogen zoo snel gesloten;
sta op uwe voeten,
de voeten zoo snel gevallen.
Het was de hevige wind
die palmen verbreekt;
het was de roode overstroming,
welke uiterwaarden maakt;
daarom zijt gij gestorven met glazige oogen,
daarom zijt gij overleden met gezwollen buik.
Alle visschen zijn reeds voltallig,
de achtkantige zee-appel
en de achtvoetige inktvisch.
Sta op en spreek!
spreek het ronduit:
waar zou hij toch zijn,
die vertoornd op u was te Woala
die nijdig op u was te Langoe? ¹⁾
Misschien is hij het wel,
de geest boven in het huis;
of de voorvader in het veld.
Geen orakelsnoer heeft u teruggehouden,
geen kip heeft u gewaarschuwd.
Luister, hoor nog eens:
als gij aankomt, spreek dan
op de takjes,
waar gij stil houdt;
op den steen,
waarop gij gaat staan;
luister, hoor nog eens:
zie nog eens met de oogen,
hoor nog eens met de ooren,
o moeder en vrouw!
Het is toch al te erg!

¹⁾ Plaatsnamen in het zielenland.

aan een eind is uw willen,
saamgetrokken is uw hart
en de dood heeft u zoo snel
gebroken, naar zich toe getrokken ;
hij heeft gerold op u
als het ware een steen ;
op u doen vallen
als het ware een stuk hout.
O moeder en vrouw !
als gij aankomt
op uwe plaats,
als gij bereikt
uwe bestemming
onder den heiligen boom,
vertel het volgens waarheid
en spreek het naar volgorde ;
wanneer men u vraagt
hoe is het op de aarde,
hoe is het met den mensch ?
antwoord dan naar recht :
gelijk een kip, die opziet naar den strik,
aldus is het met den mensch ;
gelijk een hond, die angstig ziet naar den stok,
aldus is het op de aarde ;
tranen zijn er
welke niet opdrogen ;
slijmerig neusvocht is er,
dat niet afgebroken wordt ;
zoo is uw man verlaten,
zoo staat hij gansch alleen ;
als een paard, van schrik onbeweeglijk,
als een lans, niet meer te gebruiken."

Terwijl in het doodenhuis de doffe tonen van de doodengong weerklonken, het klaaggehuil werd gehoord en de doodzang werd gezongen, speelde zich in het huis van Oemboe Dongga een ander drama af.

Van al zijn kinderen had hij er nog twee ongetrouwd, een jongen en een meisje, die zeer aan elkander gehecht waren.

Nu was reeds jaren lang door een familielid beslag gelegd op het meisje. Een neef, die naar aloude gewoonte recht op haar had, al was hij reeds een man op leeftijd met enkele vrouwen, had jaar in jaar uit telkens weer goederen en beesten gebracht voor den bruidsschat.

Zoo was Kahi Lara opgegroeid met het vooruitzicht dien zooveel ouderen man straks te moeten trouwen. En zij had een afschuw van dien man, temeer omdat zij heimelijk liefdesbetrekkingen had aangeknoopt met Oemboe Rahi, een jongen man, zoon van het naastbij wonende dorps hoofd.

Oemboe Dongga zelf, al was hij een streng handhaver van de aloude gewoonte, vond het een moeilijk geval en had daarom het huwelijk reeds zoo lang mogelijk uitgesteld, hoewel de aanstaande echtgenoot steeds op spoed aandrong. Door het telkens verhoogen van den bruidsschat, want hoe grooter het verschil in leeftijd is, hoe meer de vader voor zijn dochter mag vragen, had hij steeds weer moeilijkheden aan den bruidegom in den weg gelegd. Maar nu hadden enkele dagen geleden afgezanten zooveel gebracht, met de boodschap, dat al het andere gereed was om te betalen op den dag van het huwelijk, dat langer dralen niet meer mogelijk was.

Kahi Lara was op dit bericht bijna wanhopig van droefheid geweest.

Maar wie kan zich verzetten tegen de aloude gewoonte?

Zoo was zij dien morgen haar nood gaan klagen bij haar broeder en bedroefd had zij het uitgesnikt:

„Houdt mij goed vast
o mijn broeder!
bij den opstap in uw huis.
bij den voetenkrabber van uw voorgalerij.
Laat mij maar zijn
als een pikzwart varken
en laat mij wroeten onder uw huis.
Laat mij maar zijn

als een hond wit van hals
en laat mij liggen op uw voorgalerij.
Laat mij maar zijn
als een paard wit van schouder
en laat mij loopen in uw veld.
Laat mij het opzicht houden,
opzicht houden over het opscheppen van het eten,
laat mij zorgen,
zorgen voor het stampen van de rijst.

In haar smart sprak zij dus uit ongehuwd te willen blijven, de grootste schande voor een vrouw, en bij haar broeder intrek te nemen, dienend en helpend in zijn huishouden.

Maar men kan in groote droefheid iets dergelijks wel zeggen, maar het te volbrengen is zeer moeilijk. Een heel enkele is zoo wel ongehuwd gebleven, want het mag volgens de aloude gewoonte, maar men is in aller oog een minderwaardige geworden, een schandvlek voor de familie, een spot voor alle vrouwen.

Haar broeder Oemboe Nggaba wilde tot elken prijs dit onheil voorkomen en trachtte haar tot bedaren te brengen. Met de woorden: „Ik zal er Ana Kami eens over spreken, misschien weet die een uitweg”, had hij haar snikkend en ongetroost alleen gelaten.

Ana Kami, de wijze en alles wetende, was wel op de hoogte der zaken. Ook wist hij dat Kahi Lara heimelijk liefdesbetrekkingen aangeknoopt had met Oemboe Rahi.

Toen dus Oemboe Nggaba bij hem kwam om raad, had hij spoedig zijn antwoord gereed en wel dit: „Laat ons gaan naar Oemboe Rahi en hem vragen of hij als een „man” zijn vraag om Kahi Lara wil doorzetten tegenover den ouden bruidegom, desnoods met geweld of dat hij, bevreesd nu het er op aan komt, zich terug trekt.”

Niettegenstaande den regen gingen zij beiden op weg en kwamen in het dichtbij gelegen dorp van Oemboe Rahi.

Het was een teere kwestie, welke besproken moest worden, maar dat was Ana Kami wel toevertrouwd.

Na de noodige redeneeringen over weer en wind, over beesten en menschen, haalde Ana Kami uit zijn sirih-tasch een gekleurden doek, legde dien voor zich neer en begon te spreken :

„Hier is een stuk goed ;
laten wij het gelijk afhakken
als de tanden van een kam,
laten wij het scherp aanpunten,
als de beenen van een schaar. ¹⁾

Dit wil ik zeggen :
hier is een stuk goed,
waar overheen wij kunnen spreken :
zij is als twee steenen naast elkaar,
als twee palmen naast elkaar opgegroeid. ²⁾

Nu komen wij vragen :
zijt gij een hond met scherpe tanden ?
kunt gij met de vuisten slaan ?
kunt gij u heftig verzetten ?
wij vragen het u,
opdat wij het weten.

Spreek daarom uwe gedachte.
Daarom is het toch,
dat wij neerleggen dit stuk goed.”

Oemboe Rahi echter, die wel het meisje gaarne tot vrouw zou willen hebben, had geen moed genoeg om terwille van haar het uiterste te wagen. Hij had het wel een aardig liefdes-avontuur gevonden, zoo nu en dan eens uit te gaan met de „bruid” van een ander, maar ernstig had hij het nooit gemeend en veel minder was zijn plan voor haar zich allerlei moeilijkheden op den hals te halen. Want zonder wapengeweld zou hij Kahi Lara nooit in zijn huis kunnen brengen, dat begreep hij wel.

Beleefd ontwijkend was dus zijn antwoord :

¹⁾ D.w.z. laat ons goed afspreken.

²⁾ D.w.z. aan een ander beloofd.

„Het is een weg,
het is een pad,
wat gij daar zegt.

Daar ligt een stuk goed,
gelijk gij tot mij gesproken hebt,
maar ik zeg u :
als twee naast elkaar opgegroeide palmen
zijn zij, gelijk gij zelf zegt ;
als twee steenen naast elkaar zijn zij,
naar uw eigen woord.

Al ben ik aan het dansen,
ik kijk wel achter mij ;
al ben ik aan het oogsten,
ik let toch goed op ;
voorzichtig moet men zijn
naar mijne gedachten.

Ik ben geen hond met scherpe tanden,
als het op slaan aan komt,
kan ik mij niet verzetten.

Wanneer het zóó was,
dat zij was als een enkele steen,
dat zij was als een enkele boom,
wanneer gij dat tot mij zoudt zeggen,
dan zou ik wel weten den weg,
en volgen het pad.”

Toen was het gesprek voor allen duidelijk genoeg. Oemboe Rahi weigerde. Beleefd en uiterlijk vriendelijk bleef men bij het afscheid, maar Oemboe Nggaba was verontwaardigd, dat deze zoo met zijn zuster gespeeld had en met woede in zijn hart keerde hij terug.

Aan zijn zuster Kahi Lara vertelde hij den uitslag van het gesprek, hoe haar minnaar zich angstvallig had terug getrokken.

Kahi Lara antwoordde : „Het is niet met eigen wil, het is niet met eigen gedachte, maar ik zal gaan om de kippen te verzorgen en de varkens eten te geven in het huis van hem, die spreekt en roept.”

Gebroken was haar tegenstand, zooals bijna al hare medezusters gebogen hadden onder het juk van de aloude gewoonte.

In den namiddag was Kauki Hoeroe gekomen, een familie-slaaf, belast met het verzorgen van een maïs-tuin, enkele uren paardrijden bovenstrooms van het riviertje, waaraan het dorp van Oemboe Dongga gelegen was.

Hij was komen vertellen, dat de jonge aanplant door den harden regen neergeslagen was en veel geleden had, terwijl bovendien den laatsten nacht een troep wilde varkens de omheining had neergetrapt en zich te goed had gedaan aan de frissche stengels, zoodat een groot gedeelte van den tuin was vernield.

Kauki Hoeroe werd ernstig onderhouden over zijn plichtsverzuim, want hij had er voor moeten zorgen, dat de wilde varkens niet konden doordringen.

Nog boozer was Oemboe Dongga geworden toen hij op zijn vraag: „Hoe gaat het in huis met vrouw en kinderen?” — dit antwoord ontving: „Mijn vrouw heb ik verkocht en geruild voor een andere.”

Heftig vertoornd was Oemboe Dongga geweest over zooveel eigenmachtig optreden van zijn onderhoorige. Zoo iets had hij toch niet mogen doen zonder voorkennis en goedkeuring van zijn meester.

Kort afgebeten had hij zijn slaaf toegeroepen :

„Als zij niet bleef
in het eten geven aan de kippen,
in het voederen der varkens;
als zij, gelijk een dwaze, rondliep,
als een paard, dat geen water kan vinden;
als een hond, die jankend rondzwerft;
waarom hebt gij het mij dan niet gezegd!
waarom zijt gij zoo haastig geweest
om haar te brengen naar de verre rivier
om haar te verkoopen in het afgelegen land?

Oemboe Dongga was kwaad geworden en in drift had hij uitgeroepen: „Hond van mijn voorgalerij, als gij niet zulk een oude, getrouwe slaaf waart geweest, had ik je laten doodknuppelen met een stuk hout, maar nu geef ik je een trap en laat mij je aangezicht niet weer zien in tijden van maanden.”

Als een hond met zijn staart tusschen de beenen was Kauki Hoeroe weggeslopen, verruimd ademhalend, toen hij de dorpspoort achter zich had.

Snel viel de natte, vale avond en in het donkere, klefferige huis bij het rookende vuur, dat maar niet goed wilde opvlammen, zaten de mannen lui en geeuwend te praten. Zelfs een versch gestampte sirihpruim met een lekker blaadje tabak onder de bovenlip was niet in staat de troosteloze stemming wat op te helderen. Als verregende kippen op een boomtak, zoo zaten de mannen, het half verkleumde lichaam in de groote doeken gewikkeld, met gevouwen beenen op de breede rustbank.

Het was te donker om iets te doen, want anders geeft een „handwerkje” nog wel eens wat afleiding.

Praten was het eenige, maar gedurende de lange regendagen had men al zooveel geredeneerd en zooveel onderwerpen behandeld, dat de praat-stof opraaakte. Eindelijk had iemand een helder oogenblik toen hij begon over het bij de kustmensen zoo geliefde onderwerp: de domheid van de bergmensen.

„Spreek,” zei Oemboe Dongga, „en laat eens hooren wat er nu weer van die mensen te vertellen is.”

De man begon zijn verhaal.

„Twee maanden geleden was ik een stuk grond aan het ontginnen en had daarvoor een twintigtal mannen bijeen geroepen. Het was een zwaar stuk werk, want het gras was dicht en het riet had diepe wortels, maar onze steekschoffels vorderden goed. Op den derden dag toen de grond bijna gezuiverd was, toen de zon recht boven onze hoofden stond, staken wij de schoffels in den grond, recht overeind op een rij. Wij hadden honger en gingen in de schaduw van een boom eten. Wij waren juist klaar met eten en stampten een sirihpruim, toen er een bergmensch langs kwam, met veel gevolg, op reis naar de haven-

plaats. Hij kwam even bij ons zitten en zeide, toen hij die schoffels zoo op een rij zag staan: „*Ai ha*, die schoffels schieten verbazend op in het onkruid wieden.”

„Ja,” zei ik, „zoo zijn onze schoffels: wij hebben onze handen niet te gebruiken, wij steken ze maar eenmaal in den grond en dan wieden zij van zelf het onkruid. Wij kijken er naar en eten en pruimen.”

Zoo iets had hij nog nooit gehoord, en daar ook hij liever lui dan moe was, vroeg hij: „Geef er mij één en ik zal u mijn rijpaard geven.”

Maar ik zeide, dat ik een dergelijke wonder-machtige schoffel niet zoo goedkoop kon geven. Hij verhoogde toen den prijs met één slaaf, een gouden keten en vier gouden oorhangers.

En mijn woord was: „Omdat gij er zoo nadrukkelijk naar vraagt, neem dan die schoffel maar, de eerste, dat is de hoofdman der schoffels.”

Blij is hij heengegaan, denkende voor zijn verder leven nooit meer een tuin te moeten wieden.

Verleden week is hij boos en verontwaardigd bij mij gekomen om te klagen, dat die schoffel weigerde te werken en dat hij dus zijn goederen terug moest hebben.

Ik heb hem toen gevraagd, hoe hij met de schoffel gehandeld had.

Hij vertelde dat hij thuis gekomen, zijn vrouw en huisgenooten bij elkaar geroepen en gezegd had, morgen een grooten tuin te gaan wieden. Toen hij 's morgens wilde vertrekken, zeide zijn vrouw: „Man, moet er eerst geen rijst gekookt, opdat de menschen straks wat te eten hebben?” Maar hij had geantwoord: „Zwijg, stommerik, dat is niet noodig. Dit is een nieuwe manier van tuinwieden.” Zoo waren zij allen op pad gegaan en hij had een stuk grond uitgezocht met zwaar gras en hoog riet. Recht overeind stak hij de schoffel in dat stuk land en zeide: „klaar is ons werk; laat ons terugkeeren naar huis en eten.”

Na een paar weken ging hij eens kijken, hoeveel land de schoffel wel gewied had. Tot zijn verbazing vond hij de schoffel nog op dezelfde plaats en er was niets gedaan.

Verbaasd en boos riep hij uit: „Wat is dat met die schoffel?”

daar beneden aan de kust maakte zij een grooten tuin af en nu staat zij nog onbeweeglijk."

Zoo kwam hij met de schoffel bij mij en zeide: „Ai ha, gij hebt mij voor den gek gehouden. Een wiedzende schoffel is het, hebt gij gezegd, en onbeweeglijk blijft zij in het veld staan."

Maar ik antwoordde: „O bergmensch, ik heb je niet bedrogen. Hier beneden hebt gij toch zelf gezien dat zij een grooten tuin wiede?"

Dat moest hij erkennen en wist dus niets meer te antwoorden. Toen heb ik hem gevraagd: „Maar vertel mij eens, wat hebt gij met de schoffel gedaan, toen gij deze in het veld hebt gestoken? Gij hebt haar toch niet alleen laten staan?"

Op zijn bevestigend hoofdknikken, heb ik toen gezegd: „Ja, wie laat nu een vrouw alleen in den tuin? Zonder man kan zij niets doen en is zij krachteloos. Daarom is de wondermacht van de schoffel ook verdwenen en moet gij mij de schuld niet geven."

Hij is weer heengegaan en ik heb moeten lachen over zoo-veel domheid.

Maar Ana Kami zeide: „Zeker, dom zijn de bergmensen, toch zijn het onze broeders. Wanneer wij een vreemdeling kunnen beet nemen, moeten wij het niet laten en met menig paard heb ik hem bedrogen. Maar al mogen wij lachen over de domheid der bergmensen, wij mogen er geen misbruik van maken. Daar is laatst iemand bij ons geweest en hij kwam juist toen het eten werd opgeschept. Als groente was gekookt de *hili*, welke wij „geiten-oogen" noemen, omdat die knobbeltjes op de bladen er eerst van af getrokken moeten worden, zal de plant beter groeien en het blad niet bitter smaken. De man had dit soort nog nooit gegeten en vroeg daarom, wat het was. Kort antwoordde ik: „Geiten-oogen." Toen vroeg hij: „Maar als men de oogen er uit peutert, sterven ze dan niet?"

„Welneen", antwoordde ik, „dan groeien ze juist beter."

En wat heeft nu dat domme bergmensch gedaan? Hij is thuis gekomen en heeft tot zijn vrouw gezegd: „Mede-mensch, ik zal je iets lekkers leeren koken, wat ik beneden aan de kust gegeten heb. Het is lekker voor ons en goed voor de geiten.

Haal onze twee geiten en vraag er van onze dorpsgenooten zooveel te leen, als je krijgen kunt." Zij kwam met twaalf geiten thuis en hij heeft met een puntig mes al de oogen er uit gepeuterd, die toen in een pot gedaan en gekookt. Maar bij het opscheppen en opdienen was het zoo'n vuil mengsel, dat zijn vrouw hem alles voor de voeten heeft gesmeten, zeggende: „Eet jij dan maar als de kustmensen." De geiten zijn natuurlijk dood gegaan en hij heeft heel wat boete moeten betalen voor het doden van een ander mans vee. Maar wie kon nu ook denken, dat een bergmensch zoo dom van begrip was en alles zoo verkeerd zou verstaan."

Een ander wist ook een dergelijk verhaal, al kostte het den man niet zooveel geld.

„Bij ons", zoo vertelde hij, „is eens iemand geweest, die zout kwam koopen, omdat die bergmensen geen zout kunnen koken, want zij hebben nu eenmaal geen zeewater. Mijn vrouw wilde voor hem geen kippetje slachten en gaf hem daarom bij zijn rijst wat gekookte, fijn-gehakte pens van een enkele dagen tevoren geslachten buffel. Hij vond het verbazend lekker en vroeg wat het was. Ik antwoordde hem: *katari rembi*, uit elkaar gescheurde pens. Maar dat bergmensch heeft alleen onthouden het eerste woord *katari* en is naar huis gegaan. Daar heeft hij tot zijn vrouw gezegd: „Wat ben je toch een dom mensch. Waarom werp je de *katari*, de gescheurde vuile lappen toch weg! Men kan er iets heerlijks van koken. Breng mij wat van het „gescheurde" en ik zal je leeren koken." Zijn vrouw bracht hem een paar oude verscheurde vrouwen-rokken en mannenlenden-doeken. Toen nam hij een grooten kookpot en stopte er alles in, met wat zout en kruiden. Nadat alles goed doorgekookt was, schepte hij het in de etens-nappen en zette het zijn huisgenooten voor. Maar zij knepen hun neuzen dicht en riepen: „Wat riekt het naar zweet en vuil!" en zij goten de nappen leeg door den vloer onder het huis. En zijn vrouw zeide: „Bemoei jij je maar niet meer met den kookpot, want je bent een eter van menschen-vuil."

Oemboe Dongga kwam nu ook los met een verhaal.

„De bergmensen zijn erg wantrouwend; juist omdat zij zoo

dom zijn, denken zij altijd dat men hen voor den gek wil houden. Zoo zijn hier eens twee mannen geweest en op de bank der gasten werd hun het eten voorgezet. Den vorigen dag hadden wij een nest met schildpad-eieren gevonden en mijn vrouw wilde hun iets bijzonders geven. Daarom kregen zij bij hun rijst een nap met wel twintig van die eieren, dun en rood van schil. Zij hadden ze nog nooit gezien en durfden ze niet te eten. Het eten te laten staan, dat hun voorgezet werd, zou een beleediging zijn geweest, daarom letten wij goed op, wat zij doen zouden. Zij waren listig. Telkens als zij zoo'n ei namen en naar den mond brachten, lieten zij het met een handige beweging door de latten van den vloer vallen onder het huis. Zoo snel mogelijk trachtten zij op deze manier van het ongewenschte eten af te komen. Maar doordat ik bij het laatste ei opstond en naar hen keek, durfde hij het ei in zijn hand niet laten vallen en stak het in zijn mond. Kauwen en doorslikken moest hij het. Ik draaide mij weer om en hoorde hem tegen zijn kameraad zeggen: „Lekker was dat ei, laten wij ze weer opzoeken.” Zij stonden haastig op en verdwenen onder het huis om de eieren uit het vuil op te rapen. Terwijl zij daar mee bezig waren, sprongen een paar honden op de rustbank en vraten al hun rijst op. Toen zij weer boven kwamen, was er van hun eten niets meer over. En ik zeide: „Ja menschen, dan moet je maar beter op het eten passen, de pot is leeg.”

„Ja”, zei een ander, „vragen die bergmensen wat het is, dat zij te eten krijgen, dan verstaan zij het verkeerd en vragen zij niets, dan loopen de honden met hun rijst weg. Zij doen de wonderlijkste dingen. In een tuinhuis aan het strand, dichtbij de nederzetting van de vreemdelingen, kwamen zij eens bij mijn oom. Het was reeds tegen het ondergaan van de zon en men had niets om als vleesch of als groente bij de rijst op te schep-
pen. Hun werd toen gegeven bij het etens-mandje met gekookte rijst een houten nap met donkere stroop, die de vreemdeling uit de vrucht van den lontarpalm weet te bereiden, en dat een krachtig voedsel is. De bergmensen, toen zij die nappen met stroop zagen, dachten: „Wat hebben we een goeden huisheer; niet slechts rijst geeft hij ons te eten, maar ook klapper-

olie. Hij weet, dat wij vermoeid zijn van den verren tocht."

Toen zij de rijst opgegeten hadden, begonnen zij zich met de stroop in te wrijven, denkende dat het klapper-olie was. Wij hebben altijd heldere klapper-olie, maar die bergmensen, vuil als zij zijn, kunnen die alleen donker, groezelig maken. Nadat zij elkanders rug goed hadden ingewreven, en ook hun armen en beenen, gingen zij slapen op de uitgerolde slaapmatten. Zij hadden nog niet lang gelegen, of mijn oom riep van de andere zijde van den vuur-haard: „Bergmensen, ga eens kijken naar je paarden, want ik hoor buiten allerlei geluiden, misschien zijn er wel dieven."

Verschrikt vlogen zij overeind en wilden naar buiten snellen, maar de slaapmatten kleefden op hunne ruggen en aan hunne armen en beenen. Zij konden zich bijna niet meer bewegen. Alle mensen in huis moesten lachen om hunne wonderlijke bewegingen. Mijn oom heeft hen toen losgemaakt van de vastgekleefde matten. Maar het duurde lang eer de rust in huis was teruggekeerd. Zoo onnoozel zijn nu de bergmensen; men moet altijd voorzichtig met hen zijn, want anders gebeuren er wondere dingen."

Ana Kami nam weer het woord, en zeide: „Hun domheid is niet slechts groot, groote gevolgen heeft hun onnoozelheid. Er was eens een man, die met zijn vrouw in den tuin ging werken. Naast elkaar gehurkt wieden zij het onkruid. De man, met vluggen greep, vangt een grooten groenen sprinkhaan en zegt: „Dien zal ik meenemen, dan kan ons kind er straks mee spelen." Hij stak het dier in zijn lendendoek. Even later gaf het dier hem een beet in zijn zijde. De man keerde zich naar zijn vrouw en zeide: „Waarom kietel je mij in mijn lendenen? wij moeten werken."

Zijn vrouw antwoordde: „Man, ik heb je niet aangeraakt."

Na enkele oogeblikken gaf het dier hem weer een prik. Boos zeide hij tot zijn vrouw: „Het is nu geen tijd om te spelen, laten wij wieden." Het antwoord van zijn vrouw was: „Man, ik heb je niet aangeraakt."

Ten derde maal stak hem de sprinkhaan. Toen werd hij ernstig boos en zeide: „Vrouw, zoo kunnen wij niet werken; laat ons

terug gaan naar huis. Maar houd op met dergelijke listigheidjes."

Zijn vrouw zweeg, om haar man niet boozter te maken. Op de voorgalerij gingen zij even zitten uitrusten en een sirih-pruim nemen. Hij stak de sirih-pruim in zijn mond, toen gaf de sprinkhaan hem weer een prik in zijn lendenen.

Woedend vloog hij overeind, vertoornd dat zijn vrouw hem zoo telkens aanhaalde. Hij greep het zware kapmes met zware houten scheede en wierp het zijn vrouw naar haar hoofd. Hij deed het met zulk een kracht, dat zij met verbrijzeld hoofd neerviel en stierf. Toen hij over zijn doode vrouw gebukt stond, stak hem wederom de sprinkhaan. Verwonderd riep hij uit: „Kietel je mij nog?" Maar toen dacht hij aan den sprinkhaan in zijn lendendoek en klagend riep hij uit: „O sprinkhaan, o sprinkhaan, mijn vrouw, het was maar een sprinkhaan."

Het rookend vuur op den haard, dat een goede huisvrouw nooit laat uitgaan, gaf nog slechts enkele vonken te zien. Onder asch toegedekt, zou het morgen met den van palmladeren gevlochten waaier, wel weer opvlammen. Rookerig en kil was het echter in huis, zoodat de mannen na al de verhalen, welke hen een korten tijd hadden bezig gehouden, besloten te gaan slapen.

Men stond op en ieder ging naar het afgeschoten deel van het huis, dat zijn slaapplaats was.

Liggend op de slaapmat, uitgerold op harden, oneffen vloer van gespleten bamboe-latten, dacht niemand meer aan al de ervaringen van den dag. In fatalistische levensbeschouwing heeft iedere dag „genoeg aan zijns zelfs kwaad".

En 's nachts viel weder een regenbui, zoodat menig slaper door het lekkende dak zijn slaapmat wat op zijde moest schuiven, mompelende de woorden: „Regen, regen".

VII. DE ROOFTOCHT.

NA den regentijd, toen de oogst was binnen gehaald, kwamen er twee afgezanten van het stamhoofd Oemboe Lara Loenggi, met een oproep ter vergadering.

Twee dagen later in het stamdorp aangekomen, troffen zij daar reeds vele hoofden aan, mannen van naam en mannen van kracht.

Daar ook Oemboe Dongga, als altijd vergezeld van zijn tweede-ik Ana Kami, de reden der samenkomst niet was gezegd, begreep ieder wel dat het een zaak betrof, welke geheim moest worden gehouden.

Nadat zij in het groote huis van den dooden-boom waren ontvangen en in de gasten-afdeeling een sirih-pruim hadden gereed gemaakt, kwam een der oude voorbidders vertrouwelijk bij hen zitten en sprak als fluisterende: „Het gaat over het land der Kodineezen.”

Toen wist men voorloopig genoeg en kon men zich in gedachten voorbereiden voor de samenspreking, welke dien nacht gehouden zou worden.

Het land der Kodineezen was twee dagreizen te paard van het eigen landschap gelegen. Maar al strekte het zich uit aan de kust, door het groote onderscheid van taal en gewoonten, kwam men slechts zelden met elkander in aanraking.

Het waren ook geen paardenfokkers, want zij leefden bijna uitsluitend van den landbouw en van de opbrengst der klapperboomen, welke er bij honderden en honderden groeiden. Bijna steeds lag in hun riviermonding een aantal schepen van de handeldrijvende vreemdelingen, die rijst en klappervruchten opkochten.

Omdat zij echter zoo weinig paarden hadden, deden zij zoo nu en dan een uitval naar het gebied van Oemboe Lara Loenggi, de grootste paardenbezitter van het eiland, eigenaar van meer dan dertig kudden, waarvan de kleinste nog vijftig staarten telde.

Het land der Kodineezen was zeer dicht bevolkt. Er woonden

duizenden menschen in groote dorpen, van zestig en meer huizen. Als zij dan ook op paardenroof uitgingen, kwamen zij in grooten getale opzetten, honderden mannen snel van voet en goed gewapend. Want het was hun niet te doen om een enkel paard, een geheele kudde wilden zij zoo mogelijk buit maken. Verleden jaar hadden zij een zwarten hengst, met merries, meer dan zestig staarten, weten te bemachtigen. Daar dit weideveld gelegen was op de uiterste grens van het gebied van Oemboe Lara Loenggi, hadden zij hun roof kunnen volbrengen, eer deze gewaarschuwd was en voldoende mannen had kunnen bijeenroepen voor de achtervolging.

Er moest dus wraak genomen worden.

In het middernachtelijk uur sprak Oemboe Lara Loenggi de mannen toe:

„Breed is mijn hoof
en groot is de punt van mijn elleboog.
Maar nu sta ik beschaamd
onder de vorsten en vrijheeren.
Verdwenen is de kudde met beweeglijken nek
en met recht-op-staanden staart;
verdwenen in den avond,
verloren in den morgen.
Verlaten is het weideveld
en zonder inhoud zijn de dalen.
Versplinterd als hout,
uit elkaar gejaagd als kippen,
zal men van ons zeggen;
arm als weezen, door de ouders weg geworpen,
eenzaam als weduwen, door de mannen verlaten,
zal men van het land zeggen.
Het is daarom, dat ik u geroepen heb
opdat wij beraadslagen en spreken.
Laat ons zijn als slangen, die omkronkelen,
als krokodillen, die grijpend meesleuren.
Overweeg dit woord in uw hart
en laat uw tong spreken.”

„Veel hoofden, mannen van naam en mannen van kracht“ (blz. 87).

Nadat bij het walmend licht van een harsfakkeltje de ingewanden van een kip waren onderzocht, werd de bespreking begonnen.

Het was een moeilijke zaak, want men voelde er niet veel voor zich zoover van huis te wagen in een vreemde landstreek met zulk een dichte bevolking.

In een snellen overval en in een nog snelleren terugtocht, was de eenige kans op goed gevolg gelegen.

Oemboe Dongga, de „dappere man”, was de eenige, die terstond zijn medewerking beloofde.

Zijn woord was :

„Gij zult niet zijn
als een alleen-staand paard,
als een eenzame steen,
als een alleen-groeiende boom.
Ik zal stappend u begeleiden,
en ik zal gaande u volgen.”

Een ander hoofd had eindelijk na lang redeneeren, zijn voorbeeld gevolgd, zeggende :

„Ik ben aan het overhellen,
en ik breek af.
Ik zal volgen met de oogen,
ik zal hooren met de ooren ;
al loop ik op den rand van een afgrond,
al ga ik over een wiebelenden boomstam,
ik zal niet vreezen ;
als een bijtende hond
zal ik naspeuren het spoor,
als een rennend paard,
zal ik vervolgen het wild.”

Gedurende twee dagen werden de urenlange besprekingen voortgezet, totdat nog een viertal hoofden zich bereid verklaarden aan de onderneming deel te nemen.

Want slaagde de tocht, dan was een groote buit van slaven zeker. Paarden waren er gestolen, menschen zou men als vergelding rooven.

Zoo was Oemboe Lara Loenggi er eindelijk in geslaagd een honderdtwintigtal goed bereden en zwaar gewapende mannen te verzamelen.

Er waren zelfs tien geweer-dragers, wat den moed der bende niet weinig verhoogde en wat niet nalaten zou op den vijand indruk te maken.

Nadat alle voorteekenen van orakel en kippendarm en varkenslever en buffellever zich gunstig hadden uitgesproken, trok men uit op het oorlogspad.

's Morgens vroeg uitgereden, bereikte men tegen het kouder worden van de zon de uiterste grens van eigen landschap.

De eenige groote moeilijkheid voor het welslagen van den tocht was hierin gelegen, dat men eerst door het gebied van een anderen stam moest trekken, met wien men, zoo al niet in openlijke vijandschap, dan toch slechts in „zwijgende vriendschap” leefde.

Zonder toestemming met zulk een grooten troep door hun land te gaan, was niet geoorloofd. Maar toestemming vragen, zou de tocht zeker doen mislukken, want natuurlijk zou men het bericht doorgeven aan de Kodineezen: „Wees op uw hoede, de vijand nadert.”

En als de Kodinees gewaarschuwd was, dan zou deze door groote overmacht allen aanval afslaan. Smadelijk, met ledige handen zou men moeten terugkeeren en nog meer beschaamd zijn dan ooit te voren.

Oemboe Dongga, de voorvechter, gezeten op zijn zwarten strijdhengst, gekleed in het zwarte oorlogskleed, reed aan het hoofd der bende, want Oemboe Lara Loenggi, de vorst, was thuis gebleven, hem de leiding van den tocht opdragende.

Gekomen aan de grens in het stille bosch, gleden de mannen van hunne paarden voor een korte rust. Aan struik en boom werden de dieren goed vast gebonden en uit den meegebrachten reisvoorraad ging men eten, want wie wist wanneer men weer tijd zou hebben voor een rustigen maaltijd.

Oemboe Dongga met zijn hoofden hield nog een laatste samenspreking, waarbij men tot het besluit kwam: „Straks, als de maan opgaat, dalen wij af naar het zeestrand. Het zeewater is dan terug geweken en het zand is hard. Zoo zullen wij het kustland met de dorpen voorbij trekkend, het gebied der Kodineezen ongehinderd bereiken.”

Onder het kauwen van een sirih-pruim wachtte men nu den maannacht af.

De bijna volle maan met klaar licht, dat scherp belijnde slag-schaduwten werpt was nauwelijks zichtbaar, of men maakte zich voor den afrit gereed.

De steile heuvelkam werd overgetrokken en na een half uur bereikte men de kust. Met het paard aan de hand daalde men af langs het loodrechte pad, trappengewijs uitgesleten in het witte koraalgesteente.

Men stond op het zeestrand, vlak en effen en hard bij volle eb.

In snellen draf ging het nu voorwaarts, Oemboe Dongga voorop met zijn schild van buffel-leder en zijn lans van in maanlicht flonkerend staal.

Slechts een drietal riviermondingen, welke te paard zwemmend moesten overgetrokken worden, gaven een kort oponthoud.

De enkele visschers, die op den koraal-bodem van de zeekust bezig waren, bij het licht van vlammeende toortsen, visschen te vangen of eetbare koraaldiertjes en zeeplantjes te verzamelen, werden opgeschrikt door de aanstormende bende.

Zij wierpen hun fakkels weg en zochten een schuilplaats in het struikgewas van het land. Roerloos stil hielden zij zich verborgen, doodsbenauwd als zij waren voor die zwaar gewapende mannen.

Zoo was men het gebied van de „zwijgende vriendschap” voorbij getrokken, zonder al te veel alarm te geven.

Na den rit van een dag en den marsch van een nacht, was de bende aangekomen in het land der Kodineezen.

Het licht van de maan begon te verflauwen voor het witte licht van den dageraad.

Men hield enkele oogenblikken rust, want al waren allen, zelfs

de slaven, op ras-dieren gezeten, teveel mag van een rijpaard niet gevergd worden.

Rood rijst de zon op uit zee. Het is dag geworden.

Luid klinkt het bevel van Oemboe Dongga: „Bestijg de paarden,” en zwijgend wordt het gehoorzaamd.

Het langzaam hellend pad van het zeestrand naar boven wordt snel opgereden en in vliegende galop rent men naar het nabij gelegen vijandelijke dorp.

In den zachten zonschijn van den vroegen dag lag daar het grensdorp, gebouwd op een scherpen heuvelrug, omringd door hooge cactus en dicht struikgewas.

Boven de zacht deinende kruinen der kokospalmen, blinken in het morgenlicht de puntaken der hooge huizen. Het geluid van rijst-stampen voor den morgenmaaltijd dreunt regelmatig tikkend door het geheele dorp.

Het is al rustige vrede van ontwakend leven. Velen slapen nog, terwijl anderen pas ontwaakt, hun eerste sirih-pruimpje gereed maken, gezeten in de hooge voorgalerij.

Een vrouw met een waterkruik op het hoofd gaat de dorpspoort uit om water te scheppen in de bron, daar beneden onder een reusachtigen waringinboom gelegen.

Onder het afdalen ziet zij uit over de vlakte naar het zeestrand. Roerloos van schrik blijft zij een oogenblik onbeweeglijk staan. Dan met een haastige beweging zich omkeerend, zoodat haar kruik in scherven op de steenen uit elkaar spat, klimt zij weer naar boven, het dorp in. Angstig, scherp klinkt haar kreet: „De vijand, de vijand.”

De vrouwen laten de rijststampers vallen en kruipen links en rechts aan de achterzijde de huizen binnen.

Demannen springen uit de voorgalerij en staan op het dorpsplein, niet wetend wat er aan de hand is en wat dat vrouwengegil beduidt.

Maar eer men zich bewust wordt van het groote gevaar, klinkt reeds de scherp doordringende oorlogskreet van de aanrennende vijanden en stormt Oemboe Dongga aan het hoofd van den eersten troep de wijd geopende dorpspoort binnen.

Aan verzet viel niet te denken. Alleen in vluchten lag nog eenige kans van redding.

Gelijk een toom kippen kakelend uiteen vliegt, als de sperwer neerschiet hoog uit de lucht, zoo is de dorpsbevolking als in een oogwenk omgezet in een angstige menschenwarreling, verschrikt heen en weer loopend, overal een uitweg zoekend, over de steenen omheining heen, zich verbergend in cactushaag en struikgewas.

Er vielen slechts een tiental dooden, door de lans getroffen en met het kapmes afgemaakt.

Verreweg de meesten waren ontkomen, want in de scherpe cactus en in het dichte struikgewas kon de vijand hen niet volgen.

Midden op het dorpsplein staan echter bijeen gedreven meer dan veertig mannen en vrouwen, grooten en kleinen.

Het is de slavenbuit, het doel van den tocht.

De angstige slachtoffers van menschenroof worden met de handen op de ruggen gebonden en in groepen van vijf of zes door een lang touw om den hals aan elkaar gekoppeld.

Met een scherp lansprik of een harden stokslag worden zij de dorpspoort uitgedreven, terwijl een man te paard hen voort sleurt, de hoogte af naar beneden in de vlakke.

Nauwelijks is de laatste groep de poort uit, of de brand wordt gestoken in de zoo licht ontvlambare rietdaken. In enkele oogenblikken is het gansche dorp één reusachtige vlammenzee.

En nu begint de terugtocht, welke haastig moet geschieden, wil men van achtervolging bevrijd zijn.

Langs het zeestrand kan men niet meer, want het is vloed geworden en in het droge, mulle zand hoogerop is voor mensch en paard slechts een langzame gang mogelijk.

Men moet dus volgen het pad op het land, dwars door het gebied van de „zwijgende vriendschap”.

Het was gevaarlijk, want deze weg liep langs vele dorpen en wat zou er gebeuren als de doortocht geweigerd of versperd werd?

Men had echter geen andere keus, want te wachten totdat het weer eb werd, was nog gevaarlijker. De Kodineezen zouden tijd hebben om zich met honderden en honderden te verzamelen en een tegenaanval te doen.

Men besloot dus den doortocht maar te wagen en het viel nog al mee. De menschen, door de opgeschrikte visschers gewaar-

schuwd, waren wel op hun hoede. Zij hadden de dorpen langs het pad zwaar versterkt en de toegangen met steenen en boomstammen gebarricadeerd. Dreigend en schreeuwend stonden de mannen op de omheining, drillend hun lansen, maar naar buiten kwamen zij niet om een aanval te doen of den doortocht te betwisten. De bende van honderdtwintig ruiters, met hunne grimmige gezichten en hunne vurige paarden durfde men zoo maar niet aanvallen.

Oemboe Dongga en zijn mannen dachten er ook niet aan iets te ondernemen tegen die dorpen. Men was al dankbaar genoeg, dat men ongehinderd en vlug kon verder trekken.

Onbarmhartig werden de buit-gemaakte menschen steeds weer aangezet tot grooteren spoed. Men wilde nog voor den avond eigen gebied zoo dicht mogelijk naderen.

Twee snelle ruiters waren vooruit gezonden om het stamhoofd de blijde tijding te brengen van het schitterend slagen van den onverhoedschen overval. Hij werd verzocht met zooveel mogelijk mannen de overwinnaars tegemoet te trekken, opdat men, tegen het einde van den tocht misschien nog onverwacht achterhaald, niet den buit weer zou moeten afstaan.

Alles liep echter zonder ongelukken af. Ongehinderd bereikte men de grens van eigen landschap, waar Oemboe Lara Loenggi de dappere strijders opwachtte. Na een dag van noodzakelijke rust, trok men naar het stamdp, waar onder het gedreun der trommen en het vreugde-gegil der vrouwen de bende juichend werd ontvangen.

Dagen lang werd er feest gevierd. Buffel en varken werd geslacht om de dappere strijders te onthalen, die zulk een grooten buit van slaven en slavinnen hadden meegebracht.

Oemboe Dongga, de dappere voorvechter en leidsman, mocht twee slaven en twee slavinnen uitkiezen. Ook de andere hoofden ontvingen hun aandeel, naar verhouding van het aantal ruiters, dat ieder geleverd had.

Feestvierens moede trok tenslotte ieder weer naar zijn eigen dorp en nog weken lang was het groote onderwerp van aller gesprek, hoe men den vijand flink had getuchtigd en gestraft voor zijn paardendiefstal.

De vreugde over dezen goed geslaagden rooftocht zou echter niet lang duren.

De beroofde stam, zoowel als het land van de „zwijgende vriendschap” had per schuit van een der varende handelaren, een klacht ingediend bij den Bewaker van de Vlag, met de vraag of Vader en Moeder van Overzee den menschen-roover wilden straffen.

Had de Regeering zich tot nu toe nooit bemoeid met de onderlinge rooftochten der verschillende stammen, zoolang zij maar niets ondernamen tegen de vreemdelingen op de kustplaatsen, nu was een andere tijd aangebroken. Daadwerkelijk zou het Gezag zich laten gelden op alle eilanden en onder alle stammen.

Rust en orde moest er komen in de chaotische toestanden van slavenhandel en menschenroof, van sneltochten en rooftochten.

Met vaste hand zou worden ingegrepen, opdat er vrede zou zijn in de landen van voortdurenden strijd.

Ook hier was slechts het wachten op een gunstige gelegenheid en zoo was de klacht over den rooftocht van Oemboe Lara Loengi oorzaak, dat een Litina (Luitenant) met een zestigtal militairen op de havenplaats ontscheept werd.

Hij ontving de opdracht de schuldigen te straffen en de pacificatie van het eiland met zijn vele stammen tot stand te brengen.

VIII. HET VERZET.

ALS door stormwind voortgedragen was het geluid van de schel klinkende gongs doorgedrongen van dorp tot dorp en van stam tot stam met het bericht: „Vader en Moeder van Overzee heeft een wit schip gezonden — de soldaten met geweren zijn gekomen — het stamdorp Oema Malai zal gestraft worden”.

Reeds den dag na de ontschepping der militairen had Oemboe Lara Loenggi een oproep ontvangen, dat hij zich binnen vijf dagen te melden had bij den Bewaker van de Vlag om zich te verantwoorden over zijn strooptocht.

Hij dacht er echter niet aan zoo iets te doen.

De rooftocht was een zaak, welke alleen de eigen stammen aanging en waarmede de Witte Vreemdeling zich niet had te bemoeien. Altijd waren de vreemdelingen op de kustplaatsen ontzien, zoodat hij zich in dit opzicht niets te verwijten had. Was twee jaar geleden den Bewaker van de Vlag zelfs geen zwart hengst-veulen aangeboden, als bewijs van vriendschap! De vreemdeling moet den vreemdeling regeeren, maar hij zou op eigen gebied heerschen zonder iemand verantwoording schuldig te zijn. Zoo was altijd de aloude gewoonte geweest en waarom zou hij nu een anderen weg inslaan? Maar Oemboe Lara Loenggi had wel begrepen dat het bittere ernst was. Wanneer een wit schip kwam met geweer-dragende soldaten, beteekende dat geweld en strijd, gelijk andere stammen in vroegere jaren hadden ondervonden. Het was echter geen reden om zich nu maar zonder verzet te onderwerpen. Hij had den Witten Heer van Overzee wel erkend als jongere broeder, maar nooit als oudere broeder, die te bevelen had.

Daarom slachtte Oemboe Lara Loenggi terstond een jongen buffel en zond aan ieder der familie-hoofden, zoowel aan de grooten en rijken, als aan de kleinen en armen, een stukje rauw vleesch.

Het was een symbolische handeling van de al-oude gewoonte, welke slechts zelden werd toegepast; alleen in hoogsten nood van bloedigen ernst.

Kon men zich onttrekken aan den oproep voor een rooftocht of een sneltocht, het teeken van het stukje rauwe vleesch mocht niemand ongehoorzaam zijn, want dan zou men zich buiten het stam-verband plaatsen.

Terstond in ijlende haast had men eigen dorp of huis te verlaten en zoo spoedig mogelijk te rijden naar het stamdorp ter vergadering.

Den tweeden dag waren dan ook allen tegenwoordig, uitgezonderd zij, die door ziekte of afwezigheid verhinderd waren.

„De steile heuvelkam werd overgetrokken” (blz. 91).

Maar aan deze laatsten was het stukje vleesch nagezonden, opdat zij zoo snel mogelijk zouden komen.¹⁾

Het stamdorp dreunde van de menschen, want groot was de opwinding, daar men zich bewust was van het geweldige van het gebeuren.

Met de macht van Vader en Moeder van Overzee viel niet te spotten. Was de Bewaker van de Vlag meestal een hond, die wel blafte, maar nooit beet, hij was ook wel eens een woest aanvallende hond geworden.

Men dacht aan wat overkomen was aan den stam der Lewaneezen een tiental jaren geleden. Overmoedig en met dreiging hadden zij gestaan voor de poort van de havenplaats, schietend in de lucht met hunne geweren en dreigend met de lansen ieder die naar buiten durfde komen. Maar toen was des nachts gekomen het witte schip en vele soldaten, dragende het geweer, dat schoot door elk schild van buffel-huid en trof den man, die school achter een klapper-stam. Veroverd was het stamdorp, in vlammen was het opgegaan en de vorst had moeten vluchten naar de bergen. Als een balling zwierf hij rond en zijn land was aan een ander gegeven.

Als de toorn van Vader en Moeder van Overzee eenmaal ontvlamde, dan was men als dakriet voor het vuur.

Een angstige, benauwende stemming heerschte onder de verzamelde hoofden. Nadat enkele buffels geslacht waren en de menschen gegeten hadden, werd vóór het groote huis met den dooden-boom op het dorpsplein de vergadering gehouden.

De oudste der voorbidders had na het slachten van een witten haan alle goden en geesten van hemel en aarde opgeroepen, als ook de zielen van stamvader en voorvaderen om getuigen te zijn van al wat besproken en beslist zou worden.

Oemboe Lara Loengi was een groot redenaar, daarom was zijn invloed als stamhoofd zoo groot. Gekleed in prachtige veelkleurige doeken met een hoofddoek van paars fluweel en de linkerhand rustend op het ivoren heft van zijn kapmes, hief hij de rechterhand op, stilte gebiedend.

¹⁾ Vgl. 1 Sam. 11 : 7.

En het werd stil op het dorpsplein, alleen het geruisch van de wuivende palmladeren werd gehoord.

Langzaam was hij begonnen te spreken, verhalend van de aloude gewoonte der verhouding tusschen Vader en Moeder van Overzee en Vader en Moeder op het Land. Men had de vreemdelingen geduld op de kustplaatsen en aan de riviermondingen, maar nooit toegelaten dat zij zich bemoeiden met de zaken, welke eigen stammen alleen aangingen. Men moest blijven meester in eigen huis en in eigen land, naar al-oude gewoonte der voorvaderen.

Langzamerhand was hij in het spreken zich gaan opwinden en tenslotte had hij in vlammeende woorden van deinende cadans zijn verontwaardiging, heftig gesticuleerende met de armen, uitgesproken:

„Ben ik een hond,
dien men roept en beveelt?

Ben ik een paard,
dat men de ooren snijdt
en een toom in den bek dwingt?

Ben ik een varken,
dat men de pooten samen bindt
en aan een stok hangend wegdraagt?

Ben ik een buffel-kalf,
dat men de hoornen bindt met een touw
en leidt om geslacht te worden?

Ben ik een honden-vloo
of een menschen-luis
die men tusschen de nagels doodknijpt?

Ben ik een aap,
gevangen in het bosch,
dien men den staart afhakt
en bindt aan een huis-paal?

Ben ik een tortel-duif
welke men zet in een kooi,
hangend aan een boomtak?

Als ik zoo was,
dan zou ik zwijgen
en mij onderwerpen.

Maar ik ben een zoon
van roode krokodillen
met geen haak te vangen,
met geen touw te binden,
met geen lans te dooden.

Ik ben een zoon der slangen,
die met sterke omkronkelingen
een varken vermorzelen.

Ik ben een zoon der buffels
die met scherpe hoornen
dreunend rennen
en alles verpletteren.

Ik ben een hengst der vlakte,
die de kudde bijeen houdt
en zijn merries verdedigt.

Ik ben een zoon van den stormwind,
die klapperboomen breekt.

Ik ben een zoon van den regen,
die watervloeden schept
en tuin-huizen meesleurt.

Zal ik dan buigen als een riet,
zal ik dan wuiven als een palmbiad?

Zal ik sidderen,
als een opgeschrikt hert?

Zal ik angstig opzien
als een hond naar opgeheven stok?

Zal ik tranen laten vallen,
als een geslagen kind?

Zal ik snotteren van neusvocht,
als een oude vrouw?

Vader en Moeder van Overzee
zijn machtig en sterk.

Maar Vader en Moeder op het Land
zijn lang van haar
en volwassen van gezicht.

Zij zullen ons niet bevelen
en wij zullen hen niet nagaan.

Hier is onze gewoonte en ons land.
Daar is hun gebied en hunne zede.
Mannen van naam en mannen van kracht
zullen wij ons buigen
als slaven voor 's meesters woord?
Zullen wij gaan, als slaven,
op 's meesters stem?
Laat ons weigeren te antwoorden
en terug zenden het bericht.
Wie heeft te spreken met ons,
moet komen op het dorpsplein
voor het huis met den dooden-boom;
dan zullen wij onderzoeken de zaak
en antwoorden naar recht.
Maar gaan naar de kust
gehoorzamend de stem van den jongeren broeder,
is geen gewoonte en is geen zede.
Laat ons staan als mannen
en ons gedragen als dapperen."

Zijn woorden waren slechts een enkele maal onderbroken door het luid gesproken: „De stem van een krokodil”. Het was Oemboe Dongga geweest met zijn zware stem. Maar verder hadden de angstige mannen zich onthouden van eenig teeken van goed- of afkeuring.

Oemboe Lara Loenggi had zich met kruiselings gevouwen beenen neergezet op den grond, afwachtend het antwoord.

Toen was Ana Kami opgestaan, zijn witte schouder-doeck in enge plooiën om het lichaam gewikkeld. Omdat allen zwegen en niemand het woord nam, was hij overeind gerezen, zich wetend de tolk te zijn van veler gedachte. Enkele oogenblikken stond hij stil, naast het offergesteente met den doodenboom, en hij liet zijn blikken gaan over de zwijgend neergezeten gestalten der hoofden.

„O Heer der krokodillen,
zoon der groote buffels,
kind der sterke slangen,

uw woord gesproken
is als een rechte kippen-darm,
als een zuivere varkenslever.

En toch, ik als trouwe hond
van de voorgalerij van het voorvaderlijke huis
hef mijn stem op en spreek.

Wanneer een der vorsten
van verre rivieren
of hooge bergen
u geroepen had te komen,
vragend uw verantwoording,
eischend uw boete,
als een kudde paarden,
als een kudde buffels
zouden wij staan
in ronden kring,
met trappenden achter-poot,
met dreigenden hoorn.

Maar het is nu alzoo,
dat de stem komt
van Vader en Moeder van Overzee
Groot-machtig is hun kracht.

Wie kan weerstaan en tegenhouden
den stormwind van geweld,
die klapper-böomen breekt?

Wie kan doorwaden of oversteken,
de rivier van roode overstroming?

Laat ons brengen een zwart paard
laat ons geven het roode goud.

Onze Vader en Moeder van Overzee
zal het aannemen en terug keeren.

Maar als wij ons verzetten en weigeren,
dan zullen komen de soldaten,
brandend zullen onze dorpen vergaan,
verdwijnen zullen onze kudden,
verwoest zullen worden onze tuinen.

Arm als weggeworpen weezen,

uit elkaar gejaagd als kippen,
zullen wij verstrooid heenvluchten.

Betaal de op te leggen boete,
buig het hoofd in onderwerping
en het groote witte schip
met vuur-spuwende monden,
met de soldaten van treffend geweer,
zal heengaan en terug keeren,
gelijk een oude krokodil
met meegesleurden buit
gelijk een omkronkelende slang
verzadigd van zijn prooi."

Oemboe Lara Loenggi was het echter niet eens met den gegeven raad, al begreep hij nu reeds, dat slechts weinigen aan zijn zijde stonden.

Nog eenmaal verdedigde hij krachtig zijn standpunt, het uitsprekend, dat hij nog nooit gebogen had voor den Witten Vreemdeling, dien erkennend als zijn heer. Recht en zuiver was zijn zaak, gelijk alle goden en geesten en zielen konden getuigen. Het was altijd de gewoonte geweest van vader op vader, dat de Bewaker van de Vlag zich niet had in te laten met de onderlinge twisten en geschillen. Wanneer men nu het hoofd boog, dan zou men worden als de mannen slank van lendenen en scheef van oogen, als de vreemdelingen aan de kust. Maar wij zijn vrij en vrij zullen wij blijven in eigen land naar oud-vaderlijke gewoonte.

Maar zijn met volle overtuiging uitgesproken woord miste alle uitwerking op de meesten van zijn hoorders, die bevreesd waren voor eigen bezitting van huis en van vee.

Het waren slechts enkelen, die zich verklaarden voor afwijzing van den eisch van verantwoording en een openlijk verzet wilden.

Zij, die het met Oemboe Lara Loenggi eens waren, vormden wel de minderheid, maar onder hen werden gevonden de voornaamste en grootste familie-hoofden. Oemboe Dongga was de heftigste verdediger van gewapend verzet.

Ana Kami, de wijze, inziende het nuttelooze van verzet tegen

Vader en Moeder van Overzee, maar ook begrijpend dat het stamhoofd met Oemboe Dongga niet te overtuigen waren en hun standpunt niet zouden opgeven, maakte een eind aan alle redeneering door deze toespraak.

„Geen mannen-geweld en geen paarden-snelheid kan ons helpen in deze moeilijke zaak. Niet de levenden, maar de doden zullen de beslissing geven. Onze stamvader zal ons moeten redden. Gij kent het oude dorp, gelegen op den hoogen heuvel. Paraing Madita is de naam, waar onze stamvader zich krachtig heeft geopenbaard. Toen men er pas begon te bouwen, omdat het zulk een geschikte plaats was te midden van de weide-velden waren er vele moeilijkheden. Deze heuvel was de woonplaats van vele slangen, de slangen van drie en vier vademen lengte.

Men zeide: als er hier geen slangen waren, zou zeer uitstekend zijn de plaats van dit dorp. En toen men boven op de hoogte bijeen vergaderd was om te bespreken het bouwen van huizen, verscheen daar een slang, zich veranderende in een mensch en hij zeide: „Als gij hier huizen wilt bouwen, moet gij een rooden buffel slachten. Zoo zal *hij* komen, die verblijf houdt aan de riviermonding, de groote vorst en u geven kracht en sterkte.” Men antwoordde hem: „Wij weten niet, wie die vorst is. Er is een vorst, zegt gij ons, maar zijn lichaam wordt door ons niet aanschouwd en zijn woning wordt door ons niet gezien.”

Toen antwoordde het slangen-mensch: „Roep hem maar, zeg ik u: wenk hem met de handen, daar hij onzichtbaar is.”

Men keerde terug in de vlakke om te beraadslagen. Een rooden buffel heeft men nergens gevonden, rondgaande van landschap tot landschap. Zoo keerde men weder naar huis en na eenige dagen beklom men den steilen hoogen heuvel. Staande op den top, riep men: „O geest van het dorp, vertoon u zelve.”

En hij openbaarde zich wederom in de gestalte van een mensch.

Ootmoedig was het woord: „Wij hebben geen rooden buffel kunnen vinden.”

Het slangen-mensch antwoordde: „Als dat zoo is, dat gij hem niet gevonden hebt, wien gij moest zoeken, kom dan en breng een gevlekt varken en een zwarte geit, daar gij mijn bevel niet hebt kunnen volbrengen. Als gij deze dieren geslacht hebt, bouw

dan uw dorp en als het dorp voltooid is, zal ik zeggen aan mijn mede-slangen, dat zij weg gaan en een andere schaduwrijke plaats zoeken.

Maar nu zal ik u zeggen de al-oude gewoonte van dit dorp, opdat het sterk zij en krachtig tegen iederen vijand.

Zij, die daar wonen, hebben zich aan de volgende regelen te houden.

Als iemand dorst heeft, mag hij niet zeggen: „Ik heb dorst”, maar zijn woord zal zijn: „Mijn keel is warm”.

Als iemand water gedronken heeft, zal hij niet zeggen: „Ik heb genoeg”, maar hij zal spreken: „Wacht even”.

Als iemand in het dorp eet en verzadigd is, mag hij niet zeggen: „Ik ben verzadigd”, zijn woord zal zijn: „Wacht een oogenblikje”. Wanneer hij zegt: „Ik ben verzadigd”, dan zal zijn buik opzwellen, totdat hij barst.

Als de menschen terug keeren van het strand, dan zullen zij niet mogen zeggen: „Hier is visch”. Als gij zegt: „Iets dat warm is”, zoo zal het goed zijn. Maar als men zegt: „Het zijn visschen”, dan zullen zij veranderen in groene slangen.

En dan nog deze regel voor ieder, die woont in het dorp: „Zout zal men kalk noemen en kalk zal men schelpen noemen.”

Als men kalk „kalk” noemt zal het veranderen in stof en als men zout „zout” noemt zal het worden tot wit zand.

Gekleurde doeken met figuren zult gij hier niet weven. Indien gij ze weeft, dan zullen de slangen naderen en u omkronkelen. Alleen witte en zwarte doeken mogen geweven worden.

Telken jare zult gij niet vergeten te offeren aan den geest van het dorp: een gevlekt varken en een grijze, zwart-gespikkelde kip.

Wanneer iemand u komt beoorlogen, hij zal niet in staat zijn het dorp binnen te dringen.”

Zoo sprak onze voorvader en wij weten, dat de geest van het dorp zijn woord heeft gehouden.

De stam der Mahoeneezen heeft het ondervonden. In grooten getale waren zij opgetrokken, mannen van naam en mannen van macht. Maar toen zij den heuvel beklommen hadden en stonden voor de poort, werden al hunne oogen verblind. Zij keerden terug, maar in hun terugkeeren wisten zij den weg niet meer. Zij trokken een bosch binnen en toen zij er in waren,

„Het oude dorp, gelegen op hoogen heuvel, Paraing Madita”
(blz. 103).

lagen daar de slangen op hen te wachten. Zij werden omkronkeld en werden verbrijzeld. Niet één keerde weder in zijn huis.

Deze heilige plaats zal ook nu onze redding zijn. Want verzetten wij ons hier aan de kust in onze dorpen, wij zullen geen weerstand kunnen bieden en zeker overwonnen worden.

Wij moeten ons terug trekken in Paraing Madita, want daar alleen zijn wij veilig. Al beklimmen de soldaten den steilen heuvel, zij zullen niet kunnen binnendringen in het dorp, want met blindheid zullen zij worden geslagen en in hun terugkeeren zullen zij omkomen. De geest van het dorp zal voor ons strijden en de slangen zullen voor ons overwinnen."

De woorden van Ana Kami hadden indruk gemaakt, temeer omdat men op deze wijze zelf niet behoefde deel te nemen aan daadwerkelijk verzet.

Langdurige besprekingen werden er nu nog gehouden over de wijze, waarop men zich zou gedragen tegenover de soldaten, wanneer Oemboe Lara Loenggi zich teruggetrokken had in Paraing Madita. Besloten werd dat allen zouden terugkeeren naar hunne dorpen en bij het doortrekken der soldaten zich in schijn zouden onderwerpen. De dorpen zouden niet versterkt worden en geen lans zou worden opgeheven. Men behoefde niet bevreesd te zijn, want de Witte Heer was geen plunderende vreemdeling, die alles afbrandt en meerooft. Hij was tevreden, wanneer men de dorpspoort voor hem opende en hem een sirih-pruim aanbood.

Wanneer men hem dus ongehinderd liet doortrekken, zouden huizen en bezittingen en vee worden gespaard. Op al zijn vragen moest men slechts antwoorden: „In Paraing Madita wacht u de vorst."

Den volgenden morgen keerden allen terug, terwijl er een bode naar de havenplaats werd gezonden met het bericht: „Oemboe Lara Loenggi komt niet, want hij is niet schuldig. Wil de Heer der soldaten hem spreken, dan kan hij hem vinden in Paraing Madita."

De luitenant wachtte kalm den vijfden dag af, maar toen Oemboe Lara Loenggi niet verschenen was, ging hij den volgenden morgen op marsch.

Door een vertrouwbaaren gids geleid, trok hij van dorp tot dorp, maar tot zijn verbazing vond hij overal de menschen rustig in hunne huizen. Men deed wel wat schuw en angstig en men was stug en terughoudend, maar van verzet of dreiging was geen sprake.

Steeds weer ontving hij op zijn vraag: „Waar is Oemboe Lara Loenggi?” het eenvoudige antwoord: „Hij wacht u in Paraing Madita.”

Maar op de vraag: „Zal Oemboe Lara Loenggi zich onderwerpen of zal hij zich verzetten”, trok men de schouders op en zeide: „Weet ik het” of: „Misschien wel, misschien niet.”

De luitenant werd er niet veel wijzer door en hij begreep weinig van dit ongewoon kalme en rustige gedrag der menschen.

Hij bleef echter terdege op zijn hoede en vooral des nachts werd goede wacht gehouden om tegen plotselingen overval beveiligd te zijn.

Overdag op den marsch werden alle maatregelen genomen om niet in een hinderlaag te loopen of een onverwachten lans-aanval te moeten doorstaan.

Geen schot werd er echter gelost en geen lans werd er gedruid. Ongestoord kon men doortrekken. De bevolking was schuchter tegemoet-komend en men kon zelfs kippen en vruchten koopen.

Zoo bereikte de luitenant na een tocht van vier dagen Paraing Madita.

Steil oprijzend uit het zacht golvend heuvelland stond daar de rots met loodrechte wanden, onbeklimbaar voor menschenvoet.

Slechts aan de noordzijde was een nauw kronkelend voetpad, dat als trapsgewijze naar boven slingerde tot vlak voor de dorpspoort.

Met een zware steenen omheining was de bovenrand van de rots afgezet, terwijl de eenige toegang bij de dorpspoort door dikke boomstammen en scherpe cactus en bamboe was versperd.

Bij het naderen der soldaten verschenen enkele mannen op den muur, hun lansen zwaaiend en den scherpen oorlogskreet uitgillend.

Oemboe Lara Loenggi met enkele getrouwen, waaronder

Oemboe Dongga en Ana Kami, waren vast besloten hier den Witten Heer af te wachten en de goden te laten beslissen.

Ana Kami had de mannen telkens weer moed ingesproken, maar uitdrukkelijk gezegd, dat men niet zelf van de wapenen mocht gebruik maken. Hoogstens mocht men een lans dreigend opheffen of een geweer in de lucht afschieten. Want niet lans of geweer zou de overwinning geven. De „slangen-voorvader” zou voor hen strijden en daarom kon men met een gerust hart den vijand afwachten.

Zelfs „Vader en Moeder van Overzee” zou niet instaat zijn de poort te verbreken en het dorp binnen te dringen. Zeker, men had wel gehoord, dat de Litina met zijne soldaten onoverwinnelijk waren, maar hier zou hij met een macht hebben te strijden, waartegen hij met het verdragende geweer en met de scherpe sabel weinig zou vermogen.

De geest van het dorp was machtiger dan wie ook, gelijk hij reeds zoo dikwijls had bewezen. Nog nooit was iemand er in geslaagd het dorp te veroveren. En zijn gebruiken had men steeds in acht genomen, nauwkeurig zich gehouden aan het verwisselen der woorden, terwijl men de jaarlijksche offerande nooit had vergeten. Waarom zou men dan ongerust zijn?

Gelaten en uiterlijk kalm wachtte men dus den vijand af.

De luitenant met zijn veertig man, was eerst de rots eens omgetrokken en toen hij zich overtuigd had, dat er slechts één toegang, maar ook slechts één uitgang was bij dit steile rotsgevaarte, had hij zijn bivak laten opslaan aan de noordzijde, waar het eenige pad naar boven voerde.

Peinzend stond hij naar boven te kijken. Langs het smalle steile pad kon men slechts man achter man naar boven klimmen, zoodat lansen en steenen naar beneden geworpen velen zouden dooden en wonden eer men boven was. En wanneer men eindelijk den top had bereikt, en kwam te staan op een klein pleintje vóór de zware versterking, wat dan?

Bij het opklimmen kon men wel gedekt worden door een goed gericht snelvuur van beneden, waardoor iedere verschijning op den muur zou worden belet. Maar als men boven gekomen was, moest het vuren gestaakt om niet zelf getroffen te worden.

Gesteld, dat men den top ongehinderd bereikte, dan begon de moeilijkheid eerst recht, want op dat kleine voorpleintje samengedrukt, was men een gemakkelijk doelwit voor lans en geweer, terwijl de vijand goed verdekt achter een stevige verschansing stond.

Bij eersten aanblik en overweging scheen de vesting zoo goed als onneembaar en hij moest erkennen, dat Oemboe Lara Loenggi een uitstekende plaats had uitgekozen om zich te verzetten.

Alleen een scherpe en langdurige belegering zou hier den vijand tot overgave kunnen dwingen, maar wie wist hoeveel weken dat kon duren, daar men daarboven wel groote voorraden zou ingeslagen hebben.

De luitenant met zijn mannen zouden door gebrek aan levensmiddelen waarschijnlijk het beleg eerder moeten opbreken, dan dat hij de menschen boven had gedwongen zich over te geven. Het eenige was, dat tot een storm-aanval werd overgegaan en met geweld van wapenen het verzet werd gebroken.

De luitenant schudde met zijn hoofd, want naar alle berekening zou dat vele menschenlevens kosten, terwijl het slagen lang niet zeker was.

Ook zijn sergeant, een beproefde Atjeh-ganger met Militaire Willems-Orde, meer ervaren dan de jongere luitenant, had eens aan zijn knevel getrokken en gezegd: „Luitenant, dat ziet er beoerd uit. Zoo'n rots-nest heb ik nog weinig gezien en als er Atjehers in zaten, mocht er wel een bataljon komen met een kolonel. Gelukkig lijken de kerels hier me nog al mak. Maar ik moet zeggen, zij zitten op een mooi, hoog en droog plaatsje.”

Evenmin als zijn sergeant, dacht de luitenant aan terugtrekken, en dus werd het besluit genomen aan te vallen, 't kostte wat het kost.

Hoewel men reeds vóór twaalfen was aangekomen, was er nog geen schot gelost en geen lans of steen geworpen.

De stilte, slechts zoo nu en dan onderbroken door het zwakke geluid van den scherpen oorlogskreet boven in het dorp achter de omheining, had iets beklemmends en onnatuurlijks. Enkele mannen hadden zich slechts eenige oogenblikken boven op den muur vertoond, maar zij waren spoedig verdwenen en als verlaten en eenzaam lag daar de rots.

Er moest iets gedaan en terwijl de soldaten bezig waren het bivak in te richten, nadat de mee gekomen dwangarbeiders de tenten hadden opgeslagen, besloot de luitenant eerst eens op verkenning uit te gaan.

De sergeant met enkele scherpschutters zou de steenen omheining daar boven goed in het oog houden om met geweervuur allen ongewenschten aanval te keeren.

De luitenant begon het rotspad te beklimmen. Kalm werkt hij zich naar boven, stappend van steen op steen. Al was hij slechts gewapend met klewang en revolver, het stijgen eischte alle krachts-inspanning, want handen en voeten moest hij soms gebruiken om hooger te komen.

Wanneer morgen bij den aanval de vijand zich verzette, had deze niets anders te doen dan zware steenen naar beneden te werpen, waardoor de beklimming zoo al niet onmogelijk, dan toch uiterst gevaarlijk zou worden. Alleen een spervuur van beneden kon zulk een verzet breken, al zou men ook dan niet zonder doden of gewonden boven komen.

Terwijl de luitenant met deze gedachten naar boven klom, was op den muur bij de dorpspoort een gestalte verschenen, die hem nauwkeurig naging met de oogen. Hij was gewapend met lans en schild, maar daar hij zich onbeweeglijk hield, wilde de sergeant beneden niet schieten, hoewel hij een gemakkelijk raakpunt was geweest voor zijn verdragende karabijn.

Schieten zonder noodzaak was verboden.

Halverwege de hoogte gekomen, ging de luitenant zitten, goed gedekt onder een overhangend rotsblok.

Wederom schudde hij even zijn hoofd, want hij begreep niet de houding van de menschen daar boven. Ongehinderd had men hem hooger en hooger laten klimmen, zonder ook maar eenige poging te doen hem door steenworpen tegen te houden.

Het geval scheen hem niet alleen moeilijk, maar ook zoo onverklaarbaar. Eerst dat rustige doortrekken van het vijandelijke landschap en nu dit kille, stille verzet. Het was hem een raadsel.

Enkele oogenblikken later klom hij weer naar beneden en zeide tot den sergeant: „Wij zullen morgen vroeg, als de zon op is, tot den aanval overgaan”.

„Best, luit'nt,” was het antwoord van den snorrebaard geweest. In het bivak werden de wachten betrokken en geen enkele voorzorgsmaatregel voor onverwachte gebeurtenissen werd verwaarloosd. In den maannacht was alles duidelijk zichtbaar, maar leek alles ook nog spookachtiger.

Wanneer de luitenant zijn ronde deed, want hij kon niet rustig slapen, en naar boven keek, scheen een geheimzinnig waas de stille rotsvesting te omgeven en nog steeds had hij geen verklaring gevonden van dit zwiigende verzet.

Dan weer op zijn smal veldbed liggend, moest hij, een man van grooten persoonlijken moed, telkens denken aan zijn mannen. Hoevelen zouden morgen dood of gewond neerliggen. Al was hij een jonge eerste luitenant, met zijn mannetjes had hij reeds heel wat doorgemaakt en hij hield van hen, gelijk zij van hem hielden. En hij vreesde, dat het een bloedige dag zou worden.

In het vroege morgenuur werd alles voor den aanval gereed gemaakt. Een bekwaam Ambonneesch sergeant, ook reeds geridderd (in dit opzicht was de luitenant nog de „mindere”), ontving de opdracht met twintig man, en hiervoor waren de scherpschutters uitgekozen, het opklimmen te dekken door geweervuur. Bij het minste verzet van boven, had men te schieten, den muur schoon te vegen en zoo het neerwerpen van steenen of lansen onmogelijk te maken.

De overige twintig man vormden de storm-ploeg.

Met de karabijn over den schouder en de klewang los in de schede, begon de klimpartij. Drie man voorop, dan de luitenant, vervolgens de anderen, terwijl de sergeant als laatste zou zorgen, dat bij een mogelijke paniek de troep bij elkaar bleef en niet vluchtte.

Omdat de luitenant wel begrepen had, dat een „onverwachte” overval niet mogelijk was, anders had hij het des nachts wel getracht, en overtuigd was, dat hij door onzichtbare oogen nauwkeurig werd gadeslagen, gaf hij den hoornblazer bevel het sein tot den aanval te blazen.

Schetterend klonken de felle tonen in de morgenlucht, weerkaatst door de steile witte rotswanden.

Het opklimmen begon. Niet haastig en snel, maar kalm en bedaard. Men vertrouwde op de twintig achtergebleven mannen,

die met hun geweren in aanslag den bovenrand van de rots onder schot hadden.

Langzaam klom men hooger en hooger, er voor zorgend dat de troep goed aaneen gesloten bleef.

Beangstigend stil bleef alles. Slechts de rollende steenen, door de klimmende voeten naar beneden gestooten, gaven geluid. Hijgend ging het ademen van de zwaar gewapende mannen.

Zou men zich dan niet verzetten daar boven en hen ongehinderd laten opklimmen en doordringen?

Bevend gerust werd echter hun aanval waargenomen door de menschen, glurend door de openingen in de steenen omheining.

Oemboe Lara Loenggi, met Oemboe Dongga en Ana Kami, waren zelfs op de borstwering geklommen, toen de soldaten halverwege de hoogte waren gekomen. En dat de soldaten beneden niet schoten, was alleen hieraan te danken, dat zij kalm bleven staan en geen enkel gebaar van afweer maakten. Hoewel de Ambonneesche vuurvreter trilde van spanning, hij hield zich aan het bevel: alleen schieten, wanneer de vijand begint.

Hooger klommen de soldaten en bijna had men den bovenrand van de rots bereikt.

Nog was geen schot gevallen en geen lans of steen geworpen.

Ook de Ambonnees beneden bewaarde zijn ijzige kalmte, gehoorzaam aan zijn opdracht, terwijl de mannen daar boven zich hielden aan het woord van Ana Kami: „Niet door lans of steen, maar door de macht van den geest van het dorp zullen wij overwinnen”.

De voorhoede van drie man was reeds over den rand heen geklommen en de luitenant had hen gevolgd.

Oemboe Lara Loenggi met zijn mannen waren weer van de omheining afgesprongen, wachtend het verdere gebeuren.

Maar toen brak het lawaai los.

Al was men daar boven schijnbaar gerust geweest, vertrouwend op den geest van het dorp, toch was er eenige angst voor die gevreesde vijanden.

Reeds bij het opklimmen van de soldaten had men den geest een weinig willen helpen in het met blindheid slaan der aan-

vallers. Met spiegeltjes in de hand, zonnestralen richtend op de klimmers, had men over de borstwering heen gereikt.

Maar verblind werden zij niet. Steeds hoger en hoger klommen de soldaten. Het gevaar kwam nader en nader.

Men verloor het zelfvertrouwen, toen de eerste mannen over den rand verschenen en daar stonden op het kleine plein voor de poort.

Oemboe Dongga, de dappere, kon zich niet langer inhouden en weer sprong hij op den muur, slingerend zijn geweldige werp-lans.

Getroffen viel een der soldaten op den grond, maar het eerste salvo-vuur brak allen tegenstand.

De geest van het dorp had zijn macht verloren en niet tot den aanval, maar tot vlucht renden de mannen het dorp in, de poort onverdedigd latende.

De soldaten waren niet met blindheid geslagen en men hoorde hoe zij met de klewang in de hand zich een doorgang kapten tot de dorpspoort.

De muur was verlaten en dof klonk het gedreun van den stormram tegen de zware deur.

Een algemeene vrees had zich van allen meester gemaakt, want de geest van het dorp was onmachtig gebleken tegen de soldaten van den Witten Heer.

Op het dorpsplein stond Oemboe Lara Loenggi met gebogen hoofd en Oemboe Dongga met verbeteren woede, schild en kapmes in zijn hand.

Wat moest men doen?

Ana Kami sprak kort en snel: „Heer en vorst, onderwerp u; ontvang den Litina en betaal de boete.”

Maar Oemboe Dongga sprak: „Neen, ik wil mij niet buigen voor de stem van den Vreemdeling; eerder wil ik sterven, dan mij onderwerpen. Met schild en kapmes in de hand zal ik gaan naar het zielen-land en vragen den geest van het dorp: waarom hebt gij ons verlaten.”

Ana Kami, de getrouwe en de wijze, streek zijn heer zachtjes over den bovenarm en zeide: „Meester, laat ons samen vluchten, als het onweder is afgedreven, komt er zonneschijn.”

Veel tijd tot beraad had men niet, want krakend stortte de dorpspoort in en de soldaten drongen naar binnen.

Oemboe Lara Loenggi bleef staan midden op het dorpsplein, met in den grond gestoken lans, teeken van onderwerping, want hij was gebroken in zijn wil van verzet, nu de geest van het dorp onmachtig was gebleken.

De luitenant met getrokken klewang voorop, wist zijn mannen in bedwang te houden, zoodat onnoodig bloedvergieten werd voorkomen, nu geen tegenstand meer werd geboden.

Slechts een vijftal dooden was er gevallen door het eerste salvo-vuur. In rustige houding stond daar Oemboe Lara Loenggi met zijn mannen, hand noch voet bewegend.

Hij trad naar voren en sprak: „Heer, hier ben ik en gij zijt gekomen. Betalen zal ik de boete mij op te leggen en terug geven zal ik de menschen door mij geroofd.”

De luitenant, nog steeds verwonderd en verbaasd over dit geringe verzet, omdat hij de oorzaak niet wist, nam de onderwerping aan. Oemboe Lara Loenggi werd naar beneden in het bivak geleid, en, naar voorschrift, gebonden onder scherpe bewaking gesteld. Maar des avonds was de gids en tolk bij den luitenant gekomen en had gezegd: „De aanstoker van het verzet, Oemboe Dongga, is ontkomen.”

In de algemeene verwarring, toen de soldaten het dorp binnen drongen, had Oemboe Dongga met Ana Kami kans gezien ongemerkt te ontsnappen.

Uit een huis aan de uiterste zuid-zijde gelegen, hadden zij lange touwen van buffelhuid genomen en zich langs den steilen rotswand laten afzakken. Onopgemerkt bereikten zij den bodem van het dal en sluipend door het hooge gras waren zij verdwenen.

Voorbij de eerste kronkeling van het dal, hadden zij zich overeind gericht en met vluggen pas zich verwijderd. Na een uur loopen kwamen zij bij een tuinhuis en met krachtige stem eischten zij twee paarden. In snellen ren waren zij verdwenen; eigen dorp en huis was hun naaste doel.

Maar de luitenant, door zijn tolk en gids gewaarschuwd voor Oemboe Dongga, had Oemboe Lara Loenggi laten komen en

hem gevraagd: „Waar is Oemboe Dongga, uw rechterhand? Ook hij moet zich melden en onderwerpen.”

Oemboe Lara Loenggi had geantwoord: „Waar hij is weet ik niet en wat hij doet is mij onbekend. Heb ik in mijn hand den roofvogel van de lucht of den krokodil van de rivier?”

De luitenant met het stamhoofd keerden terug naar de havenplaats. De boete werd betaald en de geroofde slaven terug gegeven, maar Oemboe Dongga en Ana Kami bleven onvindbaar.

Zijn dorp werd overvallen en doorzocht; zijn kudde paarden en buffels werden in beslag genomen, maar niemand wist waar hij gebleven was en geen spion kon zijn verblijfplaats ontdekken.

Er was rust in het landschap en de vorst was gehoorzaam aan de nieuwe bevelen van orde, door den luitenant voorgeschreven.

Oemboe Dongga en Ana Kami waren echter niet gerust.

Oemboe Dongga, de stijfhoofdige en de dappere, wilde niet buigen voor den Witten Heer, terwijl Ana Kami, de wijze, steeds aanried tot onderwerping.

Zij hadden een toevlucht gezocht bij een stam in de bergen en die had hen ontvangen, omdat men bewondering had voor hun moed in het zich verzetten tegen de eischen van den Witten Heer. Maar de luitenant was niet tevreden geweest met de onderwerping van het landschap van Oemboe Lara Loenggi. Aan het hoofd van zijn soldaten, doortrok hij het gansche eiland en eischte gehoorzaamheid aan zijne bevelen van orde en rust voor alle stammen.

Als een veldhoen op de bergen, zoo moest Oemba Dongga zich verschuilen, trekkend van dorp tot dorp, steeds in vreeze, dat zijn verblijfplaats werd verraden en de soldaten zouden komen om hem gevangen te nemen.

Na maandenlange zwerftochten kwam men tot deze beslissing op aanraden van Ana Kami.

„Heer”, zoo had deze gesproken, „uw huis en uwe bezittingen gaan verloren. Laat mij wederkeeren naar het dorp en toezicht houden over alles wat gij nog hebt.

Door boden weet ik, waar gij zijt en ik kan u van het noodige voorzien. Een eenzaam tuinhuis in de bergen zal uw woonplaats

zijn, totdat uw hart week is, om te leven onder het bevel van den Witten Heer.

Hadden wij eerst gedacht, dat de Witte Heer met zijn soldaten na de tuchtiging van Oemboe Lara Loenggi, weer zou terugkeeren overzee, gelijk hij vroeger gewoon was, nu is hij gebleven en de oude tijden zijn voorbij. Geen stam kan meer doen wat hij wil. Het bevel van den Litina is alleen van kracht."

Zoo was Ana Kami teruggekeerd naar het familiedorp. Hij had zich gemeld op de havenplaats en een „pas" ontvangen, nadat hij ingeschreven was. Maar Oemboe Dongga, de stijf. hoofdige, bleef boven in de bergen.

IX. ONDERWORPEN OP EEN AFSTAND.

IN een nauw ketel-dal met steil-opgaande en zwaar begroeide wanden van krijtrotsen, was het tuinhuis gelegen, waar Oemboe Dongga zijn schuilplaats had gevonden.

Kwam de vijand van boven, dan kon hij te paard snel ontwijken naar beneden, waar het nauwe dal zich splitste in allerlei zijwegen tusschen de kleine heuvels. Kwam de vijand van beneden, dan zou een vlugge klim naar boven langs het trapsgewijze uitgeholde pad hem doen ontsnappen.

Kwam men èn van boven èn van beneden tegelijk, de dicht begroeide zijwanden der steile rotsen hadden menig sluip-paadje voor den ingewijde, waarlangs ontkoming mogelijk en achtervolging uitgesloten was.

Rustig en ongemoeid zou hij er niet worden gelaten. Meer dan eens waren de soldaten gekomen en hadden de schuilplaats overvallen en doorzocht. Steeds echter tevergeefs. Want door het waakzame oog overdag en door het waakzame geblaf der

honden des nachts, had hij zich steeds bijtijds aan het gevaar kunnen onttrekken.

Het was echter een zenuwachtig leven en bovenal een ijdel, niets-doend leven, waardoor de vroeger zoo krachtige, beweeglijke, werkzame man uitteerde en slap werd van lichaam en geest.

Na maanden van onrust, want na een overval door de soldaten durfde hij zich slechts na een verblijf van dagen en nachten in het bosch, weer naar zijn tuinhuis te begeven was Ana Kami hem komen bezoeken.

Hij was zoo innig verbonden aan zijn heer en had diep medelijden met diens eenzame verbanning. Hij kon zijn heer niet zoo maar aan dit droeve lot overlaten en wilde trachten hem te bewegen zich toch eindelijk te onderwerpen.

Dat hij kwam was niet zonder gevaar voor eigen leven, want de Litina had hem alle gemeenschap met Oemboe Dongga verboden en gedreigd, dat indien hij ooit merkte, dat hij met den vluchteling konkelde, hij in het „donkere huis” zou worden gezet en verbannen van het eiland.

Hij kon echter zijn heer niet overlaten aan de eenzaamheid van verlatenheid daar boven in het dal. Steeds was hij met zijne gedachten bij hem en hij wilde hem zoo gaarne goeden raad geven.

Er was een blijde trek gekomen op het vermoeide gelaat van Oemboe Dongga, toen Ana Kami, de getrouwe en de wijze, hem kwam bezoeken.

„Heer,” zoo had deze gesproken :

„Waarom blijft gij langer hier boven,
als een havik op hoogen boom,
als een krokodil op een zandplaat
in de breede riviermonding?

Daal naar beneden naar uw huis,
klim op naar het bewoonde land der menschen.

Men wacht op u en ziet naar u uit,
zooals men let op het verschijnen
van een groote schildpad
die eieren komt leggen
op het breede strand.

Uw jongste zoon is gesneuveld
bij den overval van uw dorp;
en uw vrouw zit eenzaam
bij het rookende haardvuur.

Het dorpsplein is stil en verlaten,
somber klinkt het stampen
in de oude rijstblokken;
geen gong van feestvieren
wordt geslagen of gehoord.

De tuinen liggen onbewerkt,
de weidevelden en de dalen,
zijn van paarden en buffels beroofd.

Waarom laat gij ons langer als weezen,
weg geworpen door vader en moeder,
in moeite en zorg?

Onderwerp u aan den Witten Heer,
gelijk uw vorst gedaan heeft.

Laat uw lichaam zich omkeeren,
laat uw paard zich omdraaien.

Woon weder in uw huis
en zit weder in uw voorgalerij.

Dan zal worden gehoord
het vroolijk stampen in de rijstblokken;
het schelle geluid der gongs,
het doffe gedreun der trommen,
het gehinnik der paarden,
het gekakel der kippen."

Oemboe Dongga had echter stug en strak geantwoord:

„Waarom zou ik, heer der vlakte,
als een jonge buffel
getrokken worden met touwen,
naar de verre havenplaats,
waarheen ik niet wil gaan?

Waarom zou ik als een paard,
gesneden worden van ooren

en getemd met harden toom
om bereiden te worden door een man?

Als een havik der luchten,
als een krokodil der wateren,
als een hert der dalen,
heb ik steeds gezocht eigen weg,
ben ik steeds gegaan eigen pad.

Heb ik Vader en Moeder van Overzee
geroepen of bevelen gegeven?

Ik zal hen niet beoorlogen,
als menschen van vijandelijken stam.

Maar waarom komen dan de soldaten
en schieten met verdragend geweer?

Ik geef geen bevelen in hunne dorpen
aan de overzijde der zee.

Waarom willen zij zich dan indringen
in onze dalen en op onze vlakte?

Zal ik buigen voor den Litina
met zijn harde blauwe oogen
en gehoorzamen zijn stem?

Neen, laat mij maar sterven
eenzaam en verlaten,
en ik zal gaan naar de plaats,
vanwaar niemand wederkeert,
en daar spreken het woord:
goden en zielen
heb ik u niet trouw gediend?
waarom hebt gij mij dan niet geholpen,
in den strijd tegen de witte vreemdelingen?"

Ana Kami had het pleiten niet opgegeven, steeds weer hield hij aan met overredende woorden.

„Heer”, sprak hij eindelijk, „daar is de Witte Medicijnman, die woont temidden onzer dorpen aan de kust. Gij kent hem, want hij heeft uit uw tasch sirih mogen nemen en in uw voor-galerij heeft hij uw rijst gegeten.

Gij weet het, zijn lever is oprecht, zuiver van lijn als een

goede varkenslever. Hij is voor ons allen als een vriend en als een broeder.

Laat zijn mond uw mond worden en laat hem voor u spreken tot den Litina op de havenplaats.

Zal ik hem roepen om tot u te komen? Wees niet bevreesd, dat hij u verraden zal, want nog nooit heeft hij aan de soldaten den weg gewezen of aan den Litina verteld, waar geweren verborgen waren.

Spreek met hem, nu gij naar mij niet wilt hooren. Laat hem zeggen den weg, dien gij hebt te gaan en beslis dan."

Na lange redeneeringen stemde Oemboe Dongga er in toe een onderhoud te hebben met den Witten Medicijnman, indien Ana Kami hem zou begeleiden naar het verre tuinhuis.

Zoo was Ana Kami den volgenden dag vertrokken, maar het was voor hem een moeilijke gang. In zijn hart haatte hij al wat witte vreemdeling was. En al gaf de Witte Medicijnman geen bevelen aan vorst of volk, al was hij altijd even vriendelijk en behulpzaam in het verzorgen der wonden en in het geven van medicijn, sprak hij niet altijd van den Hoogen Hemel-Heer en leerde hij niet uit het Groote Boek? Zijn leerende woorden waren eigenlijk nog gevaarlijker voor de aloude zede en gewoonte, dan de bevelende woorden van den Litina.

Het was dan ook alleen uit liefde voor zijn meester, dat hij de hulp en medewerking van den Heer der Medicijnen ging inroepen.

Lang en veel behoefde hij niet te praten, al spoedig vond hij hem bereid mede te gaan om zoo mogelijk Oemboe Dongga te overreden zich te onderwerpen.

Op den afgesproken dag kwam Ana Kami des morgens vroeg, eer nog de zon was opgegaan, slechts vergezeld van een drietal vertrouwde mannen.

Het was geen gunstige tijd van het jaar om op reis te gaan. De regentijd was juist begonnen en de voetpaden waren modderig en de rivierovergangen moeilijk doorwaadbaar.

Het had reeds drie dagen bijna aan één stuk geregend, zoodat de weg voor paard en mensch zwaar begaanbaar was.

Maar men ging op pad. De Witte Medicijnman was slechts

vergezeld van een paarden-jongen uit zijn huis, die onbekend was met het doel van den tocht.

Alles moest zooveel mogelijk geheim gehouden worden en Ana Kami had overal verteld, dat hij den Heer der Medicijnen ging begeleiden naar een familielid van hem, dat zwaar ziek was in een ver dorp.

Ook aan dezen had hij zelfs niet verteld, waar de schuilplaats van Oemboe Dongga gelegen was. „Boven in de bergen, een dag-reis ver”, was de eenige plaats-aanduiding, welke hij had willen geven.

Ana Kami, als gids reed voorop, dan de Heer der Medicijnen, terwijl de andere mannen den stoet sloten. Verder en verder trok men, zooveel mogelijk dorpen en tuinhuizen vermijgend. Eerst uren langs de kust, nu eens op het strand, dan weer een wat meer binnenwaarts gelegen pad volgden.

Toen werd een kaap beklommen, welke steil uit de zee oprees en ver in zee uitstak. Met het paard aan de hand daalde men aan de andere zijde neer in de kustvlakte, waar al spoedig een pad werd ingeslagen, dat naar boven, het gebergte in leidde.

De zon was reeds halverwege haar dalen, toen een breede bruisende bergstroom werd bereikt. Bruin-modderig stroomde het water in hevige kracht, meters hooger dan gewoonlijk in de breede rivierbedding.

Overtrekken was onmogelijk, daarom werd het wenken van enkele menschen aan de overzijde gevolgd en men sloeg een pad in, dat over heuvels en door dalen, door bosch en door struikgewas de bochtige kronkelende rivier stroomop volgde.

Na meer dan een uur rijden, hield Ana Kami zijn paard in. Van de overzijde had men de ruiters steeds gade geslagen uit de dorpen en uit de tuinhuizen. Want men was wel op de hoogte gebracht van de komst van dien Heer der Medicijnen, die zou komen om te spreken met den onvindbaren vluchteling, van wien niemand „iets afwist”.

Ana Kami had zijn paard ingehouden, omdat er iemand verschenen was, zwaaiend met een witten doek. Hier was dus de plaats waar de rivier kon worden overgetrokken. Er was dan ook een pad, dat in den steilen oever naar het water afdaalde.

„Een breede, snel vlietende bergstroom” (blz. 120).

Ana Kami als eerste dwong zijn steigerend wederstrevend paard naar beneden, het modderige snel stroomende water in. Maar door de kracht van den stroom, werd hij terug geslagen tegen den oever aan, zoodat hij slechts met de uiterste krachtsinspanning het opgaande pad weer kon bereiken.

De man aan de overzijde, die deze vergeefsche poging gezien had, daalde nu af naar beneden en ontdeed zich van eenige overtollige kleedingstukken. Slechts met een kleinen doek om zijne lendenen en een langen stevigen stok in zijn handen stapte hij in het bruisende water. Stap voor stap, tastend met zijn voeten en steunend op zijn stok, zocht hij een weg op den steenachtigen bodem en schuin overstekende, met den stroom meegaande, bereikte hij de overzijde een vijftig meter beneden de plaats, waar Ana Kami en zijn gevolg stond te wachten.

Koud en nat ging hij de mannen voor en bracht hen een paar honderd meter stroomop. Ook daar was een pad naar beneden en het paard van den Witten Medicijnman bij de teugels grijpend, daalde hij af in het donkere water. Diep was het niet, slechts tot aan de buiken der paarden. Allen volgden nauwkeurig de aangegeven richting en bereikten veilig de overzijde.

Daar werd een oogenblik rust gehouden in een tuinhuis, terwijl jonge klappers werden gedronken en een sirih-pruim werd aangeboden.

Onopgemerkt was een bode te paard verdwenen om Oemboe Dongga te waarschuwen, dat men op komst was.

Want het doel van den tocht was nog niet bereikt. De schuilplaats van den vluchteling lag nog veel verder stroomop.

Het gewone pad naar boven ging nog eenige malen de snel stroomende rivier over, heen en weer. Er was echter nog een andere weg, hoog en steil het gebergte in, afsnijdend de veelvuldige rivierkronkelingen. Al was het zeer vermoeiend voor de paarden, die reeds zulk een zwaren dagmarsch achter zich hadden, dit pad werd nu gevolgd.

Met een terrein-kundigen gids voorop zette men den tocht voort. Hijgend en bezweet klommen de paarden het door rollende steenen moeilijk begaanbare pad naar boven, totdat een hoog-

vlakke was bereikt. Na een vluggen draf daalde men weer af in een kronkelend bergdal met allerlei vertakkingen, totdat eindelijk het smalle ketel-dal werd bereikt, aan het einde waarvan de schuilplaats van Oemboe Dongga gelegen was.

De zon ging bijna onder, toen men door een nauwe, lage deur een steenachtig erf opreed, waarop in het midden een oud, half-vervallen huis stond. Een bijna ondoordringbare cactus-haag, op sommige plaatsen meters breed en meters hoog, omringde het gansche erf. Wanneer men de deur gesloten had, was het voor een inlandschen vijand onmogelijk binnen te dringen. Maar de poort stond wijd open.

Niemand trad echter uit het huis om de gasten te verwelkomen. Het scheen als uitgestorven.

De mannen stegen van hunne paarden, welke naast en onder het huis werden vastgebonden. Met een flinken bos gras voor zich — er was dus blijkbaar op hun komst gerekend — stonden de dieren spoedig te eten.

De mannen klommen in het smalle lage voorgalerijtje en gingen zitten op den vloer van gespleten bamboe-latten, afwachting de dingen die gebeuren zouden.

Lang behoefde men niet te wachten. In het schemerlicht van den snel vallenden avond verscheen in de poort een stoet mannen. Gewapend met lans en schild, stapten zij achter elkander langzaam voort. De voorste, Oemboe Dongga, versnelde zijn pas, toen hij wat dichterbij gekomen was, liep op den Heer der Medicijnen toe, greep diens handen en bracht die aan zijn mond, zijn neus er op drukkend en ze besnuivend.

Bij het begroetings-woord: „Vriend, ga zitten en laten wij sirih kauwen”, verhelderde een oogenblik een kleine glimlach zijn vervallen gelaat en zette hij zich neder.

Hij was niet meer de forsche, zelf-bewuste man van vroeger. De anders zoo flikkerende, donkere oogen stonden nu droevig en zijn vroeger zoo bulderende stem klonk nu mat.

Na de eerste begroetings-woorden werd overgegaan tot het stampen van een sirih-pruim.

Toen begon het gesprek over allerlei onverschillige dingen. Hoe warm het was en hoe ver.

Ana Kami vertelde, dat geen regenbui onderweg hen had overvallen.

„Achter ons heeft het geregend, vóór ons heeft het geregend, rechts van ons in zee vielen zware buien en links van ons in de bergen was het donker door de wolken. Maar wij bleven droog. De Geest van den Witten Heer is machtig en heeft ons snel doen bereiken het doel van onzen tocht. Gunstig is het teeken van zulk een voorspoedige reis.”

Op een wenk kwam de paarden-jongen en reikte de van rottan gevlochten reismand over. De Heer der Medicijnen haalde er een gekleurden doek uit en legde dien neer op een klein sirih-mandje en volgens al-oude gewoonte sprak hij:

„Hier is een doek
door mij neergelegd;
zie hem goed aan,
als teeken van het spreken.

Ik ben gekomen
van het verre land
en van de verre rivier,
hoorende uw stem
door den mond uwer boden.

Waarom hebt gij geroepen?
Laat kort zijn ons gesprek,
want ver was de reis
en moeilijk was de tocht.

Vermoeid zijn de paarden,
afgemat zijn de menschen.

Spreek morgen uitvoerig.
Hoor mijn stem en antwoord,
verhef uw stem en spreek.”

Oemboe Dongga antwoordde:

„Uw aangezicht heb ik gezien,
uw stem heb ik gehoord.

Nu is rustig mijn hoofd
en zijn koud mijne voeten.

U heb ik gevraagd te komen
van het verre land,
van de ver verwijderde rivier;
want gij zijt het, die woont
in het land van moeder en grootmoeder,
in het vlakke veld.
bij de groene pinang-boomen.
Gij zijt het die bewaakt
het dorp van mijn afkomst.
Met wien zou ik anders spreken,
tot wien zou ik mij anders wenden?
want groot is mijn moeite
en zwaar is mijn lever.
Help mij dus
en wijs mij den weg."

Het was reeds donker geworden, want de maan was nog niet geklommen boven de steile kalk-rotsen van het ketel-dal.

Een klein walmend olie-pitje, ter eere van den witten gast ontstoken, wierp groote donkere schaduwen en slechts enkele kleine licht-plekken in het smalle voorgalerijtje, waar een zware lucht van klamme, zweetende menschenlijven hing.

Met aller instemming zou morgen *het* onderwerp besproken en behandeld worden. Dezen avond zou men eten en rusten.

Een geitenbokje werd voorgebracht en klagend klonk zijn stem door de stille avondlucht, toen forsche, ruwe handen het aangrepen en slachtten.

Vlug en handig werd de lever uit het nog trillende lichaam gesneden en bij het flauwe schijnsel van het lampje onderzochten streng-ernstige gezichten de lijnen en de vormen. De lever had een goed geopenden mond, wat bleek uit de zuivere inkeping van den bovenrand. Het voorteeken was gunstig en morgen zou het gesprek in goede orde afloopen.

„Als de lever nu eens niet goed geweest was, zoudt gij dan morgen niet willen hooren mijn stem en niet willen luisteren naar mijn raad en wantrouwen mijne woorden?“, sprak de witte gast.

„Neen, dat niet, maar wij zouden een ander beestje slachten, een varken of een jongen buffel, totdat wij zekerheid hadden, dat uw komst met vrede was en uw tong rechte woorden sprak.”

„Maar gij weet, dat ik niet geloof in de lijnen van een lever en in de kronkelingen van een kippen-darm. Dat zijn slechte gidsen op den levensweg. Wie deze teekenen volgen, dwalen dikwijls.”

„Het is, zooals u zegt; maar u kunt lezen uit het Grootte Boek en verstaan de stem van uw Hemel-Heer, wanneer gij tot Hem bidt met gesloten oogen.

Wij echter zijn aangewezen op deze teekenen, willen wij verstaan den wil onzer goden en vaderen. Zoo is uwe gewoonte en zoo is onze gewoonte.”

Aan het gesprek kwam een einde, omdat het eten werd opgediend.

De vierkante stukjes geitenvleesch, ingewreven met zout en aan een puntig stokje geregen, geroosterd in het helder vlamvend vuurtje van droog hout, smaakten heerlijk na den vermoeienden tocht. De gekookte rijst, in witte mandjes opgediend en be strooid met kleine roode pepervruchten, was spoedig verdwenen in de hongerige magen.

Na het eten werd nog even wat gesproken, maar al spoedig lagen alle mannen op de breede, oneffen gasten-bank in huis op de uitgespreide slaapmatten te slapen.

Alleen het gehinnik van een paard of het kort blaffen van een hond, verbrak zoo nu en dan het snorkend geluid der vermoeide menschen.

Oemboe Dongga had zich met zijn volgelingen verwijderd, het huis aan de gasten overlatend. Het was geen wantrouwen, dat hij zich terugtrok, maar groote voorzichtigheid. Wie wist of men niet heimelijk het spoor had gevolgd en dus trachten zou hem van nacht te overvallen.

Dat was de onrust van zijn leven. Nooit voelde hij zich veilig. Ook tijdens het gesprek in den avond, had hij met het geweer in zijn handen en de oogen steeds op de geopende poort gericht, zitten speuren, gereed om bij het minste gerucht van gevaar op te springen en te verdwijnen.

Hij bracht den nacht door buiten in het bosch, hoog op de helling van het steile ravijn.

Nadat de zon was opgegaan en de witte morgen-nevel uit het dal was opgetrokken, kwam hij de open poort weer binnen stappen, gevolgd door een zestal stoere mannen.

In de voorgalerij begon het gesprek, maar het werd al spoedig een redeneeren op allerlei bijpaden; welk argument er ook werd aangevoerd, steeds had hij een ontwijkend antwoord. Hoewel hem werd gewezen op het onmogelijke van zijn verzet, en hij gaf toe dat niemand zich tegen de soldaten kon verzetten; hoewel hem aangetoond werd het nuttelooze van zijn verzet, want vandaag of morgen zou hij gesnapt worden door een overvallende patrouille; al werd hem onder 't oog gehouden het schadelijke van zijn verzet, want de gansche landstreek en al de dorpen bleven onrustig, zoolang hij zich niet gemeld had, steeds kwam zijn eind-antwoord hierop neer: „Ik ben bang naar de havenplaats te gaan en te verschijnen voor den Litina. Wanneer ik kom en hij ziet mij aan met zijn blauwe oogen, dan val ik dood ter aarde. De Litina met zijn doordringenden blik heeft geen geweer of lans noodig, hij zal mij doorboren met zijn oogen en ik zal sterven. Waarom zou ik dan gaan, ook hier kan ik mijn oogen sluiten en vertrekken naar het zielenland.

Toen mijn dorp werd overvallen door de soldaten, is mijn jongste zoon getroffen door een kogel, en stappend over zijn lichaam ben ik gevlucht in de hooge en dichte cactus der omheining. Daarom ben ik bang voor het oog van den Litina. Laat mij daarom eerst mijn geweren inleveren, dan kan hij zien, dat ik mij niet daadwerkelijk wil verzetten. Nog nooit heb ik op de soldaten geschoten uit eigen beweging, alleen, wanneer zij mij aanvielen heb ik geantwoord en ben gevlucht.

Ik wil onderworpen zijn op een afstand van verre. En als bewijs hiervan, neem mede het kind van mijn broeder en laat het onderwijzen op de school van lezen en schrijven.

Over eenige maanden, wanneer mijn lever rustiger zal zijn, zal ik komen en sirih kauwen in het huis van den Heer der Medicijnen. Zoo zal ik stap na stap onder zijn geleide gaan naar de havenplaats en spreken met den Litina.

Maar nu is mijn lever nog zwaar en ik kan niet gaan. Mijn geweren zal ik zenden, als teeken van onderwerping. Maar als ik een soldaat zie, dan vlucht ik in bosch en ravijn.

Heer der Medicijnen, aan u wil ik onderworpen zijn, want gij hebt medelijden met ons volk, spreek daarom voor mij als mijn mond, opdat ik kan terugkeeren in mijn dorp."

Het antwoord was geweest: „Broeder, het is niet noodig aan mij onderworpen te zijn. Uw lever en mijn lever zijn één. Nooit ben ik uw vijand geweest en aan mij hebt gij u niet te onderwerpen. Maar met den Litina is het een andere zaak; hij eischt gehoorzaamheid aan zijn stem, omdat hij spreekt namens Vader en Moeder van Overzee. Zoolang gij blijft vluchten en u schuil houden in het bergdal, beschouwt hij u als een vijand. Daarom ga mede naar de kust en vertoon u op de havenplaats en ga zitten in zijn voorgalerij. Gij behoeft niet bevreesd te zijn. Men zal u niet binden, noch uw voeten sluiten in het houten blok. Rustig en rechtvaardig zal men uwe zaak onderzoeken en het oordeel uitspreken. Zijt gij schuldig, betaal dan de boete, gelijk uw vorst en heer gedaan heeft, na Paraing Madita. Maar gij moet zelf komen. Hoe kan anders uw zaak onderzocht worden? En dit is zeker, wanneer gij vrijwillig zelf komt, dan is onze Vader en Moeder van Overzee medelijdend en ruim van lever."

Maar steeds bleef hij bij zijn zeggen: „Ik ben bang; laat mij onderworpen zijn van uit de verte."

Wederom was het antwoord: „Bang, ik ben bang, is het eenige, dat gij zegt. Er is tweeërlei vreeze. Daar zit Oemboe Rahi, de metgezel van Ana Kami, en wat heeft hij niet gedaan! Hoeveel slaven, vrouwen en kinderen heeft hij niet met touwen aan elkaar gebonden, dagen lang meesleurende, overal verkocht. Is hij niet geweest een handelaar in geweren en een smokkelaar in kruit? Een gestolen paard te koopen of te verkoopen, dat was zijn liefste werk. Zoo was hij vroeger. Maar waarom doet hij het nu niet meer, rustig zittend in zijn dorp? Omdat hij bang is voor de bevelen van Vader en Moeder van Overzee. Daarom laat hij die daden van roof en van diefstal en leeft hij kalm in zijn huis.

Dat is een goede vreeze. Maar gij zegt: „mensen wil ik

niet meer rooven en paarden wil ik niet meer buit maken; mijn geweren zal ik inleveren en daarom loop ik weg en verschuil mij als een boschhaan in het struikgewas.

Dat is een verkeerde vreeze. Kom te voorschijn uit uw schuilplaats en loop niet meer weg. Ga staan voor den Litina en zeg: „Hier ben ik en ik wil wonen in mijn dorp, gehoorzamen het woord van Vader en Moeder van Overzee.”

Het woord van tegenwerping bleef niet uit, steeds had hij zijn uitvluchten. „Ik ben bang, daarom vlucht ik voor de soldaten. Ik versterk geen vesting en verdedig mij; ik roep mijn mannen niet op en ga tot den aanval over. Altijd ben ik weg-geloopt, als de soldaten kwamen en ik heb nog nooit op den Litina geschoten. Laat men mij met rust en ik zal onderworpen zijn op een afstand. Dan zal ik na maanden afdalen naar de kust en na maanden zal ik gaan naar de havenplaats. Stap voor stap wil ik den weg volgen.”

„Zoolang gij als een vluchteling in de bergen zit, is de zaak niet in orde. Vindt u straks een rondtrekkende patrouille, dan kan een kogel u treffen en gij sterft verlaten in het bosch of op het veld. Gij zijt als iemand, die een groote wond aan zijn been heeft. En nu wil hij de eene helft van de wond met goede medicijn behandelen. De andere helft laat hij onverzorgd. Maar hij heeft alle kans juist te sterven door dat open gedeelte, waar hij nog geen medicijn op wil hebben. Neen, de medicijn moet gij in ééns opleggen op heel de wond, dan is er genezing. Daarom sta op, want niet een onderwerping van verre op een afstand, zal redding brengen. Ga terstond naar de havenplaats en de Litina zal uw zaak onderzoeken, rechtvaardig en billijk. Dit is de goede weg tot vrede en rust.”

Maar Oemboe Dongga was niet te bewegen tot zulk een forschen stap. Voetje voor voetje wilde hij naderen. Ook na uren praten werd geen ander resultaat bereikt.

's Middags tegen vier uur stond hij op en door enkele mannen gevolgd stapte hij de poort uit, om „geweren te gaan zoeken”.

Dien avond keerde hij niet terug, zoodat het stil en rustig bleef in het eenzame tuinhuis.

Afgesproken was, dat men den volgenden morgen vroeg zou

vertrekken, om zoo mogelijk weer in één dag-reis thuis te zijn.

In den kouden morgennevel was reeds alles gereed, maar Oemboe Dongga was nog niet verschenen. Als menschen die al den tijd hebben, zat men te wachten op zijn komst. Eindelijk reed hij het erf op, gevolgd door een aantal mannen.

Neen, dat ging niet om zoo maar heen te gaan. Eerst eten en nog eens praten.

Een varkentje werd gevangen, geslacht, vlug geroosterd en het afscheidsmaal was gereed. Na het eten werd nog eens lang en breed gesproken over zijn onderwerping.

Veel verder dan gisteren kwam het gesprek echter niet. Zijn broeder zou meegaan en aan den Litina een viertal geweren inleveren, als teeken, dat hij „onderworpen was op een afstand”. Tot geen ander besluit was hij te brengen.

De zon was reeds halverwege omhoog geklommen eer men vertrekken kon. Uiterlijk kalm en onbewogen, met zijn geweer in de hand, stond Oemboe Dongga in de poort de achter elkaar wegrijdende mannen na te staren, tot een bocht in het dal hen uit zijn oog deed verdwijnen.

Enkele dagen later keerde zijn jongere broeder terug met de tijding, dat de Litina wel de geweren had aangenomen, maar geen genoegen nam met een „halve onderwerping”.

Oemboe Dongga bleef echter stijfhoofdig bij zijn voornemen.

Eenigen tijd later deed een patrouille weer een poging om hem te overvallen, maar dat gelukte natuurlijk niet.

X. EINDELIJK RUST.

TREKKEND van schuilplaats naar schuilplaats, telkens opgejaagd en nagezet als een hert dat door jagers ten doode toe wordt vervolgd, zwierf Oemboe Dongga maandenlang van dal tot dal en van ravijn tot ravijn, nergens een veilige schuilplaats vindende. Nooit durfde hij vele nachten slapen op één en dezelfde plaats, uit vrees dat hij overvallen zou worden.

De vluchteling werd overal in de tuinhuisen aarzelend ontvangen en van het noodige voorzien, maar men was dankbaar als hij weer vertrok.

Want het gebeurde nog al een enkele maal, dat men tot verantwoording geroepen werd door den Litina, omdat men den zwerveling eten had gegeven of onderdak had verleend. Als verontschuldiging zeide men zeer deemoedig: „Heer, wij waren bang voor zijn dreigend geweer en zijn gewapende volgelingen. Alleen uit vrees, dat hij geweld zou gebruiken, hebben wij hem eten gegeven en de soldaten waren te ver om ons te helpen.”

Op de vraag naar zijn tegenwoordige schuilplaats, trok men de schouders op en was het antwoord: „Hoe kunnen wij dat weten, want hij heeft ons niet gezegd waarheen hij ging.”

Voor rechtstreeks verraad behoefde Oemboe Dongga niet bevreesd te zijn, want de een hielp hem uit vriendschap, een ander, omdat hij bang was te weigeren en sommigen uit zuiver eigen belang.

Want er waren velen, die niet gaarne zouden gezien hebben, dat hij werd gegrepen of uit eigen wil tot onderwerping kwam. Men vreesde, dat Oemboe Dongga, om eigen schuld te verlichten wel eens het schuldenregister van anderen zou kunnen openen. Om zich te verdedigen, zou hij den Litina vertellen van verborgen geweren, van heimelijk verkochte slaven en van gestolen paarden.

Want Oemboe Dongga had op zijn zwerftochten veel gezien en veel gehoord. Men was er dus niet op gesteld, dat hij ge-

grepen werd of zich meldde. Het beste zou nog zijn, dat hij door een soldaten-kogel getroffen werd, want dan zou hij niet meer kunnen „praten”.

Bovendien was de naam van Oemboe Dongga voor velen een uitkomst in moeilijke gevallen. Wanneer men vroeger door eigen vorst of door den Bewaker van de Vlag tot verantwoording werd geroepen over de een of andere booze daad, dan was steeds de verontschuldiging geweest:

„Ik heb het niet gedaan
uit eigen wil,
uit eigen verkiezing.
Ik was een hond,
wiens taak het is om te bijten:
ik was een slang,
wier taak het is te omkronkelen;
ik was een krokodil,
wiens taak het is mee te sleuren.”

Men wilde daarmee zeggen, dat men door een ander tot de daad was overgehaald of uitgezonden, en trachtte op deze wijze van de verantwoordelijkheid of van de straf af te komen,

Maar nu was het veel gemakkelijker. Werd er ergens gestolen of werd er een moord gepleegd of waren er paarden verdwenen, zoo was het eenvoudig: „Oemboe Dongga heeft het gedaan.”

Hij kon zich toch niet verantwoorden.

Het was in veler belang, dat hij maar bleef zwerven en men hoopte dat hij vandaag of morgen plotseling aan zijn einde zou komen.

Men zou nooit tot hem zeggen: „Oemboe Dongga onderwerp u en houd op met uw zwerftochten”. Integendeel, altijd weer zeide men: „Man en dappere, als gij zoudt verschijnen voor den Litina, dan zal hij u met een touw laten binden, als eengewone slaaf; met de voeten zal hij u zetten in het nauwe blok; maanden lang zult gij moeten blijven in het donkere huis, opgesloten tusschen vier wanden en het einde zal zijn een ellendige dood of verbanning van het eiland.”

Geen wonder dat hij leefde in gestadigen angst van wantrouwen. Norsch en schuw was hij geworden, hoe meer hij hoorde, dat men hem van allerlei booze daden beschuldigde en zijn naam misbruikte. Hoe zou hij zich ooit tegen al die valsche leugens kunnen verdedigen. Daarom vreesde hij temeer zich te onderwerpen.

Toch weigerde hij een „bende” te vormen, die aanvallend zou optreden en zich zou verzetten tegen de soldaten. Hij had er meer dan eenmaal de gelegenheid voor gehad, want telkens waren er mannen bij hem gekomen, door den Litina ter verantwoording geroepen voor roof of paardendiefstal, en zij wilden zich bij hem aansluiten.

Maar steeds had hij hen weggezonden met het woord: „Ik heb aan mijn eigen last genoeg te dragen. Waarom komt gij tot mij? Ga gij ook maar uw eigen weg.”

Slechts vergezeld van een drietal getrouwen, trok hij steeds rond, onrustig als een hert, door de honden opgejaagd.

Zelden ontving hij bericht van Ana Kami, want deze wist lang niet altijd de juiste schuilplaats van zijn heer. Wilde hij eens iets weten van huis en dorp, dan zond hij een van zijn volgelingen om inlichtingen.

Treurig en neerdrukkend was het laatste bericht geweest.

Ana Kami woonde als zijn plaatsvervanger in het groote familiehuus. Maar het vroeger zoo levendige dorp, waar iederen dag velen de poort uitgingen en binnen kwamen, was nu stil en bijna verlaten. Vele zaken waren er ook niet meer te behandelen of te regelen, verreweg het grootste gedeelte der paarden en buffels was verdwenen. Nu de meester niet meer waakte en met sterke hand opkwam voor zijn eigendom, had iedereen zijn kans waargenomen om zich iets toe te eigenen. Binnen het jaar was er van zijn grooten veestapel niet veel meer over gebleven.

Ana Kami had het machteloos moeten aanzien, dat de bezittingen van zijn heer langzamerhand verdwenen. Hij kon er echter niets tegen doen. Men had vroeger naar zijn stem geluisterd en waar hij kwam als afgezant van zijn heer had men het hoofd gebogen en gehoorzaamd.

Maar evenals de sterke liaan valt en afsterft met den omgekapt boom, was hij gevallen met zijn heer.

Bij den Litina om hulp en bescherming gaan vragen, was onmogelijk, want deze zou zeggen: „Moet ik bewaken de kudde van hem, die tot mij niet wil komen?”

Dringend had Ana Kami er nog eens op aangedrongen, dat zijn heer zich zou onderwerpen, eer het te laat was en alles was verloren.

Somber had Oemboe Dongga dit bericht ontvangen en peinzend zat hij gehurkt in den killen avond-nevel, hoog op een rots, waar een verlaten, bouwvallig tuinhuisje stond.

Vragend waren zijn gedachten gaan zwerven.

„Waarom laat men mij niet met rust? Heb ik mij niet onderworpen op een afstand? Heb ik geen geweren ingeleverd, als bewijs van toenadering? Heb ik mij na Paraing Madita ooit tegen de soldaten verzet of op den Litina geschoten? Heb ik nog niet genoeg ellende en moeite ondervonden? Is mijn jongste zoon niet gedood bij den overval op mijn dorp? Is mijn jongste dochter niet gestorven van verdriet en ontbering? Zit mijn vrouw niet eenzaam gebogen bij het rookende haardvuur? Is mijn vee niet gestolen en zijn mijn paarden niet verdwenen?”

Wat wil de Litina toch, dat hij mij steeds blijft zoeken en de soldaten op mij afzendt? Welk kwaad doe ik of welke booze daad wordt door mij begaan? Waarom is hij niet tevreden met mijn onderwerping van verre? Wil hij mij straffen als een slaaf en slaan als een hond?”

Maar hij vond geen uitweg uit zijn denkend vragen.

De wantrouwende en stijfhoofdige man kwam altijd weer tot de slotsom, dat vluchten het eenige mogelijke was.

Na een slapeloozen nacht trok hij weer verder, totdat hij op zijn zwerftocht van vele dagen in de nabijheid kwam van zijn oud stam dorp Oema Malai. Oemboe Lara Loenggi, het stamhoofd, hoorde dat Oemboe Dongga in de buurt was en besloot nog eens een poging te doen om zijn ouden voorvechter tot onderwerping over te halen.

Een bode had hem spoedig bereikt en het woord van zijn vorst had hem opgeroepen tot een samenspreking.

In een afgelegen tuinhuis had de ontmoeting plaats tusschen de beide mannen.

Oemboe Lara Loenggi drong met ernst op onderwerping aan. „Jongere broeder”, zoo had hij gesproken, „waarom doet gij niet zooals ik? Ik heb mij eerst ook verzet tegen de macht van Vader en Moeder van Overzee. Ik heb indertijd uw woord en raad gevolgd. En wat is de uitslag geweest? Dat de geest van Paraing Madita ons niet heeft geholpen. Was dat niet het bewijs en het teeken van den wil der goden en geesten, dat wij ons moesten onderwerpen? En ik heb mij onderworpen aan de stem en ik heb geluisterd naar het woord. Steenen hebben wij gegraven en aarde hebben wij aangedragen en wegen hebben wij gemaakt, breed en recht. Rust en orde is er nu in het land. Mijn paarden worden niet gestolen en mijn buffels verdwijnen niet meer, zooals vroeger. Al heb ik een groote boete moeten betalen, ik ben nu rijker dan vroeger.

Maar gij — waar zijn uwe paarden en buffels? Hoe is uw dorp en hoe zijn uw tuinen? Als een opgejaagd hert en als een nagejaagd wild varken, trekt gij over hooge bergen en door nauwe dalen, door diepe rivieren en door dichte rietvelden.

Volg toch mijn voorbeeld en strek uw handen uit; tot rust zal komen uw lever en niet meer schichtig zal zien uw oog.

De Litina vraagt niets anders, dan dat gij komt en tot hem spreekt. Onderwerping op een afstand is van geen nut. Daarom sta op en ga met mij mede naar het stamdorp. Ga zitten in de voorgalerij en eet mijn rijst. Zoo zullen wij spreken en beraadslagen.”

Eindelijk was Oemboe Dongga, moe van al zijn zwerftochten, bezweken voor de woorden van zijn vorst en had hem gevolgd naar het groote stamhuis.

Den volgenden dag tegen den avond was Ana Kami gekomen, door een ijlbode geroepen.

Hij was neergevallen aan de voeten van zijn heer en zacht strijkend met uitgespreide vingers over de beenen en armen, had hij gezegd: „O heer, zijt gij eindelijk gekomen! Wij hebben u geroepen, maar gij hebt niet geantwoord. Wij hebben naar u omgezien, maar gij zijt niet verschenen. Maar nu gij wederom

zit in de voorgalerij van het stamhuis, zullen de lansen worden verbroken en het zal wederom vrede zijn”.

Na lange redeneeringen besloot men zich rechtstreeks tot den Litina te wenden en hem te vragen of deze zijn tolk wilde zenden om de onderhandelingen te openen.

Het verzoek werd gunstig ontvangen en de tolk kwam. Hij bracht het bericht, dat de Litina Oemboe Dongga wilde ontvangen als een hoofd en dat men zijn zaken, waarvan hij beschuldigd werd, kalm en rechtvaardig zou onderzoeken. Maar zoolang hij niet zelf kwam, kon er van onderwerping geen sprake zijn.

Hoewel Oemboe Lara Loenggi, en ook Ana Kami, hem sterk aanraadden nu terstond met den tolk mede te gaan, was Oemboe Dongga hiertoe niet te bewegen. Hij was nog steeds te wantrouwend en te stijfhoofdig.

„Is het woord, door den tolk gesproken, wel te vertrouwen?” had hij gezegd. „De zaak is te ernstig, dan dat ik zoo maar kan beslissen. Naar al-oude gewoonte moet er toch eerst iets worden neergelegd tusschen den Litina en mij, als teeken, dat werkelijk gesproken kan worden. Laat ons als bewijs van oprechtheid aan den tolk meegeven één zwart paard en tien goudstukken. Wanneer de Litina dit aanneemt, is het voor ons het teeken, dat ik komen kan en spreken.”

Daar Oemboe Dongga tot geen andere gedachten was te brengen en de listige tolk, die begreep dat hier wat te verdienen was, ook zijn instemming te kennen gaf met deze wijze van handelen, werd aldus besloten.

Een varkentje werd geslacht en de lever onderzocht. Recht en zuiver was de lever, met goed geopenden mond. Nadat men in vriendschap samen gegeten had, vertrok de tolk met de tien goudstukken in zijn gordel, terwijl een volgeling van Oemboe Lara Loenggi meeding om het zwarte paard te leiden en straks het antwoord over te brengen.

Dicht bij de havenplaats gekomen, liet de tolk het paard bij een goeden kennis onder een tuinhuis stallen en de bode werd hier achter gelaten met de woorden: „Morgen zal ik u wel bericht brengen, wat de Litina gesproken heeft”.

Bij den Litina gekomen, had hij verslag gedaan van zijn ontmoeting en samenspreking met Oemboe Dongga. De tien goudstukken had hij op tafel uitgeteld als bewijs van diens oprechtheid, maar van het paard had hij gezwegen.

De Litina was eenigzins verwonderd geweest over dit geschenk en had gezegd, dat het geen gewoonte was geld aan te nemen van iemand, die zich wilde onderwerpen; Oemboe Dongga moest zelf komen, eerder was er niets te bespreken.

De tolk, het zwarte paard voor zich zelf willende houden en hopen de nog meer aan deze zaak te verdienen, had geen verdere verklaring gegeven van het goud, al wist hij wel, dat het niet bedoeld was als „geschenk” om iemand gunstig voor zich te stemmen.

Naar de al-oude zede was het de gewoonte, dat men iemand een paard en wat goudstukken zond als teeken, dat men al het zijne ter beschikking stelde van den andere. Wanneer het aangenomen werd, dan zou deze een even groot „geschenk” terug zenden. Dan eerst kon men de besprekingen beginnen en de zaak afhandelen.

Maar de Litina, door zijn tolk onvoldoende ingelicht, schoof de goudstukken terug en zeide: „Laat dit goud aan Oemboe Dongga terug brengen en hem zeggen, dat hij zelf moet komen. Wanneer hij over vijf dagen hier niet is verschenen, zal ik hem uit het stamdpk komen halen met geweld”.

De tolk gaf dus het geld terug aan den bode, terwijl hij het paard voor zich zelf hield.

De bode keerde terug met de tijding: „De Litina heeft het goud niet aangenomen en binnen vijf dagen moet Oemboe Dongga zelf verschijnen op de havenplaats, anders zullen de soldaten hem komen halen”.

Langdurig en uitvoerig werd nu de zaak besproken.

Daar men niet wist, dat de tolk het zwarte paard heimelijk voor zich zelf gehouden had, was men het al spoedig met elkaar hierover eens, dat het onderwerpings-geschenk te gering was geweest in de oogen van den Witten Heer. Want hoe hooger en voorname de wederzijdsche partijen zijn, des te grooter van waarde moet zijn wat gezonden wordt.

„Van dal tot dal en van ravijn tot ravijn, nergens een veilige schuilplaats vindende”
(biz. 130).

Dat de Litina het paard gehouden had en het goud had terug gezonden, kon alleen zóó verklaard, dat hij Oemboe Dongga beschouwde als een groot heer. Met een slaaf kan men praten, al legt hij maar een klein stukje doek neer, maar een groot man moet iets neerleggen, dat in overeenstemming is met zijn naam en stand.

Had de Litina alles terug gezonden en het paard en het goud, dan zou het geval hopeloos zijn geweest; een bewijs, dat hij niet wilde spreken en van geen onderhandelingen wilde weten. Maar nu had hij het paard aangenomen, naar men dacht, en het goud als niet voldoende terug gezonden. Het was een teeken, dat hij de zaak hoog en ernstig opvatte.

En wat die vijf dagen betrof, dat moest men niet te ernstig opnemen. Gedurende de onderhandelingen en besprekingen zou hij zeker geen soldaten zenden.

Men bleef dus rustig vertrouwend in het stamhuis, pratend en redeneerend met elkaar, overwegend wat men nu zou zenden.

Omdat de zaak zoo hoog-voornaam werd opgenomen, wilde men nu zeker zijn, dat een tweede geschenk voldoende was en gunstig zou worden aangenomen.

Een zwart paard, glimmend als een kraai, was mooi, maar voornamer was een Izabelle, licht van huid en donker van manen en staart. Zulk een dier zou men zoeken en aanbieden.

Een ander maakte de opmerking, dat men vergeten had een goed doek met kleurige figuren te zenden. Men zou enkele mooi geweven, vorstelijke exemplaren, bij elkaar zoeken en die laten brengen.

In plaats van tien, zou men twintig goudstukken geven, nog vermeerderd met twee gouden oorhangers en een zilveren ketting.

Maar al deze besprekingen eischten veel tijd van redeneeren en van zoeken en met die vijf dagen hield men geen rekening.

Men was zich niet bewust van militaire orde en regelmaat. Vijf dagen zijn voor een soldaat vijf dagen, stipt en zonder uitstel.

De Litina had de noodige maatregelen genomen en een ijl-bode gezonden per snel varende boot naar de andere zijde van het eiland, waar ook een detachement militairen was onder een

luitenant. Hij had de opdracht gegeven, dat deze den vijfden dag 's morgens vroeg, voor de poort van het stamdpop Oema Malai moest staan en binnen dringen. Als Oemboe Dongga nog niet vertrokken was, moest deze gearresteerd en naar de havenplaats gebracht worden.

Want de Litina wist wel, dat een poging om hem van uit eigen standplaats op te lichten, te vergeefs zou zijn. Wanneer hij met een patrouille uittrok, zou men Oemboe Dongga spoedig waar-schuwen en de vogel zou gevlogen zijn, eer hij het nest kon bereiken. Maar men zou geen overval van de andere zijde van het eiland verwachten en deze kon dus best slagen.

Redeneerend en beraadslagend waren de menschen in het stamdpop zich van geen gevaar bewust, vol goed vertrouwen dat alles wel in orde zou komen. Nog steeds was men aan het zoeken naar het mooiste paard en naar de mooiste doeken, want van het allerbeste wilde men zenden.

Maar op den vijfden dag, 's morgens eer de zon opging, was het dorp door de soldaten omringd en alle uitgang was afgezet. Onopgemerkt was men des nachts genaderd en alle maatregelen waren genomen, zoodat ontsnapping onmogelijk was.

In het dorp sliep men nog en niemand vermoedde, dat de vijand zoo nabij was.

Toen het even licht werd, maakte men de dorpspoort open en enkele vrouwen gingen water scheppen in de bron.

Op het smalle pad tusschen de hooge cactus-omheining stonden zij plotseling voor de soldaten.

Angstig gillend snelden zij terug en schel klonk de kreet: „De soldaten, de soldaten”.

Reeds was de luitenant, gevolgd door zijn sergeant en enkele militairen de open dorpspoort binnen gedrongen en zij liepen regelrecht op het groote stamhuis aan, waar men wist dat Oemboe Dongga verblijf hield.

De altijd waakzame man was bij den eersten kreet opgesprongen van zijn slaapmat en met enkele vlugge sluipbewegingen was hij in de voorgalerij afgedaald, speurend onder het laag afhangende dakriet van welke zijde het gevaar naderde.

Vóór het huis zag hij de soldaten met aangelegd geweer en

hij hoorde de stem van een tolk, die riep: „Oemboe Dongga, kom te voorschijn en geef u over.”

Zich zoo maar over te geven, daaraan dacht hij echter niet. Hij was al zoo dikwijls aan den strik ontkomen, dat hij ook nu zou trachten te vluchten.

Toen na herhaalde sommatie nog geen teeken van leven uit het huis werd gegeven, want iedereen hield zich angstig stil, volgde een salvo in de lucht, hoog over het huis.

Maar toen begon ook Oemboe Dongga te schieten met zijn repeteerkarabijn, al waren het schoten in het wilde weg, zonder te mikken.

Het werd bloedige ernst en de geweerkogels sisten dwars door het huis.

Gejammer en gegil weerklonken, want enkele kogels hadden doel getroffen. Twee vrouwen waren gedood en enkele mannen en kinderen licht geraakt.

In de algemeene verwarring en terwijl de soldaten hunne geweren aan het herladen waren, sprong Oemboe Dongga door een opening uit een der zijwanden, snelde het dorpsplein over en verdween in een huis aan den rand van het dorp, dicht gelegen bij de breede cactus-omheining.

Het huis werd door de soldaten zoo goed mogelijk omsingeld, maar eer men tot den aanval kon overgaan, sloegen de vlammen van alle zijden uit het hooge rietdak. Groote vlammen en nog grootere rookwolken hielden iedereen op verren afstand.

Maar nauwkeurig werd er op gelet of Oemboe Dongga ook naar buiten kwam. Hoe men echter ook speurde, men had hem wel het huis zien binnen springen, maar niemand had hem er weer zien uitkomen.

Toen het huis tot op den grond was afgebrand en er slechts enkele rookende palen overbleven, ging men zoeken.

Was hij vrijwillig in de vlammen omgekomen en had hij liever willen sterven dan zich overgeven?

De puinhoopen werden uit elkaar gehaald, maar geen spoor werd er gevonden. Geheel verteerd in den fellen gloed kon hij toch niet zijn en men had dan tenminste iets van zijn geweer of van zijn wapenen moeten ontdekken.

Spoorloos was hij echter verdwenen. Alles werd nagezocht.

Alle inwoners van het dorp werden op het dorpsplein verzameld en de leege huizen nauwkeurig onderzocht.

Met lange stokken en scherpe lansen werd de cactus-omheining, meters hoog en meters diep, nagespeurd.

Maar de onvindbare werd niet gevonden.

De soldaten, die het dorp hadden omsingeld en afgezet, verklaarden, dat niemand ergens naar buiten was gekomen en ontsnapt.

Weer stelde de luitenant een nauwkeurig onderzoek in, maar ook in de puinhoopen van het afgebrande huis werd nergens het geringste spoor gevonden.

Tegen den middag trok de patrouille onverrichter zake weg. Een bode werd naar de havenplaats gezonden, met het bericht, dat de overval mislukt was en dat Oemboe Dongga spoorloos was verdwenen.

Nauwelijks was de luitenant met zijn soldaten vertrokken of Oemboe Dongga kroop pijnlijk uit zijn schuilhoek.

Toen het huis goed brandde en dichte rookwolken het omringden, had hij boven in het dak een opening gemaakt en met een onzichtbaren sprong door den rook heen, was hij terecht gekomen midden in de cactus-omheining. Weggekropen onder de dikke cactus-stammen en zich toedekkend met allerlei vuil en bladeren, was hij doodstil blijven liggen.

Maar nu kwam hij te voorschijn en stond tot aller verbazing in hun midden. De scherpe cactus-doornen werden zooveel mogelijk uit zijn lichaam en armen en beenen verwijderd. Men wreef hem in met klapper-olie tot verzachting der stekende pijnen. Zijn rijpaard werd gebracht en onder algemeen stilzwijgen reed hij het dorp uit, alleen, zelfs zijn drie getrouwe volgelingen had hij terug gewezen. Hoog op een heuvel zag de eenzame nog eenmaal om naar stamddorp en was spoedig verdwenen.

Hij wilde zijn eigen weg gaan en niemand meer tot last zijn. Daarom trok hij op veiligen afstand achter den troep van den luitenant aan. Aan de andere zijde van het eiland, waar deze Litina regeerde, zou hij onbekend als vreemdeling wel een schuilplaats vinden. Deze Litina was geen nauwkeurig speurder

gebleken en waar zou hij dus veiliger zijn, dan in diens gebied!

Toen echter op de havenplaats het bericht was gekomen van de mislukte poging tot gevangename, werd vandaar terstond uitgerukt naar het stamdomp Oema Malai.

Met man en macht zou men den „onvindbare” opsporen en dood of levend in handen zien te krijgen. Een twintigtal soldaten onder twee sergeanten werden in het stamdomp gelegerd, met de opdracht door rusteloos te patrouilleeren den vluchteling na te zetten en tot onderwerping te dwingen.

Oemboe Dongga's naam was door al dit gebeuren tot grooten roem gekomen. Stond hij vroeger reeds bekend als een „dappere”, door zijn vluchtend, lijdelijk verzet van maanden, steeds weer ontkomend aan den greep der soldaten, had hij zich met een waas van geheimzinnige kracht omgeven. Maar door het gebeurde te Oema Malai was hij een volksheld geworden. Hij alleen tegen al die soldaten! Was hij niet onkwetsbaar en had hij niet de gave van zich onzichtbaar te kunnen maken! Met eerbied en ontzag werd zijn naam uitgesproken. De dichters zaten op alle dorpspleinen en bezongen op het tweesnarig instrument de heldendaden van den „dappere” en den „onvindbare”.

Maar er werd ijverig naar hem gezocht en daar men niet de minste inlichtingen kon verkrijgen over den vluchteling, werd door de soldaten steeds hardhandiger opgetreden. Hun opdracht was den man te vinden, maar bij het uitblijven van de geringste aanwijzing en bij het ontbreken van het geringste spoor, verloor men het geduld. Aan dat lijdelijk en zwiwend verzet van tegenwerking moest maar eens een einde komen!

Onnoembare harde maatregelen werden er genomen. Heer noch slaaf werd ontzien. Door pijniging en marteling trachtte men de menschen tot spreken te dwingen. Maar hoe konden de menschen zeggen, wat zij niet wisten? Uit angst en in pijn gaf men dan zoogenaamde inlichtingen over de schuilplaats van Oemboe Dongga. De verkeerde inlichtingen hadden dan weer strengere maatregelen ten gevolge, zoodat heel de landstreek in roering en deining kwam.

Had men zich in den eersten tijd rustig neergelegd bij het

nieuwe Bestuur, nu was het kwellend optreden der soldaten oorzaak, dat men algemeen begon te morren.

Oemboe Lara Loenggi, die zelf het meeste te lijden had van de ruwe behandeling, zond eindelijk Ana Kami naar den Litina op de havenplaats, om hem te vragen of al deze harde, ruwe dingen gebeurden in zijn naam en met zijn weten. Als dit zoo doorging, dan zou men naar de wapenen grijpen en liever doodgeschoten worden, dan zich langer laten behandelen als slaven.

Het bleek dat de sergeanten hun opdracht en bevoegdheid verre waren te buiten gegaan. Onmiddellijk werden zij terug geroepen en door anderen vervangen. De Litina stelde hen in arrest en verwees hun zaak naar den krijgsraad.

Maar de opdracht van zoeken en speuren bleef gehandhaafd. De Litina eischte nu eenmaal, dat Oemboe Dongga zich onderwierp en zich meldde. En zoolang dit niet geschied was, bleven de soldaten patrouilleeren en bleef de landstreek in onrust.

Ten einde raad, kwam Ana Kami, door Oemboe Lara Loenggi gezonden, nog eenmaal bij den Heer der Medicijnen.

„Heer, gij zijt als onzer een. Wij weten, dat gij meeleeft in onze vreugde en in onze smart. Wit is uw lever en zuiver zijn uwe lijnen, oprecht is uw woord en rechtuit ziet uw oog. Spreek gij nog eenmaal met Oemboe Dongga, den onvindbare, opdat er rust kome in ons land en vrede in onze dorpen.”

Na voorzichtige onderhandelingen en geheime afspraken, werd eindelijk tijd en plaats van een samenkomst bepaald. Vergezeld van Ana Kami en enkele vertrouwden werd een samenkomst in een bosch gehouden.

Het geweer krampachtig tusschen zijn knieën gekneld, zat daar Oemboe Dongga, met zijn rug tegen een boom, gereed om bij het minste gerucht op te springen en te vluchten.

Vermoeid waren zijn gelaatstrekken en vermagerd was zijn gestalte, maar fel flonkerde zijn oog en beslist klonk zijn stem.

Nadat een geitje was geslacht en men een weinig gegeten had, begon het gesprek.

„Reeds eenmaal ben ik bij u gekomen,
in het nauwe dal, in het eenzame huis.

De vorige maal hebt gij mij laten roepen,
maar op dezen dag heb ik u geroepen.

Ik weet het wel
dat gij geen slecht mensch zijt
en dat het alleen de vrees is
die u voort jaagt
over allen berg en door alle dal.

Groot is uwe ellende
en zwaar is uwe zorg.

Maar nog grooter is het ongeluk,
dat ter oorzaak van u is gekomen
over alle dorp en over allen tuin.

Onschuldige menschen,
mannen, vrouwen, kinderen,
zijn gekweld en mishandeld
omdat men u zocht en naspeurde.

Het gansche land
van het opgaan tot het nedergaan der zon,
is in wanorde en onrust.

Gij moogt niet denken
aan uw eigen lichaam alleen.

Daar zijn uw medemenschen
en mede-bewoners.

Groot is hun zorg
en zwaar is hun moeite.

Wat zal het einde zijn?

Ramp en leed voor velen,
angst en druk voor allen.

Maar wanneer gij u onderwerpt
en gaat naar de havenplaats
en verschijnt voor den Litina,
kan alles weer goed worden.

Wees een man en sta op,
spreek met den Litina
en hij zal u hooren.

In tegenwoordigheid uwer aanklaggers
zal hij onderzoeken uw zaak

en spreken naar recht.

Draag dan de straf
door hem u opgelegd,
opdat er vrede zij in het land
en rust in de dorpen."

Wederom antwoordde hij met de reeds zoo dikwijls herhaalde tegenwerpingen. Stijfhoofdig hield hij vol, sprekend met norsche stem :

„Kwaad doe ik niet
en geen booze daad volbreng ik.

Op de soldaten schiet ik niet,
alleen als men mij wil grijpen.

Ik ben geen vijand van den Litina
en wil mij niet verzetten
tegen Vader en Moeder van Overzee.

Heb ik een bende gevormd
van kwaadwillige honden,
een troep van wilde buffels?

Heb ik een vesting gemaakt
op hooge rots
mij verzettend tegen allen aanval?

Ben ik niet steeds gevlucht
als de soldaten naderden,
met hun ver-dragend geweer
en hun scherpe sabel?

Groot is mijn ellende.

Mijn kinderen zijn gestorven,
mijn naam is geschonden,
mijn bezittingen zijn verdwenen.

Arm en verlaten
trek ik van schuilplaats tot schuilplaats.

En waarom dit alles?

In den ouden tijd
heb ik paarden buit gemaakt,
heb ik menschen geroofd,

heb ik koppen gesneld.

Maar dat was de gewoonte en de zede.

Dat heeft ieder gedaan ;
ook mijn eigen vorst.

Maar na de komst van den Witten Heer,
gezonden door Vader en Moeder van Overzee,
kan men mij van niets beschuldigen.

Ik heb mijn hand niet uitgestoken
en mijn voet is niet gegaan ;
om te nemen en te rooven
in een ander land
en bij een verre rivier.

Waarom is de Litina niet tevreden ?

Onderworpen ben ik op een afstand,
geweren heb ik ingeleverd ;
de mannen, die hooren naar mijn stem,
aan den weg hebben zij gewerkt
en het hoofdgeld hebben zij betaald.

Maar naar de havenplaats
wil ik niet gaan,
want ik ben zeer bang
en zwaar is mijn lever.

Men zal mij binden met touwen,
mij slaan met een stok,
mijn voeten steken in het blok,
mij verbergen in het donkere huis
gelijk de toornige sergeanten hebben gedaan
met onze vrouwen en kinderen.

Laat mij maar sterven
op de wijde vlakte ;
laat mij maar omkomen
in het dichte bosch.

Beter vrij en dood
dan gevangen en leven."

Ernstig en nadrukkelijk werd hem uitgelegd, dat hij niet stond voor deze keuze. Er was nog een andere weg. Want als hij zich

onderwierp, zou men hem niet slaan met een stok en niet sluiten in een blok. Zijn zaken zouden worden onderzocht en als hij zijn schuld had betaald, zoo hij schuldig werd bevonden, dan zou hij als een vrij man in zijn dorp kunnen wonen, rustig en in vrede.

De zon was reeds ondergegaan en het werd donker in het bosch. Een groot hout-vuur was ontstoken. In het schijnsel der vlammen, donkere schaduwen werpend over de groep van op den grond gezeten mannen, werd het gesprek voortgezet. Het slot van de langdurige redeneering was het woord van Oemboe Dongga:

„Ik spreek
en dit is het einde.
Laat de soldaten terug gaan
naar hun plaats,
laat men mij laten zitten
in het stamdoorp,
een maand lang, ongemoeid.
Ik zal geen hand opheffen
en mijn hoofd niet omwenden.
Eten zal ik de rijst van mijn vorst
en slapen zal ik
op de bank der gasten.
Kom dan terug op uw paard
en mijn hart zal gerust zijn
als van een kind.
Dan zal ik met u meegaan,
volgend uw spoor
en verschijnen voor den Litina.
Dit is mijn woord
en ik heb gesproken.”

In het bosch bij het vlamvend houtvuur bleef men overnachten, slapend op den grond.

Verkleumd van koude en nacht-dauw ging men den volgenden morgen uit elkaar.

Oemboe Dongga, slechts door één man vergezeld, was reeds des nachts verdwenen, en niemand wist waarheen.

Oemboe Lara Loenggi, de trouwe man, die veel hield van Oemboe Dongga, ging mede naar de havenplaats om voor den vluchteling te pleiten.

In groote lankmoedigheid werd het verzoek van een maand rust in het stamdorp, door den Litina toegestaan, maar met de dreiging, dat dit nu ook de laatste gelegenheid was voor Oemboe Dongga om in onderwerping te komen. Het geduld van Vader en Moeder van Overzee was groot, maar ook daaraan kwam ten slotte een einde.

Oemboe Lara Loenggi keerde terug naar het stamdorp en zijn bode had spoedig den „onvindbare” bereikt. Hij kwam in het stamhuis, al was het bevend en angstig.

De soldaten hadden zich teruggetrokken en er werd niet meer gepatrouilleerd in de landstreek van Oemboe Lara Loenggi.

Toen kwam Ana Kami wederom tot den Heer der Medicijnen en zeide: „Heer, Oemboe Dongga is tot rust gekomen. Ga hem nu roepen en hij zal u volgen naar de havenplaats.”

In het stamdorp zat Oemboe Dongga in het groote huis op de voorgalerij, maar het geweer was nog steeds in zijn handen, omdat zijn wantrouwen nog niet was verdwenen uit zijn hart.

Wederom werden er langdurige gesprekken gehouden. Steeds weer uitte Oemboe Dongga zijn vrees, dat men hem zou binden en slaan. Dat was het eenige, dat hem weerhield naar de havenplaats te gaan en voor den Litina te verschijnen.

Moe van al het vruchteloos redeneeren en ten einde raad, stond de Witte Medicijnman op en zijn handen uitstreckende, sprak hij:

„O man en broeder
hier zijn mijn handen,
tot u uitgestoken;
bindt ze met touwen,
vast op mijn rug,
snoer mij strak en onbeweeglijk
aan dezen huispaal.

Ga gij naar de havenplaats
en spreek met den Litina.

Als men u bindt
als een slaaf,
of slaat als een hond,
dan mogen uw menschen hier,
afhakken mijn hoofd
en het steken op een stok."

Eindelijk was hij overtuigd, door het sprekende woord en door het sprekende gebaar.

Op handslag beloofde hij:

„Gehoord heb ik uw stem
en gezien heb ik uw lever;
ik zal doen wat gij zegt
en volgen uw weg.

Na twee dagen
zal ik komen op uw erf
en zitten in uw huis.

Laat mij eerst slachten een buffel
en onderzoeken de lever.

Mijn paard zal staan voor uw huis
en gij zult mij geleiden,
opdat ik verschijne voor den Litina
en hoore de stem
van Vader en Moeder van Overzee."

En hij kwam.

Met een groot gevolg reed hij het erf op na den tweeden dag. Het geweer onder zijn rechterarm geklemd, zat hij op zijn paard en luid klonk zijn zware stem: „Begeleid mij naar den Litina."

Kalm werd hij daar ontvangen en bedaard werd met hem gesproken.

„Het is goed, dat gij gekomen zijt, want hoe kunnen wij anders spreken? Leg dat geweer neder uit uwe handen, want niet met wapenen, maar met den mond zullen wij praten."

Oemboe Dongga, door de vriendelijke ontvangst gerust gesteld, gaf zijn geweer over, zeggende: „Ik heb uw aangezicht gezien, een geweer is niet noodig, laat ons spreken van mond tot mond.”

Maar hem werd aangezegd den volgenden morgen terug te komen, dan zouden zijn zaken worden onderzocht en zijn aanklagers worden gehoord.

Eenige weken bleef hij op de havenplaats, maar niet in de gevangenis. Lang duurde het onderzoek, omdat zijn vroegere aanklagers zich terugtrokken en zeiden, dat zij zich vergist hadden.

Zoo werd hem ten slotte een groote boete opgelegd, omdat hij aan de stem van den Litina niet gehoorzaam was geweest en geweigerd had zich op de havenplaats te melden.

Hij bleef op de havenplaats totdat de boete betaald was, welke binnen eenige dagen werd voldaan, bijeengebracht door Oemboe Lara Loenggi en naaste familie.

Bij zijn terugkeer in het dorp was er groot feest, maar zwijgend zat Oemboe Dongga in zijn voorgalerij.

Het vele leed en de groote zorgen hadden hem gebogen.

Traag was zijn stap en mat klonk zijn stem.

Hij had teveel doorgemaakt en teveel ellende geleden, dan dat hij opgewekt in zijn huis kon nederzitten.

De vroeger zoo flinke, forsche man was gebroken van gestalte en zwaarmoedig van geest.

Maar Ana Kami zeide: „Heer, ook een oude krokodil komt tot rust, in den zonschijn op een zandbank in de rivier.”

Oemboe Dongga sliep dien nacht in zijn eigen huis, maar telkens schrok hij wakker, grijpend naar zijn geweer, maar dat had hij afgegeven en slap vielen zijn handen op de slaapmat.

XI. DE MACHTELOOZE VOORVADEREN.

AL woonde Oemboe Dongga wederom in zijn familie-dorp en was zoo een einde gekomen aan zijn zwerftochten, rust was er niet in zijn hart.

De aanblik van zijn omgeving wekte dagelijks weer opnieuw droeve gedachten in hem op.

Hoe vervallen en verwaarloosd zag alles er uit. In geen jaren had men iets gedaan om de verschillende huizen wat op te knappen. Hier stond een huis geheel scheef en dreigde in te storten; daar was er een met zulke groote gaten in het rietdak, dat zonneshijn en regen vrijen toegang hadden. Vol onkruid was het dorpsplein, overwoekerend zelfs het offergesteente in het midden en onbeschrijflijk vuil was het overal.

Treurig zat Oemboe Dongga in zijn voorgalerij met twee zijner oude voorbidders en den onmisbaren Ana Kami deze verwaarloozing aan te zien; maar hij had geen lust en hij miste de kracht om in die groote wanorde in te grijpen.

Vroeger was het oog van den meester scherp geweest en al was hij niet bang voor een klein beetje vuil en was aan honden en varkens de „algemeene straatreiniging” opgedragen, het mocht toch niet al te vuil worden.

Met zijn bulderende stem had hij de trage, onverschillige menschen gedwongen de noodige herstellingen te verrichten aan hun huizen en er voor te zorgen dat geen al te groote mesthoop onder het huis werd gevormd en dat het onkruid hier en daar niet te welig opschoot.

Wat moest hij echter nu doen?

Sommige huizen werden zoo goed als niet meer bewoond, omdat de menschen, nu zij onder het nieuwe Bestuur overal vrij konden heengaan, zich een woning hadden gebouwd in het veld of aan den oever der rivier. Vroeger had men slechts overdag zich opgehouden in de verspreide tuinhuisjes en zich des avonds altijd terug getrokken in het goed versterkte familie-dorp. Maar nu voelde men zich ook wel veilig buiten de breede cactus-

omheining en de steenen muren. Een andere tijd was aangebroken en men kon overal zonder gevaar wonen. De tijdelijke tuinhuizen had men dus omgebouwd in vaste woonhuizen.

Het gevolg was geweest, dat het eertijds zoo drukke dorp nu voor een groot gedeelte was verlaten en er maar weinig menschen overgebleven waren, trouw aan de oude huizen en de oude versterking.

Ook zijn gezag over de menschen had niet weinig geleden. Vroeger had men hem gehoorzaamd, dikwijls gewillig gehoorzaamd, omdat hij rijk was en vrijgevig. Wanneer iemand iets noodig had voor het betalen van een bruidsschat of voor het houden van een begrafenis-feest, had men nooit tevergeefs zijn hulp ingeroepen. Met milde hand had hij gegeven, wat men vroeg en men was gewillig geweest om naar zijn stem te luisteren. Maar met het verlies van zijn vele bezittingen in paarden en vee, was ook zijn macht en invloed grootendeels verdwenen.

De menschen gingen hun eigen gang en lieten hem alleen zitten in het verlaten dorp.

Iederen dag zoo herinnerd te worden aan zijn vervallen grootheid maakte hem nog gemelijker en norscher, dan hij al was geworden op zijn zwerftochten.

Lusteloos en traag zat hij in zijn voorgalerij en liet in zwijgend fatalisme de zaken maar op hun beloop.

Toen had Ana Kami op zekeren dag gezegd: „Heer, laat ons niet blijven in dit verlaten dorp en in dit ledige huis, op het eenzame dorpsplein. Laat ons bouwen een nieuw huis op een nieuwe plaats, daar beneden in het dal, aan den oever der rivier, in de groene tuinen.”

Het was Ana Kami gelukt zijn heer voor dit plan te winnen en zoo was er wat leven van bedrijvigheid gekomen in den verouderden man, die door het zwijgend stil zitten meer en meer vermagerde en dreigde te sterven van lusteloosheid.

Het bouwen van een huis in dit land met weinig boomen en nog veel minder bamboe, eischte veel redeneeren en veel werk. Het prikkelde Oemboe Dongga weer tot zijn oude veerkracht, nu hij kon bevelen en leiden.

Na maanden van arbeid en inspanning werd het nieuwe huis

betrokken en nu hij niet meer zat in de troosteloze eenzaamheid van het vervallen dorp, leefde hij weer op. Hij zag van uit zijn voorgalerij over het vrije veld en liet zijn oogen gaan over de groenende tuinen, zoodat zijn gedachten steeds bezig waren met het verzorgen van dier en van plant.

Nu hij uit zijn trage lusteloosheid was ontwaakt en hij zijn stem weer liet hooren, nam zijn invloed onder de menschen ook wederom toe, al was hij niet zoo rijk en machtig als tevoren. Steeds raadpleegde men hem echter bij moeilijke, ingewikkelde zaken, waarbij kennis van de al-oude gewoonten en van familie-verhoudingen noodzakelijk was.

Maar overigens leefde hij wat teruggetrokken, zich zoo weinig mogelijk inlatend met het leven daar buiten.

De nieuwe gang van zaken stond hem volstrekt niet aan. Al had hij zich onderworpen, hij had het liefst dat men hem met rust liet. Daarom kwam hij ook slechts zelden op de havenplaats, want hij bleef een afkeer houden van die witte vreemdelingen, die de oorzaak waren geweest van al zijn leed en ellende en wier bevelen men moest gehoorzamen.

Een enkele maal was hij geweest bij den Witten Medicijnman, maar daar kwam hij liever ook niet meer. Die man met zijn Groot Boek was eigenlijk de gevaarlijkste van alle vreemdelingen en voor diens geestelijke macht was hij meer bevreesd dan voor de geweren der soldaten.

Met hart en ziel hield Oemboe Dongga, en daarin werd hij door Ana Kami niet weinig gesterkt, vast aan de aloude gewoonte van geesten- en voorvaderendienst.

Bij het laatste bezoek aan dien Witten Heer had het gesprek zelfs een min-aangenaam einde gehad, en het had hem gedwongen tot ernstig nadenken.

Zij waren gekomen met klein gevolg en Oemboe Dongga was in een gemelijke stemming geweest. Hij had gebruik gemaakt van den aangeboden stoel, hoewel hij veel liever op den grond zat, en had zelfs een sigaar aangenomen.

Stuursch en stug had hij op dat „vreemde ding” zitten bijten en al spoedig doorgegeven aan een zijner volgelingen, die het verder mocht oprooken. Zelf had hij zich een sirih-pruim

„Treurig zat Oemboe Dongga in zijn voorgalerij” (blz. 150).

zitten stampen in zijn ijzeren koker, zonder veel te zeggen.

Ana Kami had het woord moeten doen. Maar ook deze was niet bijzonder spraakzaam geweest, want hij sprak niet gaarne met vreemdelingen over eigen zeden en gewoonten. De Witte Medicijnman begon echter steeds over die onderwerpen en wat had hij er eigenlijk mede te maken? Daarom antwoordde hij, die zich anders als een deskundige gaarne liet ondervragen, nu flegmatisch kort op alle vragen: „weet ik niet” of „misschien is het zoo”.

Toen hij begreep op deze wijze van den lastigen vrager niet af te komen, had hij het over een anderen boeg gegoooid.

„Heer, als ik een gulden ontving voor het koopen van een offerkip, zou ik wel wat kunnen vertellen over den oorsprong van hemel en aarde, over goden en menschen, over zede en gewoonte. Want als ik straks na het gesprek geen offerkip breng, worden de goden boos, dat ik deze zaken zoo maar verteld heb aan een vreemdeling.”

Bij het zien van een blinkenden gulden, welke goed zichtbaar voor hem werd neergelegd, kwam zijn tong eindelijk in beweging.

Als in orakeltaal zacht fluisterend sprekend, had hij aan den Witten Heer het geheim van de schepping verteld.

„In den beginne waren er twee; hun namen zijn: De Duisternis en De Schemering. De Schemering was de moeder en de Duisternis was de vader. Zij hebben voortgebracht de maan en de zon. Tegelijk met de zon en de maan is ontstaan het zoute water en het smakelooze water en de mensch. De namen van onzen eersten grootvader en van onze eerste grootmoeder kennen wij niet. Wel kennen wij de namen van hen, die bij de scheiding der menschen over de geheele aarde, naar dit land zijn gekomen.”

Toen Ana Kami eenmaal op dreef was gekomen, was hij al vlugger en vlugger gaan spreken, eindelooze reeksen geslachtsnamen en familienamen had hij opgenoemd; hoe en waarom men over de verschillende landschappen was verspreid, had hij verteld. Totdat hij eensklaps zweeg.

„Het is genoeg, laten wij hier ophouden”, waren zijn laatste woorden.

Hij deed alsof hij vermoeid was van het vele praten en het diepe denken over de moeilijke vragen van den nieuwsgierigen vreemdeling, terwijl hij innerlijk dacht, dat men zich voor één gulden niet te veel en te lang moet inspannen. Alle waar is naar zijn geld.

Daarom begon hij over andere dingen te spreken.

Over het onderwerp, dat de Witte Heer in zulk een mooi huis woonde, raakte hij niet spoedig uitgepraat. Gevraagd had hij of het waar was, dat de vorstin der witte menschen een groote tuin had, waar de geldboomen groeiden; boomen, welke als vruchten voortbrachten de goudstukken en de rijksdaalders en de guldens tot de kleinste geldstukken toe.

„Is het waar, dat het in uw land zoo koud is, dat de menschen over het verstijfde water kunnen loopen?” En dergelijke gewichtige vragen meer.

Toen had ook Oemboe Dongga zich in het gesprek gemengd.

Met zijn hand wijzend op de kast met boeken en de kast met vele medicijnflesschen en potten, had hij gezegd: „Heer, gij zijt wijs in allerlei medicijn. Komen er niet dagelijks tientallen menschen uw hulp inroepen en geneest gij niet allerlei kwalen en ziekte? Is uw naam niet alom bekend als de „Heer der Medicijnen”?”

Na deze mooie inleiding, was hij voor den dag gekomen met de vraag: „Kunt gij mij niet iets geven om mijn kapmes, dat zoo stomp is geworden, weder scherp te maken?”

Hij had wel gezien, dat de Witte Heer eenigszins verwonderd opzag bij deze vraag en uit diens antwoord was gebleken, dat hij het niet begrepen had. Want deze had gezegd: „Zend morgen maar een van uwe volgelingen, dan kan hij het scherpen op den draaienden slijpsteen”.

Daarom had hij zijn bedoeling duidelijker moeten maken en was hij ronduit met zijn begeerte voor den dag gekomen. Al was hij oud, hij zou toch nog gaarne een zoon hebben, in de plaats van hem, die gesneuveld was bij den overval op zijn dorp.

Toen had zich het volgende lastige gesprek ontwikkeld.

„Ana Kami heeft zoeven verteld van de kracht en de macht der groote voorouders. Het beste zal daarom zijn, dat gij tot

hen gaat om hulp; zij zullen u misschien wel hooren en geven de begeerte van uw hart."

"Dat heb ik reeds lang en meermalen gedaan. Hoe dikwijls heb ik hen niet geraadpleegd en hoeveel kippen heb ik niet reeds geslacht? Ook varkens en twee jonge buffels."

"En wat is dan het antwoord geweest, dat gij ontvangen hebt?"

"Dat is juist het moeilijke. Telkens ontving ik een gunstig antwoord, maar een zoon krijgen, daar gebeurt niets van."

"Nu, dat is toch niet goed van die voorvaderen. Wij vreemdelingen hebben een spreuk der ouden, die zegt: veel beloven en weinig geven, doet de dwazen in vreugde leven. En zoo zijt gij steeds verheugd over een gunstig antwoord. Maar zij beloven u iets, wat zij niet doen kunnen. Gij zijt een oud man en uw haar is grijs. Wie kan iemand van ouderdom weer geven de kracht van een jongeling? In uw bidden zegt gij telkens: geef mij een varkenslever, zuiver van lijn en geef mij een kip, met oprechte ingewanden. Gij ontvangt die, maar de stem blijkt telkens weer een ijdele stem te zijn. Wat te denken en wat te zeggen van zulke lichtvaardig sprekende voorvaderen?"

Het gesprek begon een bedenkelijke wending te nemen en daarom had hij er maar een eind aan gemaakt, door deemoedig toe te stemmen en zijn antwoord was geweest: „'t Is zooals u zegt."

"Dan zou ik ook niet meer bidden en offeren aan hen, die met ijdele beloften spreken."

"Nee, Heer, dat zal ik niet meer doen", had hij gezegd met zijn lippen, maar in zijn hart had hij gedacht: „ik zal maar ja zeggen, dan houdt het gesprek op."

Maar het was anders gegaan, dan hij gedacht had.

"Als dat zoo is, dan heeft Ana Kami dien gulden ook niet meer noodig om een offerkip te koopen en ik zal hem dus maar terugnemen." En de daad bij het woord voegend, had de oolijke heer den gulden van de tafel gestreken en in zijn broekzak laten verdwijnen.

Toen had Ana Kami, die niet gaarne zijn gulden wilde verliezen, het woord genomen en met radde stem en een stroom van uitdrukkingen had hij zijn zaak verdedigd. Nu kon hij eens

laten zien, welk een meester hij was in het redeneeren. Telkens had hij een antwoord gereed en door een tegenvraag trachtte hij listig het gesprek op een ander spoor te brengen. Tenslotte had hij betoogd, dat men aan de voorvaderen een ijdele belofte niet zoo kwalijk moet nemen.

„Iedereen belooft wel eens wat, vooral om van een lastigen vrager af te komen. Had de Witte Heer nu werkelijk geloofd het woord van Oemboe Dongga, zoo even gesproken, dat hij nooit weer zou offeren? Immers neen, maar daarom heeft u toch niet gezegd: ik wil verder niet spreken met Oemboe Dongga, want hij geeft ijdele beloften.”

Kalm en bedaard was hem het antwoord gegeven: „Zeker, wanneer gij zóó menschelijk van uwe goden denkt, dan hebt gij gelijk. Maar de Heer van den hemel is geen menschenkind, dat Hij liegen zou; zou Hij iets zeggen en niet doen? of spreken en het niet vast maken?”

Zonder hem in de rede te vallen, had men hem verder laten uitspreken, terwijl hij veel vertelde uit het Grootte Boek.

Het laatste woord van Ana Kami was geweest: „U kunt gelijk hebben, want gij zijt wijzer dan wij. Maar wat goed en recht is voor u, is daarom nog niet goed en geoorloofd voor ons.”

Had men de laatste oogenblikken eenigszins somber voor zich uit gezien, een glimlach was toch weer op het gelaat van Ana Kami gekomen.

„Zie eens, dien gulden van zoo even krijgt gij niet. Ik geef geen geld om een offer te brengen aan menschenlijke goden. Dat hebt gij nu wel begrepen en gij zult het van mij ook niet vragen. Maar ik heb u een gulden beloofd en die belofte zal ik houden. Hier hebt gij een anderen gulden uit mijn geldkistje. Koop nu wat gij wilt, als aandenken aan ons gesprek en voor de moeite van uwe mededeelingen.”

Als goede vrienden had men afscheid genomen, maar toch bleef men voortaan liever wat uit de richting van dien vragenden en sprekenden Medicijnman.

Het gesprek was echter blijven hangen in de gedachten van Oemboe Dongga, gelijk een doorn van een cactus-plant blijft steken in het vleesch. Telkens kwam weer bij hem de vraag op:

„Waarom heeft de stam-geest te Paraing Madita ons niet geholpen en waarom hebben de voorvaderen mij aan mijn lot overgelaten, zoodat ik arm en eenzaam in ouderdom moet sterven? Ana Kami heeft toch ook niet kunnen antwoorden op de woorden van den Medicijnman uit het Grootte Boek, toen hij sprak, dat wij niet mogen vertrouwen op menschenlijke goden, maar alleen mogen opzien tot Hem, die hemel en aarde gemaakt heeft en die de menschen vlecht en weeft.”

Steeds waren zijn gedachten met deze dingen bezig en hij kon geen antwoord vinden.

Op een stillen namiddag, zittend in de voorgalerij van zijn nieuw tuinhuis, met alleen Ana Kami naast zich, terwijl zij samen knoopten aan een vischnet, had hij zich niet langer kunnen inhouden en sprak hij uit zijn nog altijd onbeantwoorde vraag: „Ana Kami, heeft de Medicijnman geen gelijk, wanneer hij zegt, dat menschenlijke goden ons niet kunnen helpen en dat ijdel is ons vertrouwen op hen, die beloven maar niet volbrengen? Waarom zullen wij bidden tot hen, die machteloos zijn om te helpen?”

Ana Kami, die sinds lang begrepen had, dat zijn heer onder invloed gekomen was van de geestelijke macht van den Medicijnman, had geduldig het oogenblik afgewacht, dat zijn meester zelf over dit onderwerp zou beginnen te spreken.

Hij kende het stijfhoofdig, eigenzinnig karakter van zijn heer en wist dat deze ongevraagd advies nooit opvolgde, eer het tegendeel deed van wat men zou aanraden.

Welbewust en kalm had hij dus zijn tijd afgewacht.

Daar hij echter deze vraag reeds weken lang verwacht had, was hij voorbereid op een antwoord. Hij was vast besloten door kracht van redeneering zijn heer trouw te doen blijven aan de voorvaderlijke zeden en gewoonten, zoodat deze niet zou luisteren naar de verlokkenende woorden van den Witten Heer.

Hij had altijd wel gedacht, dat het woord van den Medicijnman gevaarlijker was dan het geweer van den Litina.

Het zwaard der soldaten kon men ontvluchten, maar het woord van den Witten Medicijnman als hij sprak uit het Grootte Boek, bleef vast zitten in het hart, gelijk een vischhaak in een visschenkop.

De eenige manier, waarop een visch los kwam, was door het breken van het snoer. En daarom zou hij trachten met forsche hand te verbreken de verbinding, welke het woord van den Medicijnman tot stand had gebracht tusschen het Grootte Boek en zijn heer.

Altijd had hij reeds geweten, dat de medicijn van den Witten Heer, gegeven voor lichamelijke wonden 'en ziekten, eigenlijk geestelijke medicijnen waren, toover-medicijnen, om de menschen onder zijn invloed te brengen en af te leiden van de voorvaderlijke gewoonte.

Maar hij zou strijden tot het laatste toe en zijn heer terug houden van het volgen van den nieuwen weg.

Dat men het nieuwe Bestuur volgde en deed, wat bevolen werd, was reeds moeilijk genoeg. Maar dat betrof hoofdzakelijk de uiterlijke levens-gewoonte. Wat de Medicijnman leerde, al was het niet door geweld van wapenen, maar door de kracht van het gesproken woord alleen, was gevaarlijk en dreigde de al-oude zede te veranderen. Hoe listig was deze niet, door het hier en daar openen van scholen, en door de kinderen te laten onderwijzen. Als hij de oude boomen niet kon breken, wilde hij de jonge planten buigen.

Waren de menschen al niet tegen te houden van deze nieuwe dingen, zijn heer zou hij terug houden, opdat hij niet boog onder de vreemde geestelijke machten.

Hoewel hij innerlijk van opwinding trilde, want Ana Kami was een oprecht, bewust man in zijn overtuiging, had hij als onbewogen kalm op de vraag van zijn heer geantwoord, een houding aannemende alsof het ging over een zaak welke eenvoudig was op te lossen.

„Heer, ook ik heb over deze vraag dikwijls nagedacht. Maar de fout ligt bij ons en niet bij de voorvaderen. Omdat wij slecht zijn en niet getrouw in het volgen van de oude wegen, onthouden zij ons hun hulp en zegen. De Witte Medicijnman spreekt wel uit zijn Groot Boek, maar wij hebben ook onze oude woorden, al zijn deze niet geschreven met letters, maar zij zijn bewaard en overgeleverd van geslacht tot geslacht.

Dat de witte vreemdeling hoort en luistert naar de stem van

het Grootte Boek, is te begrijpen, want hij kan lezen en schrijven, en dat kunnen wij niet. En toch onder de witte vreemdelingen is men niet van ééne gedachte. De Medicijnman zegt: „Men zal zes dagen werken in den tuin en op het veld, maar op den zevenden dag zal men niets doen, maar bidden en spreken tot den Heer van hemel en aarde”.

De Litina kent echter geen onderscheid van dagen; alle dagen zijn hem gelijk, bij het werken aan den weg is dat wel gebleken.

Wie heeft nu gelijk? De Medicijnman of de Litina?

Wanneer de Medicijnman op den zevenden dag zijn vergaderingen houdt en bidt en spreekt, komt dan de Litina naar hem hooren?

Hebt gij den Litina ooit zien lezen of spreken uit het Grootte Boek? Maar wel heeft hij gezegd, dat het voor hem gelijk is, hoe de menschen bidden of offeren.

Is er geen verschil in het bidden van den paarden-handelenden Arabier en den goederen-verkoopenden Chinees?

Iedere stam moet eigen weg volgen in het naderen en bidden tot eigen goden.

Zoo ook wij.

Onze voorvaderen zijn machtig en krachtig en zij willen ons helpen, wanneer wij gaan in hunne wegen.

Wanneer de Litina ons dwingt met geweld zijn weg te volgen, moeten wij dat doen. Het is ons niet tot schuld en de voorvaderen zullen ons niet straffen. Want wij buigen voor de macht van groote wapenen.

Wilden zij, dat wij den ouden weg bleven volgen, dan zouden zij ons geholpen hebben in den strijd. Maar in Paraing Madita is duidelijk geworden dat wij ons moesten onderwerpen.

Met den Witten Medicijnman is het echter een andere zaak.

In vroegere tijden, toen de Bewaker van de Vlag van Vader en Moeder van Overzee, slechts woorden sprak, hebben wij ons toen onderworpen aan zijne stem? Wij gingen eigen weg van aloude gewoonte en lieten hem praten. Onze voorvaderen wilden niet, dat wij naar zijn stem zouden luisteren.

Maar nu de Litina met kracht van wapenen is gekomen, heeft Paraing Madita ons geleerd: volg den nieuwen weg.

Den Medicijnman met zijn woorden behoeven wij echter niet te gehoorzamen. Heeft de Litina ooit het bevel gegeven, dat wij niet mogen bidden of offeren op eigen wijze?

De Medicijnman zegt: „Uw weg is niet goed; gij moogt alleen aanbidden den Heer van hemel en aarde”.

Wat weet hij echter van onze voorvaderen, die voor ons willen zorgen? Heb ik hem, in ons laatste gesprek, niet moeten vertellen van de al-oude dingen, gelijk wij die weten en die hij niet kan lezen in zijn Grootte Boek? Laat ons dus vasthouden aan hen, die ons geholpen hebben van geslacht tot geslacht en laat de Medicijnman zich vasthouden aan zijn Boek.

Heer, onze voorvaderen zijn en blijven krachtig en machtig. Hebben zij dat niet dikwijls bewezen?

Ik zal het u verhalen, opdat het in uwe gedachte vast blijft en gij het niet vergeet.

Hoe is uw over-over-grootvader tot macht en aanzien gekomen?

Hij was een arm man, maar trouw aan de voor-vaderlijke gewoonten. Al wat hij bezat aan kleederen, droeg hij aan zijn lichaam. Al zijn andere bezittingen bestonden uit twee kippen met kuikens. Iedere kip had zeven kuikens. Des morgens droeg hij de kippen met kuikens en bracht ze naar den tuin. Des avonds, wanneer hij terugkeerde naar het dorp, droeg hij wederom de kippen in de mandjes.

Zoo deed hij iederen dag, des morgens en des avonds.

Nu gebeurde het op zekeren dag, terwijl hij als naar gewoonte de kippen en kuikens droeg, dat hij op de helft van zijn weg naar den tuin gekomen, twee hagedissen zag: de een beet den ander en zij rolden over en op elkaar op den grond. Hij zette zijn kippen neder en zag naar de hagedissen, welke met elkaar vochten. Toen hij er lang genoeg naar gezien had, nam hij een stuk van zijn ouden hoofddoek, scheurde het in tweeën en gaf elk der hagedissen een stuk.

Aldus sprak hij, terwijl hij hen de stukken toewierp: „Luister naar mij, hetzij gij man, hetzij gij vrouw zijt, twist niet met elkaar, scheidt er toch mede uit.” En de hagedissen hielden op met vechten; zij gingen heen, maar hij kende hun plaats niet.

Nu nam hij de kippen-mandjes wederom op en droeg ze naar

zijn tuin. Daar aangekomen opende hij de mandjes en liet de kippen los. Hij ging nu gras wieden in zijn tuin.

Toen de zon onderging, kwam hij in zijn tuinhuisje en zag dat de kippen van zelf reeds in de mandjes waren gegaan. Hij sloot ze goed dicht en begaf zich op weg naar het dorp, terwijl hij de kippen droeg.

Het was reeds donker geworden, maar hij kende den weg. Gekomen op de plaats waar hij des morgens de hagedissen had zien vechten, ontmoetten hem twee kinderen, beiden jongens. En zij zeiden tot hem: „Ha, heer, die daar de kippen draagt, zet die dieren even neer, want vader vraagt u te komen.”

Maar hij antwoordde: „Ai ha, ik wil niet, een boschkat zal mijn kippen wegrooven.”

De kinderen antwoordden: „Wanneer gij uwe kippen hier neerzet, zal geen boschkat ze stelen.”

Toen zette hij de kippen neder en ging met de kinderen mede. Onderweg zeiden zij tot hem: „Hoor ons woord, straks wanneer gij aangekomen zijt en vader wil u sirih geven, kauw dan geen sirih uit een nieuw gevlochten mandje. Gij zult sirih kauwen uit een mandje, opgeraapt van den grond, een vuil, beschimmeld mandje.”

„Ja”, was zijn antwoord.

„Wanneer vader u straks vraagt naar uwe begeerte, alleen het kuiken, dat zich bevindt op het offer-rekje, rechts boven de deur, zult gij vragen. Wanneer hij u gouden oorhangers gaf, steenen zouden het worden. Wanneer hij u gouden kettingen gaf, lianen zouden het worden.

Paarden en buffels moet gij niet willen hebben, indien hij ze u zou willen geven. Neemt gij ze toch aan, mieren, spinnekoppen, vliegen zouden het worden. Alleen het kuiken op het offer-rekje, gelijk wij reeds gezegd hebben, moet gij vragen.

Als wij straks bij de poort van het dorp komen, stap dan goed in onze voetsporen, want er zijn veel kwaadaardige honden.”

En hij luisterde naar de woorden van de kinderen. Toen hij dan ook aankwam, wilde hij geen sirih hebben uit een nieuw gevlochten mandje. Hij wees op een vuil mandje, opgeraapt van den grond. Toen hij sirih genomen had, zeide de vader van die

twee kinderen : „Wanneer gij, heer, die kinderen niet gescheiden hadt, zouden zij zeker gestorven zijn. Ik zal u daarom betalen. Wat is uw wensch.”

De man antwoordde : „Dat moet gij weten. Laat ik eerst hooren de uitspraak van uw mond.”

Toen zeide de vader der kinderen : „Ik zal u geven gouden oorhangers, gouden kettingen, paarden, buffels en slaven.”

Maar hij antwoordde : „Wat gij daar opnoemt, wil ik niet hebben.”

En de vader der kinderen zeide : „Nu, wat is de wensch van uw lever? wees maar niet bang en zeg het mij.”

Toen zeide hij, die de kinderen gescheiden had : „De begeerte van mijn lever is alleen het kuiken, daarboven op het offer-rekje.”

De vader der kinderen zeide : „Wanneer dat zoo moet zijn, heer, sterven zal ik, want het is mijn huid.”

Toen nam deze het kuiken en gaf het hem. Hij nam het aan en zeide : „Welaan, ik zal maar heengaan.”

De vader der kinderen antwoordde : „Ga maar, deze dag alleen slechts is het, dat wij samen gesproken hebben. Wanneer gij vertrokken zult zijn, zal ik sterven.”

Toen ging hij heen en terstond daarna stierf de vader der kinderen.

Hij nu den volgenden dag in zijn tuin gekomen, nam wat maïs en gaf dit aan het kuiken. Te drinken gaf hij het ook. Toen begon hij het kuiken te plukken. Hij trok het de veeren uit, de staartveeren en de vleugelveeren. Hij deed dit alles in een mandje en toen hij er mee klaar was, bracht hij het naar de omheining en strooide een gedeelte naar buiten. Nadat hij de veeren uitgestrooid had, werden het terstond paarden, buffels, geiten, varkens.

Toen hij aldus een gedeelte van de veeren had uitgestrooid, bracht hij het andere gedeelte naar het dorp en strooide het op het plein vóór het huis. Het werden menschen, slaven, gouden oorhangers, gouden kettingen. Er ontbrak niets, alles was voltallig.

Toen stierf het kuiken.

Hij nam nu een mooi geweven, gekleurden doek en wikkelde het kuiken daarin. Hij deed het een geldstuk in den bek en be-

groef het. Hij slachtte paarden, buffels, varkens, geiten, totdat de aarde er van stonk.

Zoo vestigde hij het familie-dorp en werd een groot heer."

Rustig had Oemboe Dongga het verhaal aangehoord, maar hij was blijven zwijgen, omdat hij begreep dat Ana Kami nog niet was uitgesproken.

Na een versch pruimpje tabak genomen te hebben, ging deze dan ook verder.

„Ziet ge wel, heer, dat de zielen der voorvaderen machtig zijn te helpen. Tot den arme komen zij in allerlei gedaante. Maar dan moet men trouw zijn in het volgen der aloude gewoonte. Onheil en leed is het gevolg, wanneer men verlaat den ouden weg en gaat op nieuwe wegen. Hun toorn straft hen, die weigeren te luisteren naar de oude stem en die vergeten wat bepaald en voorgeschreven is.

Zeker, gij hebt steeds volbracht, wat zij bevolen hadden, maar wij zijn menschen op de aarde. Wie kan onthouden alles wat vroeger gesproken is? Maar ook de zonde van nalatigheid en van verzuim, wekt hun toorn op en straffen zij. Wij menschen moeten dan zoeken naar de oorzaken van ramp en tegenspoed, opdat ophoude de ellende en weggenomen worde het leed.

Daarom zeg ik en is dit mijn woord: blijf vasthouden aan de gewoonte en zij zullen weer geven voorspoed en heil."

Oemboe Dongga had nauwkeurig geluisterd, maar schuddend zijn hoofd, was zijn antwoord geweest: „Waarachtig is uw woord en oprecht is uw stem, maar wat baat het ons, dat zij in vroegere tijden, van grootvader en grootmoeder, geholpen hebben met rijkdom en voorspoed? De vraag is niet, wat zij gedaan hebben in het verleden, maar wat zij heden, op dezen dag, kunnen doen. Daarom vraag ik: waarom hebben zij Paraing Madita niet beschermd? en waarom was de Litina de sterkste? Waarom laten zij toe, dat op dezen dag allerlei nieuwe gewoonte moet worden gevolgd en oude goede gewoonte moet worden nagelaten? Heeft men niet moeten afbreken, op bevel van den Litina, den alouden doodenboom, die vruchtbaarheid en zegen gaf? Is de vorst nog heer in ons land en moeten wij niet gehoorzamen den vreemdeling? Moeten wij niet betalen een hoofdgeld aan den Litina,

gelijk wij eertijds vroegen van de handeldrijvende vreemdelingen aan de kust? Als de zielen der voorvaderen nog machtig en krachtig zijn, waarom laten zij dan dit alles toe? Is het hun toorn van straf, dat zij ons laten bukken voor den vreemdeling of is het hun machteloosheid van kracht, dat zij ons niet kunnen bijstaan en helpen? Antwoord mij en spreek."

Ana Kami, de wijze redenaar, paste wel op zijn heer een rechtstreeksch antwoord te geven op diens vragen. In lange breede redeneeringen verhaalde hij uit de oude overleveringen, hoe wondermachtig de zielen dikwijls geholpen hadden, niet slechts op hun tijd en hun wijze, maar ook daartoe als gedwongen door de levenden, wanneer men maar aanhield onophoudelijk.

„Zoo was er eens een jonge man. Zijn ouders waren beiden reeds gestorven. Op het jaarlijksche doodenfeest, bracht hij trouw zijn aandeel in het offeren. Maar daar hij arm was, kon hij slechts slachten een klein kippetje. Toen het offerfeest was afgelopen en men de klapperdoppen met asch naar buiten zou brengen, opdat de zielen nu zouden terugkeeren naar het zielendorp, ging hij aan de zijde van de dorpspoort staan, wachtende op zijn ouders, die gestorven waren. De zielen vertrokken en liepen allen achter elkaar; zijn ouders waren de laatsten in de rij. Toen hij zijn moeder herkende, greep hij haar vast. Maar zij zeide tot hem: „Keer terug, volg ons niet, want wij zijn reeds gestorven; speur ons niet na. 't Is beter dat gij een bestemden tijd opgeeft, om ons ergens te ontmoeten."

De jonge man wilde echter niet luisteren. Hij bleef hen volgen, totdat zij kwamen in het zielendorp. Men gaf hem te eten, maar hij wilde niet gebruiken wat men hem voorzette. Hij had zijn eigen eten medegebracht, geroosterde bananen en dat at hij nu.

„Ga toch heen", zeide men tot hem. „Ik wil niet", zeide hij tot zijn vader. „Wanneer gij hier blijft, dan zal ik geen nageslacht hebben; 't is daarom beter dat ik je vele goederen geef. Neem dit en keer terug," zeide zijn vader. Maar hij wilde het niet aannemen en wilde niet terug keeren.

„Wat wilt gij dan hebben?" vroeg zijn vader hem.

„Ik ben zoo arm, daarom ben ik hier gekomen. Ik bezit slechts een gescheurd kled en eten heb ik niet."

„Keer terug naar huis en zorg voor mijn nageslacht en neem deze kip mede”, zeide zijn vader.

Toen hij thuis gekomen was, deed hij de kip in een legmandje en zette dat in een spelonk. De kip begon gouden eieren te leggen, totdat het mandje vol was. Hij verwisselde het legmandje met een groote legmand. Ook die was spoedig vol met gouden eieren. Ten slotte deed hij al zijn gouden eieren in een groote mand en bracht ze naar huis.

Nu begon hij de vleugels van de kip te plukken. Een gedeelte wierp hij buiten in het veld en er ontstonden buffels, paarden, geiten. Een ander gedeelte strooide hij onder het huis en er ontstonden varkens, kippen, honden. Zoo werd hij zeer rijk en hij kreeg een groot nageslacht.

En daarom wanneer wij blijven volgen in hunne wegen, zullen zij ons ook weer doen vinden het roode en het witte, het goud en het zilver, en zullen de velden weer vol zijn met het geringde en het gestaarte, met buffel en paard. Dat wij volgen de nieuwe gewoonte van den Litina, is ons niet tot schuld, want de zielen der voorvaderen hebben toegelaten, dat hij ons dwong met het verdragende geweer. Maar wanneer wij volgen de woorden van den Medicijnman uit het Grootte Boek, dan zullen zij ons zeker straffen, want dat doen wij uit eigen wil, en dat zou zijn ons tot schuld.”

Oemboe Dongga had verder gezwegen, al was hij niet geheel overtuigd en al had hij geen antwoord gekregen op zijn twijfelvraag naar het waarom der dingen.

Ana Kami was altijd zijn raadsman geweest en diens raad op te volgen, had steeds goede gevolgen gehad, want hij was een wijs man.

Maar de woorden: „menschelijke goden en Heer van hemel en aarde”, bleven in zijne gedachten hangen, ook toen hij dien avond zich uitstreckte op zijn slaapmat in het donkere, rookerige huis; en het duurde lang eer hij in slaap viel, moe van het denken.

XII. DE DOOD VAN ANA KAMI.

OEMBOE DONGGA had zijn twijfelend vragen tot zwijgen gebracht en zich overgegeven aan de leiding en aan den raad van Ana Kami.

De eertijds zoo sterke man liet al het vreemde, nieuwe gebeuren langs zich heengaan, er niet over pratende en er zich niet mede bemoeiende. Hij bleef zooveel mogelijk in zijn tuinhuis en zorgde voor de tuinen en voor het vee.

De eenige vastheid, welke hij nog in zijn leven had, was zijn raadsman, zijn tweede-ik, en wat deze sprak zou hij doen. Eigen kracht van wil had hij niet meer.

Zijn vorst, die vroeger zoo dikwijls zijn sterken arm had te hulp geroepen voor sneltocht en rooftocht, had nu geen „dappere” meer noodig en zoo was hij langzamerhand aan zijn lot overgelaten. Nu hij arm was, en men hem niet meer kon gebruiken, liet men hem stil zitten in zijn eenzaam tuinhuis. Tot den raad der grooten werd hij niet meer geroepen. Tijdens zijn zwerftochten in zijn verzet tegen den Litina, had men in alle dorpen op het twee-snarig instrument zijn naam geprezen en zijn daden bezongen, maar nu hij zich onderworpen had was zijn roem al spoedig verdwenen.

Zijn naam had zelfs een slechten klank gekregen. Men was begonnen te fluisteren en sprak het nu reeds luide uit: „Als Oemboe Dongga dien rooftocht niet had ondernomen tegen de Kodineezen, dan zouden wij nu nog rustig leven als in oude tijden. Maar hij heeft onzen naam „stinkende” gemaakt bij Vader en Moeder van Overzee, zoodat de Litina met zijn soldaten is gekomen. Dat wij hoofdgeld moeten betalen en aan den weg moeten werken, is zijn schuld. Hij is de oorzaak van alles.”

Zoo voelde Oemboe Dongga zich verlaten van de levenden en van de gestorvenen, en willoos boog hij zijn hoofd.

Wie kan strijden tegen den wil en het besluit der zielen?

Had Ana Kami niet gezegd, dat zij alleen helpen op hun tijd

en wanneer zij willen, terwijl het slechts een enkele maal gelukt hen te dwingen tot hulp?

Wie kan zich verzetten tegen wat bepaald is en wie kan veranderen het besluit, dat zij genomen hebben?

Men kan bidden en offeren, maar wat de zielen der voorvaderen eenmaal hebben besloten, is door niemand te keeren. Men moet maar lijdelijk afwachten wat er gebeuren zal.

Had Ana Kami, de wijze, hem niet verklaard, dat iemands leven, van de geboorte af tot het sterven toe, van te voren is bepaald? Wat iemand overkomt, komt alleen langs vaste lijnen, zooals het is gesproken door de zielen. Wanneer iemand uit een boom valt, dan moet men niet zeggen: „Het is zijn eigen schuld en hij had voorzichtiger moeten zijn,” maar dan moet men gelaten zeggen: „Het was zijn ziel, dat hij is gevallen.”

Geen orakelsnoer en geen kippendarm kan tenslotte tegenhouden of veranderen iemands levenslot.

Maar nog grooter onheil zou Oemboe Dongga treffen.

Ana Kami werd ziek. Hij had een paar dagen en nachten een verloren paard opgespoord, zwerfend over veld en bergen. Zwaar verkouden was hij thuis gekomen, want hij was eenige malen doornat geregend. Had men eerst gedacht, dat het wel spoedig zou overgaan, die hoop bleek ijdel te zijn. Het hoesten werd erger en de koorts werd niet minder.

Lang had hij zich verzet tegen het woord van Oemboe Dongga, die den Witten Medicijnman om hulp wilde vragen. Want al stemde hij toe, dat deze wondermachtige medicijnen had, hij was bang zich onder diens geestelijken invloed te stellen. Het is niet de stoffelijke medicijn, welke geneest, maar de geestelijke kracht, welke er aan toegevoegd wordt.

Eindelijk was echter zijn trots gebroken en stemde hij toe „Laat hem roepen en mij medicijnen geven.”

Terstond liet Oemboe Dongga iemand de boodschap brengen: „Ana Kami is ernstig ziek en hij vraagt of u wilt komen en hem genezen.”

Reeds den volgenden morgen was de Witte Medicijnman gekomen en door Oemboe Dongga ontvangen, zat men wat te praten in de voorgalerij, nadat een sirihpruim was aangeboden.

Eindelijk kwam Ana Kami uit de deuropening het kleine trapje afgestrompeld. Hijgend en hoestend en rillend zat hij geleund tegen een huispaal. Afgefallen, vermagerd en verzwakt zat hij daar, gewikkeld in een vuilen zwarten doek. Bij een eersten blik zou men dit levende skelet niet hebben herkend. Hol stonden zijn oogen en blaffend klonk zijn hoest. De koorts had hem overmeesterd en terneder geworpen.

Veel woorden waren er niet noodig om zijn lijdensgeschiedenis te vertellen. Hier pijn en daar pijn. Iederen dag koorts, tegen den avond opkomend en tegen den morgen wat minder wordend.

„Maar hoe lang zijt gij al ziek?”

Nu dat was wel een paar maanden, sinds hij aan huis was gebonden.

„En hebt gij er dan niets aan gedaan?”

Ja, heel wat medicijnen had hij gebruikt. Zelfs waren er medicijnen gekocht bij de spleet-oogige vreemdelingen op de havenplaats. Maar niets had geholpen.

„Maar waarom hebt gij mij niet eerder om hulp gevraagd? Gij weet dat ik dichtbij woon en men kan op de havenplaats niet komen, zonder mijn huis voorbij te trekken. Gij weet, dat ik altijd bereid ben om te komen en hoevelen worden er niet dagelijks geholpen in het huis der zieken. Gij hebt wel lang gewacht, eer gij mij hebt laten roepen. Nu zijt gij zwak en uitgeteerd, zoodat het ergste moet gevreesd worden.”

Oemboe Dongga had geantwoord: „Heer, wij hebben het eerst geprobeerd met de hulp der zielen. Veertien varkens en twee buffels en ontelbare kippen hebben wij geslacht, om de oorzaak der ziekte te weten te komen en om te vragen de medicijnen te zegenen. Wij hebben ontvangen sommige goede en sommige slechte voorteekenen. Maar beter worden wilde het niet. Daarom hier is een „klein kippetje” (en op een wenk van hem werd een jonge buffel los gemaakt en voor het huis geleid). „Laat die slachten op uwe wijze, opdat uw Geest de ziekte verdrijve.”

De altijd redeneerende Medicijnman greep deze gelegenheid aan om het gesprek over de macht van goden en zielen voort te zetten.

„Vroeger hebben wij ook eens samen gesproken over wonder-

„De aloude doodenboom, die vruchtbaarheid en zegen gaf” (blz. 163).

machtige medicijnen. Toen hebt gij mij ook verteld, dat de mond der voorvaderen in kippendarm en varkenslever steeds beloofde, maar dat zij hun woord niet hielden. Dat zult ge u nog wel herinneren. En daarom moet ik dit zeggen, dat zij er sinds dien tijd niet op vooruit zijn gegaan. Het is nog altijd beloven en niet volbrengen. Ijdel is uw trachten geweest, om door hun geestelijke macht de ziekte te verdrijven. Met allerlei toover-medicijn hebt gij geknoeid en nu is uw lichaam uitgeput. Misschien kan ik u nog helpen, zeg mij dus uw begeerte."

„Och, heer, ik denk dat er een booze geest in mijn borst zit, die mij voortdurend plaagt. Maar door uw macht kunt gij hem verdrijven en ik zal genezen zijn."

„Er zit geen booze geest in onze borst, maar wel in ons hart. Maar die heeft met deze ziekte niets te maken. Daar is een andere oorzaak voor. Laten wij zien, wat wij voor u doen kunnen."

Ana Kami was te zwak om veel te praten en het eenige wat Oemboe Dongga antwoordde was: „U zult het weten en wij zullen volgen."

De zieke werd onderzocht en het bleek dat zijn longen niet aangetast waren, maar dat een hardnekkige malaria hem uitteerde en sloopte.

Een levensregel werd hem voorgezegd en een slaafging mede om medicijnen te halen.

Onder drang van Oemboe Dongga hield de zieke zich aan wat voorgeschreven was en hij slikte trouw zijn pillen, totdat de koorts verdwenen was. Hij kon weer slapen en eten en hij voelde zich veel beter.

De Witte Medicijnman kwam nog eens naar hem zien en vond hem wat opgeknapt.

„Ga nu nog vier weken door met het innemen der medicijnen en gij zult geheel genezen zijn," was zijn afscheidswoord geweest.

Maar Ana Kami had eigen gedachten-gang gevolgd en gezegd: „Hoe eerder ik met die vreemde witte medicijnen ophoud, hoe beter. Men mag zich niet te lang stellen onder vreemden geestelijken invloed."

Het gevolg was geweest, dat de koorts hem wederom aange-

grepen had en het verzwakte lichaam kon niet langer weerstand bieden.

Hardnekkig had hij gezwegen en op de vraag: „Hoe gaat 't er mee?“, steeds geantwoord: „Goed is het“.

Totdat men op een morgen hem dood gevonden had op zijn slaapmat in het donkere kamertje. Eenzaam en alleen was hij gestorven. Met uiterste wilskracht had hij zijn doodelijke zwakte verborgen gehouden en hij was heengegaan, weigerend verder vreemde hulp, vast houdend aan zijn fatalistisch geloof: „Er gebeurt, wat er gebeuren moet.“

Toen men Ana Kami dood op zijn slaapmat had gevonden, was er een groot gehuil en geweeklaag begonnen en met kracht had men op de dooden-gong geslagen.

Het gerucht van Ana Kami's dood verspreidde zich snel en in alle dorpen werd het met beven ontvangen.

Hij was een machtige wijze in zijn leven geweest, maar nu hij gestorven was, vreesde men zijn dooden-ziel nog meer. Al was hij geen man van adellijk bloed, zijn stem had steeds in de vergadering der grooten een gewichtige beteekenis gehad. Hoeveel te meer moest men hem nu niet vreezen, nu hij gestorven was.

Een gewoon mensch wordt den dag na zijn dood reeds begraven, maar bij een groot man gaat dit niet zoo vlug.

Oemboe Dongga wilde hem een groote eervolle begrafenis geven, om ook straks zeker te zijn van zijn geestelijke kracht en invloed.

Daarom werden boden gezonden naar alle dorpen, zelfs van nabij liggende landschappen, kennis gevende van het overlijden en oproepende tot de begrafenis.

Intusschen bleef het lijk boven aarde staan, met opgetrokken knieën, het aangezicht naar het haardvuur gekeerd, omwonden met allerlei lijnwaad en kleedingstukken. Hij werd omwikkeld met prachtig gekleurde doeken, totdat het werd een vormlooze hoop. Want de lucht van het snel tot ontbinding overgaande lichaam, trachtte men door de vele doeken af te sluiten.

Dag en nacht weerklonken de sombere doffe tonen van de dooden-gong; bij iedere aankomst van vrienden of familieleden,

aanzwellend in kracht, dan langzaam wegstervend, om straks weer uit te breken in eentonig geluid.

De naam van Ana Kami en de naam van Oemboe Dongga had velen doen opkomen om den doode te eeren. En ieder die kwam, bracht iets mede naar vermogen, ja soms boven vermogen. Zoo had men binnen enkele dagen in het sterfhuis groote schatten vergaderd: mandjes vol met gouden oor-hangers, koperen en zilveren kettingen, een groot aantal schitterend geweven doeken. De vorst van het landschap had drie paarden laten brengen. Ook andere landschappen lieten zich niet onbetuigd door boden, die paarden en buffels meebrachten.

Het zou een voorname begrafenis worden, want iederen dag werd een buffel geslacht.

Het eene gezelschap klagers en klageressen was nog niet vertrokken of anderen kwamen het dorpsplein op, in langzamen tred achter elkaar stappend onder het doordringend vrouwen-gegil.

De dooden-aanzegger had geen dorp en bijna geen huis overgeslagen en na zulk een kennisgave eischt het gebruik, dat men nu ook op rouwbezoek komt met gevulde handen.

Eindelijk na een zestal dagen zou Ana Kami begraven worden. Het dorp was vol bezoekers. Mannen en vrouwen in groote feestkleedij, een schitterende mengeling van kleuren.

Ook waren er vele vreemdelingen van de kustplaatsen, vooral Savoeneezen. Hard pratend met schelle stemmen stonden zij in groote groepen bijeen aan de buitenzijde van de dorpsomheining en velen waren reeds binnen op het dorpsplein. De vrouwen met groote draagmanden en de mannen met scherp geslepen kapmessen. Want zij zouden nu gratis vleesch kunnen krijgen. Al wat geslacht wordt voor den doode bij zijn graf, ter begeleiding naar het zielenland, mag men zelf niet eten. Het vleesch moet men laten liggen tot een prooi der roofvogels en tot zelfontbinding in de gloeiende zon en in den druipenden regen. De ziel van het geslachte dier gaat met den doode mede naar het zielenland.

Willen de vreemdelingen het vleesch weghalen, dat moeten zij weten en men zal het hun niet verbieden. Daarom gelijk de grijze en wit-gekraagde roofvogels in de lucht heen en weer

zweven boven het dorp waar geslacht zal worden, zoo verdringen zich de Savoeneezen rond het dorp en bij het graf. Een paardenklui of een stuk buffelvleesch is niet te versmaden.

Bij een groote begrafenis worden er offerdieren geslacht, zoodra het lijk het huis wordt uitgedragen, vóór het huis, in het dorp, bij de dorpspoort, op den weg naar het graf en tenslotte bij het graf.

Nauwelijks heeft men het offerdier ter begeleiding van den doode een houw gegeven, of de vreemdelingen beginnen het beest met hunne groote messen in stukken te kappen. 't Is een rukken en trekken om de beste brokken; een flitsen van messen en een dreigend gehuil; een vechten waarbij soms gewonden vallen.

De grootste buit is voor den sterke en den brutale.

Ook nu was het gedrang en het gevecht groot, want de menschen hadden haast, daar het reeds wat laat was geworden.

Het eerste paard dat vóór het huis geslacht zou worden, was een mooi zwart veulen. Maar van dit paard had men de lever noodig, welke met een mandje zacht gekookte rijst, den doode als teerkost op zijn reis wordt mede gegeven.

De vreemdelingen in hun haast om zoo spoedig mogelijk vleesch te veroveren, gaven aan de slachters geen tijd de lever uit het paard te snijden. Wild drong men op, stortte zich op het paard en in korten tijd was het een vormelooze bloederige massa.

Tusschen deze vechtende, hakkende, trekkende vreemdelingen sprongen nu de dorpingen, er op inranselende met dikke stokken, welke braken op de harde koppen en de grove ledematen. Een zwaaide zelfs met een ijzeren stang.

Oemboe Dongga was dreigend opgesprongen en zijn zware oorlogskreet, hoog uitklinkend boven al het rumoer, deed een oogenblik verschrikte stilte ontstaan. De strijd om de lever hield even op. Van deze gelegenheid maakte een handige slachter gebruik en in snelle haast met groote vinger-vlugheid sneed hij haar uit het karkas.

Nu men de lever in handen had, liet men de menschen weer hun gang gaan. Als woedende jachthonden op den buit, zoo viel de bende aan op het paard. Onder gejoel en gehuil werd het

dier door stof en vuil voort gesleept tot buiten het dorp, waar de worsteling om de grootste en beste stukken werd voortgezet.

De rust in het dorp was eenigszins teruggekeerd. In huis was nu alles gereed om den doode uit te dragen.

Het beste rijpaard van Ana Kami, een mooie zwarte witvoet, stond sierlijk opgetuigd voor het huis. Een rood zijden lint was in den staart gevlochten; geel en groen zijden linten waren om de voorpooten geslingerd; om den nek en op den kop het karakteristieke paardenversiersel van wuivende haren en roode linten, waardoor het dier een grotesk aanzien kreeg, als van een wild en woest monster; op den rug was een schitterende bontgekleurde doek uitgespreid.

Een man met open zonnescerm in de hand, gehouden boven het dier, zal het straks naar het graf geleiden. Een laatste dienst voor zijn gestorven heer, want het zal worden gedood, opdat de ziel van den overledene, niet als een arme slaaf te voet, maar als een rijk man te paard het zielendorp zal kunnen binnenrijden.

Nu was het oogenblik der begrafenis aangebroken.

Onder vreeselijk gehuil en doordringend gegil der aanwezigen, werd door een tiental jonge mannen een jongeling naar buiten gedragen en door een tiental vrouwen een meisje.

Schijndooden, gekleed in kleurige kleederen en met gouden versierselen behangen. Dood, alsof zij ook in den grafkuil zouden worden neergelaten. Zij volgen den doode, evenals hij gedragen, naar de begraafplaats. In kalmen stap worden zij eenmaal om het ledige graf heengedragen en dan neergelegd aan den rand van den grafkuil, om straks weer op dezelfde wijze naar huis terug te worden gebracht.

Zoo heeft men het oorspronkelijke menschenoffer, toen slaven en slavinnen werden gedood om hun meester te volgen in het zielenland, vervangen door „schijndooden”, die na dagen van vasten zoo slap zijn geworden, dat zij op treffende wijze zich als „dooden” gedragen. Zóó natuurlijk bootsen zij den doode na, dat men werkelijk overtuigd is, dat deze dooden-begeleiders tijdelijk gestorven zijn en dat hun ziel eerst wederom in het lichaam terugkeert, wanneer zij na de begrafenis in huis teruggedragen, rustig aan zich zelf worden overgelaten.

Toen allen gereed stonden op het plein, werd in huis een weeklage aangeheven, een snikken en huilen en krijtschen zóó fel en doordringend, als van woeste smart, dat het stil werd onder de rumoerige menigte, welke tot nu toe pratend en lachend en dringend zich gedragen had alsof het feest was en geen begrafenis.

Nu werd de doode naar buiten gesleurd.

Een aantal jonge sterke mannen hadden „het” vast gegrepen. „Het”, dat was een groote vormlooze bundel, van meer omvang dan hoogte alsof men een groot aantal kleurrijke doeken ruw en ordeloos op elkander had gestapeld en stevig vastgesjord met touwen om uit elkaar vallen te beletten. Onherkenbaar als lijk.

Op een stuk harde buffelhuid, rond gebogen tot een reuzenschotel, was deze bundel geplaatst.

Met ieder eindje, dat zij hem voortsleepten en voortrukten over den oneffen vloer binnenshuis, hem neer lieten vallen door de deuropening naar beneden in de voorgalerij en vanuit de voorgalerij op den grond, lieten de dragers een kort schel gillend uitgestooten: „Ha-Ha” hooren. Eindelijk werd hij op hunschouders genomen en zette de stoet zich in beweging.

Het mooi opgetuigde paard voorop, dan de doode, gevolgd door de schijndooden.

En de mannen en de vrouwen en de kinderen verdrongen zich in bonte kleurvolle mengeling. Sommigen liepen vóór den stoet, anderen er naast, de meesten achteraan. Het was een dringende en gillende, een pratende en lachende menschenmassa.

Onnatuurlijk wild huilden de vrouwen, zoodat zij telkens even moesten ophouden, met een snel gesproken woord of een vroolijke glimlach uit haar klaagrol vallend.

De jonge meisjes maakten meer misbaar; met de rechterhand de neusgaten dichtknijpend, brachten zij hoog gillend de wonderlijkste geluiden voort.

Het was een bonte menigte van groote kleurenschittering in de felle zon.

Men was gekomen als ten hoogtij. De vrouwen met stemmige rokken, van kleur en lijn en teekening, welke men slechts bij enkele gelegenheden draagt; velen met een kleurige sjaal over

de schouders en met den grooten, rechtop staanden schildpadden kam in het haar.

De mannen met hun pracht-doeken in sierlijke plooiën om de lendenen en over de schouders gedrapeerd. De hoofddoeken van groen en paars fluweel; van zijde in kleur-combinatie van geel en rood, van paars en geel, van zwart en groen, van blauw en wit, van groen en geel, in allerlei kleur en mengeling van kleuren; meters van lengte gewikkeld om het hoofd tot wapperende en wuivende tulbanden.

Zoo ging het onder gejoel en geschreeuw het dorpsplein over, de dorpspoort uit, naar het graf, buiten op een hoogen heuvel onder zwaar geboomte. Het cirkelronde gat was anderhalve meter diep uitgegraven in den harden kalkgrond, en een hoop steenen was bijeenverzameld om straks de graf-opening te sluiten.

Nadat de schijn-dooden onder gegil en geschreeuw rondom het graf waren gedragen en toen voorzichtig op den grond waren gelegd, kwamen eenige vrouwen naar voren, die met vlugge handen over de graf-opening enkele mannen-doeken van prachtige kleuren en teekening uitspreidden. De dooden-bundel werd nu door de dragers opgenomen van de buffelhuid en onder het schel-uitgegilde: „Ha-ha”, in de hoogte geheven. Boven de graf-opening gekomen liet men hem met kracht neervallen op de opengespreide doeken. Daar men het graf niet al te ruim had gemaakt en men om den doode te eeren zoovele doeken had gebruikt, zonk de dooden-bundel slechts halverwege naar beneden.

Stootend en duwend met handen en stokken trachtte men den doode in zijn graf te wringen, maar de oneffen grafwand hield de doeken tegen. Eindelijk sprongen enkele forsche mannen op de doeken-massa en dansend springend gelukte het aan de grove voeten den bundel met een plotselingen schok naar beneden te doen schieten.

Een pakje goud en goudwerk werd naast hem in het graf gelegd en wat sirih en pinang en tabak als een laatste pruim in de grafopening geworpen. Uit een bakje met water, gemengd met asch en tamarinde-bladeren, sprenkelde men in het grafen om het graf. Nadat alles nog eens flink was aangestampt met

krachtige voeten, plaatste men een platten ronden steen als deksel-afsluiting in de grafopening. Met kleine steenen en kluiten aarde werden de openingen rondom dicht gemaakt. Met inspanning van alle krachten, begeleid door het noodige gegil en geschreeuw sleepte men een grooten, zwaren steen naar het graf, welke alles zou afdekken.

Terwijl men met de grafsluiting bezig was, ontstond er plotseeling een groote deining van rumoer.

Oemboe Dongga, als leider der begrafenis, moest toezien, dat alle dingen naar aloude zede en gewoonte werden uitgevoerd. Hij kon echter niet op alles tegelijk letten, maar terwijl de mannen den zwaren steen voortsleepten, meende hij iets verschrikkelijks te ontdekken. Waar was het doodenpaard gebleven?

Met woedende gelaatsuitdrukking en driftig zwaaiende armen liep hij naar een grooten troep Savoeneezen en daar zag hij, dat deze bezig waren het dier af te slachten.

Ongeduldig geworden over het langzame verloop van de plechtigheid en daar de ondergaande zon hen drong zoo spoedig mogelijk naar hun dorpen terug te keeren, waren zij ongemerkt opgedrongen en hadden met vluggen slag het paard geslacht. Reeds waren zij begonnen met den buit te verdeelen, toen Oemboe Dongga het opmerkte.

Hij kwam echter te laat, want het dier was reeds dood.

Hij was verontwaardigd over een dergelijke, brutale schennis van de aloude gewoonte, want het gebruik eischt, dat het paard en de buffel, welke bij het graf worden gedood, eerst geslacht mogen worden, als alle ceremoniën zijn afgelopen en de laatste steen op het graf is geplaatst.

Woedend klonk de stem van Oemboe Dongga: „Lang-vingerige dieven, brekers van de aloude gewoonte. Wie heeft u geroepen en waarom doodt gij mijn paard. Een ander dier zult gij mij geven. Aanklagen zal ik u bij den Litina en als hij geen recht doet, zal ik zelf komen in uwe dorpen en nemen wat mij toekomt.”

Hij wond zich al meer en meer op, bulderend klonk zijn stem en dreigend balde hij zijn vuist. Ook zijn dorpsgenooten waren komen aanloopen. Gemor en gescheld werden van weerszijden gehoord. Het zou ontaard zijn in een groote vechtpartij, als een der

„Want iedereen dag werd een buffel geslacht“ (blz. 171).

Savoeneesche hoofden niet naar voren was gekomen en kalmeerende woorden van schadevergoeding-beloofte had gesproken.

Het geschil was dus voorloopig bijgelegd.

Maar in ieder geval moest nu reeds terstond een ander paard geslacht worden, opdat de ziel van den doode zijn dooden-reis kon voortzetten.

Op een woord van Oemboe Dongga verdween een jonge man, die weldra terugkeerde met een ander paard, uit het dorp gehaald.

De grafsluiting was afgeloopen en men rangschikte zich om naar huis terug te keeren. Het paard en de buffel werden naar het graf geleid en door enkele doodelijke houwen van het groote kapmes getroffen, zonken zij bloed-sputtend ter aarde.

Als haaien op den buit en als roofvogels op een prooi, zoo vielen de Savoeneezen weer aan op het vleesch.

Oemboe Dongga liet de vechtende en scheldende bende verder maar begaan en met de schijndooden in hun midden keerden allen naar het dorp terug. De begrafenis-gasten bleven nog enkele oogenblikken napraten, maar daar de avond begon te vallen, verspreidde zich de menigte, en een ieder ging naar zijn huis.

Oemboe Dongga bleef eenzaam achter in het groote, vervallen familiehuis. Droef stonden zijn oogen en somber waren zijne gedachten.

Ana Kami, zijn trouwe raadsman, was heengegaan en nu stond hij alleen, oud en verouderd.

Zijn handen grepen naar zijn tweesnavig muziek-instrument en weemoedig klonk zijn klacht in de donkere avondlucht over het stille dorpsplein.

„Ik ben een alleen loopend paard;
ik ben een alleen staand mensch;
een jankend verdwaalde hond;
een buffel, die geen water kan vinden;
een paard in eenzaam bergdal.

Ik ben een vermoeid paard,
een paard dat stok-stijf staat;
een lans, onbeweeglijk in den grond gestoken;
een hout, dat vast zit in den oever.

Ik ben een verweesde kip;
een varken, dat, door honden doodgebeten,
in de zon ligt uit te drogen.

Ana Kami, mijn metgezel!
gesloten zijn uw oogen,
gevallen is uw paard,
gebroken zijn de pooten.

Ik verhef mijn stem en spreek;
gij zwijgt en antwoordt niet.

Wie kan saamvoegen
de draad, welke gebroken is,
het hout, dat afgeknapt is?

Geen orakelsnoer hield u tegen,
geen varkenslever weerhield u,
geen kip bekommerde zich om u.

Ana Kami, mijn metgezel!

Waarom zijn vertoornd de zielen?
waarom is boos de dorps-geest?

Waar is hij toch, die nijdig werd,
die u volgde met de oogen
die u hoorde met de ooren?

Was ik schuldig
tot aan de lendenen toe?

Heb ik misdreven
tot aan mijn hals toe?

Ben ik te ver gegaan
in het overtreden?

Zal ik vragen het orakelsnoer,
naziën de lijnen van de lever?

Ik voel mij als iemand,
die gaat op den rand van een afgrond;
die loopt over een zwiependen boomstam,
boven een wild stroomende rivier.

Hoe zal ik weten den weg,
hoe zal ik kennen het pad?

Nevelachtig is mijn oog
en als verward struikgewas

zijn mijn overdenkingen.

Ik hef mijn stem op en spreek.

Antwoord mij, gij die zijt
op de onbeweeglijke steenen
op het droge land.

Antwoord mij, gij die zijt
in de steenen grotten
in het diepe water.

Eenzaam zit uw kind,
als een stil staand paard,
als een recht overeind staande paal.

Mijn hoofd beweegt zich niet
en mijn voeten gaan niet.

Ik zit stil en luister.

Geef mij antwoord en spreek."

Maar Oemboe Dongga ontving geen antwoord.

Duisternis omsloot het stille dorp, waar slechts gehoord werd de doffe regelmatige toon van de dooden-gong.

Op het rythme van dien klank, terwijl het twee-snarig muziek-instrument zwijgend in zijn kruiselings gevouwen beenen lag, begon hij te zeggen: „Hij is dood, hij is dood.”

Eindelijk stond hij op en zich wikkelen in zijn grauwwartzen doek, legde hij zich neer op de slaapmat in het donkere kamertje.

Vragend en vragend, maar geen antwoord ontvangend, sliep hij uitgeput in.

Den volgenden morgen werd op het graf van Ana Kami eten gebracht en al wat noodig was voor een goede sirih-pruim.

Drie dagen lang werd het gedaan, terwijl iederen nacht de dooden-gong werd geslagen.

Toen vertrok Oemboe Dongga naar zijn tuinhuis en begon na te denken, wat er nu verder moest gebeuren.

Hij had Ana Kami rijk begraven, als herinnering aan zijn vroegeren rijkdom en eere. Niets had hij gespaard om alles zoo goed mogelijk te doen. En boven verwachting hadden allen geantwoord door op te komen ter begrafenis.

Veel was er ontvangen van de bezoekers, die niet met ledige

handen waren gekomen, maar de uitgaven van deze begrafenisplechtigheid werden met deze inkomsten niet gedekt.

Bovendien zou hij over enkele maanden de gevende bezoekers met een tegengeschenk moeten bedenken van gelijke of hogere waarde, maar daartoe was hij niet in staat. Beschaamd zou hij moeten staan tegenover de menschen, want aan die verplichtingen kon hij niet voldoen, te meer daar hij voor deze begrafenis allerlei schulden had moeten maken bij de vreemde handelaren op de havenplaats.

Toen was een der oude voorbidders tot hem gekomen en had hem de oplossing van deze moeilijkheid gegeven.

„Heer, zend terug de gebrachte gaven van doeken en goudwerken en dieren. Laat het woord gesproken worden, dat gij na den oogst allen zult oproepen om de begrafenis ten einde te brengen. Zoo is er tijd de zaken te overwegen en gij kunt wachten, totdat gij in staat zijt alles te volbrengen.”

Oemboe Dongga, de vroeger zoo rijke en hooge, moest dezen raad wel opvolgen.

Aan de gevers en bezoekers werd alles terug gezonden, met de boodschap, dat men later de begrafenis afdoende zou regelen.

Het was een bewijs van onvermogen, maar de oude, gebogen man wist geen anderen uitweg.

Had de begrafenis van Ana Kami nog den schijn gehad van vroegere heerlijkheid en macht, nu was het voor goed gedaan met zijn naam van kracht en rijkdom.

Teruggetrokken in zijn tuinhuis bleef hij de eenzame en de vergetene.

In de oude dagen hoog en rijk geëerd, eindigde hij treurig en arm en beschaamd.

Zich verlaten gevoelend door de levenden en de dooden, was hij dof en onverschillig geworden voor het leven.

In fatalistische gedachten, gebroken naar lichaam en geest, zat hij dagelijks in zijn voorgalerij, gelaten afwachtend wat hem nog zou overkomen.

En op het vragen naar het „waarom der dingen” ontving hij geen antwoord van zijn menschelijke goden.

INHOUD.

	Bladz.
VOORWOORD	5
I. DE ONGENEESLIJKE ZIEKE	7
II. DE GESTOLEN PAARDEN	23
III. ANA KAMI DE WIJZE	34
IV. HET VRUCHTBAARHEIDS-OFFER	46
V. DE SNELTOCHT	56
VI. EEN REGENDAG	72
VII. DE ROOFTOCHT	87
VIII. HET VERZET	95
IX. ONDERWORPEN OP EEN AFSTAND	115
X. EINDELIJK RUST	130
XI. DE MACHTELOOZE VOORVADEREN	150
XII. DE DOOD VAN ANA KAMI	166

UITGEGEVEN DOOR DE VER-
EENIGING TER BEVORDERING
VAN CHRISTELIJKE LECTUUR

200880_002

wiel032oemb01

Oemboe Dongga, het kampong-hoofd op Soemba